

Īpašais ziņojums

Baltijas jūras eitrofikācijas apkarošana: vajadzīga efektīvāka turpmākā rīcība

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tālrunis +352 4398-1

E-pasts: eca-info@eca.europa.eu
Internets: <http://eca.europa.eu>

Twitter: @EUAuditorsECA
YouTube: EUAuditorsECA

Plašāka informācija par Eiropas Savienību ir pieejama portālā *Europa* (<http://europa.eu>).

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2016. gads

Print	ISBN 978-92-872-4424-6	ISSN 1831-0877	doi:10.2865/2691	QJ-AB-16-005-LV-C
PDF	ISBN 978-92-872-4374-4	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/18146	QJ-AB-16-005-LV-N
EPUB	ISBN 978-92-872-4371-3	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/786845	QJ-AB-16-005-LV-E

© Eiropas Savienība, 2016. gads
Reproducēšana ir atļauta, ja tiek norādīts avots.

Īpašais ziņojums**Baltijas jūras eitrofikācijas
apkarošana: vajadzīga
efektīvāka turpmākā rīcība**

(saskaņā ar LESD 287. panta 4. punkta otro daļu)

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) īpašajos ziņojumos tiek atspoguļoti rezultāti, kas iegūti atsevišķu budžeta jomu vai vadības aspektu lietderības un atbilstības revīzijās. ERP atlasa un izstrādā šos revīzijas uzdevumus tā, lai tiem būtu pēc iespējas lielāka ietekme, konkrēti, tiek ņemts vērā risks, kādam pakļauta lietderība vai atbilstība, attiecīgo ienākumu vai izdevumu apjoms, paredzamie notikumi, kā arī politiskās un sabiedrības intereses.

Šo lietderības revīziju veica ERP locekļa *Henri Grethen* vadītā II apakšpalāta, kura revidē struktūrpolicies, transporta un enerģētikas izdevumu jomas. Revīziju vadīja ERP loceklis *Ville Itälä*, un viņam palīdzēja biroja vadītājs *Turo Hentilä*, biroja atašejs *Outi Grönlund*, atbildīgais vadītājs *Alain Vansilliette*, atbildīgā par uzdevumu *Maria del Carmen Jimenez*, kā arī revidenti *Krzysztof Zalega*, *Nils Odiņš*, *Zuzana Gullova*, *Tomasz Plebanowicz*, *Jean-François Hynderick* un *Vivi Niemenmaa*.

No kreisās uz labo: T. Hentilä, V. Niemenmaa, A. Vansilliette, V. Itälä, M. d. C. Jimenez, T. Plebanowicz, K. Zalega, J.-F. Hynderick.

Punkts

Glosārijs un saīsinājumi

I–IX Kopsavilkums

1–14 Ievads

1–5 Baltijas jūra un eitrofikācija

6–11 ES tiesību akti par barības vielu izraisītu ūdens piesārņojumu

12–14 ES budžeta instrumenti, kas pieejami, lai risinātu jautājumus saistībā ar barības vielu izraisītu ūdens piesārņojumu

15–17 Revīzijas tvērums un pieeja

18–112 Apsvērumi

18–41 Dalībvalstu īstenotā barības vielu noplūdes samazināšana Baltijas jūrā

23–25 Barības vielu noplūdes samazināšanai Baltijas jūrā panākts ierobežots progress

26–31 Dalībvalstu plāni attiecībā uz barības vielu noplūdes samazināšanu nav pietiekami vērienīgi, turklāt tajos nav atbilstīgu rādītāju

32–36 Apmeklētās dalībvalstis savos plānos vai tiesiskajā regulējumā tikai daļēji ņem vērā HELCOM ieteikumus

37–41 Nav nodrošināta ticamība uzraudzības datiem par barības vielu noplūdi Baltijas jūrā

42–69 Komunālo notekūdeņu izcelsmes barības vielu izraisīta piesārņojuma samazināšanas pasākumu efektivitāte

46–54 Vairākums dalībvalstu vēl nav nodrošinājušas atbilstību Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvai

55–57 ES līdzfinansētās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas ir efektīvas, taču ne vienmēr ir nodrošināta to ilgtspēja

58–64 Komisijas veiktā direktīvas īstenošanas uzraudzība dalībvalstīs nav savlaicīga

65–69 ES atbalsts Krievijai un Baltkrievijai var būt izmaksu ziņā lietderīgs, taču tvērums ir lielā mērā ierobežots, salīdzinot ar nepieciešamo, un projektu īstenošana ieilgst

- 70–102 **Lauksaimnieciskas izcelsmes barības vielu izraisīta ūdens piesārņojuma samazināšanas pasākumu efektivitāte**
- 75–83 Nitrātu direktīva netiek efektīvi īstenota, lai gan Komisija samērā sekmīgi veic uzraudzību
- 84–90 Savstarpējās atbildības mehānisms palīdz īstenot Nitrātu direktīvu un citas prasības attiecībā uz mēslošanas līdzekļu izmantošanu, taču tas nav pilnīgi efektīvs
- 91–102 ES līdzfinansētajiem lauku attīstības pasākumiem 2007.–2013. gadā ir bijusi maza ietekme uz barības vielu izraisīta piesārņojuma mazināšanu apmeklēto dalībvalstu ūdenstilpēs
- 103–112 **Pievienotā vērtība, ko attiecībā uz barības vielu noplūdes samazināšanu Baltijas jūrā rada ES stratēģija Baltijas jūras reģionam**
- 105 Komplicēts pārvaldības tīkls un pievienotā vērtība, ko grūti novērtēt
- 106–108 Pamatprojekti palīdz izplatīt labu praksi, taču to ietekme uz barības vielu samazināšanu nav uzskatāmi parādīta
- 109–112 Darbības programmās lielākā mērā jāņem vērā ESSBJR
- 113–128 **Secinājumi un ieteikumi**
 - I pielikums. Barības vielu noplūdes samazināšanas mērķi
 - II pielikums. Tendences dalībvalstīs saistībā ar slāpekļa un fosfora noplūdi Baltijas jūrā
 - III pielikums. Sasniegtās noplūdes robežvērtības apakšbaseinos
 - IV pielikums. Barības vielu koncentrācija notekūdeņu attīrīšanas iekārtu efluentā ES dalībvalstu lielākajās pilsētās pie Baltijas jūras (2013. gads)
 - V pielikums. Pamatprojekti un citi projekti, kas ir būtiski ESSBJR īstenošanai

Komisijas atbildes

BJRP: Baltijas jūras rīcības plāns (sk. 8. punktu).

ESSBJR: ES stratēģija Baltijas jūras reģionam (sk. 11. punktu).

HELCOM: Helsinku Komisija (sk. 8. punktu).

Pasākumu programma: upes baseina apsaimniekošanas plāna daļa, kurā norādīti pasākumi, kas nepieciešami, lai ūdenstilpes atjaunotu līdz labam stāvoklim, ņemot vērā upes baseina apgabala īpašības. Līdzīgas pasākumu programmas jāsatavo, lai atjaunotu jūras ūdeņu kvalitāti.

Piesārņojuma avoti: izšķir divus galvenos ar ūdeņiem izplūstoša piesārņojuma avotu veidus: izkļiedētie piesārņojuma avoti, kuriem nav konkrētas izplūdes vietas; lielāko piesārņojumu rada lauksaimnieciskā un mežsaimnieciskā darbība, kā arī mājokļi, kuri nav pievienoti notekūdeņu sistēmai; punktveida piesārņojuma avoti, kuriem ir konkrēta izplūdes vieta; tās ir komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtu un rūpniecisko ražotņu, kā arī zivjaudzētavu notekūdeņu izplūdes vietas.

Princips “piesārņotājs maksā”: tas izklāstīts Līgumā par Eiropas Savienības darbību (191. panta 2. punkts). Attiecībā uz notekūdeņiem tas nozīmē, ka tie, kas novada notekūdeņus, maksā par radīto piesārņojumu (piemēram, mājsaimniecības maksā notekūdeņu attīrīšanas maksu, norēķinoties par attīrīšanas pakalpojumiem, notekūdeņu attīrīšanas iekārtas maksā par radīto piesārņojumu).

Upes baseins: zemes platība, no kuras visi virszemes noteces ūdeņi caur secīgiem strautiem, upēm vai, iespējams, ezeriem ieplūst jūrā no vienas grīvas, ietekas vai deltas. Apgabals ir daļa no upes baseina konkrētā dalībvalstī.

Ūdenstilpe: nošķirts un būtisks virszemes ūdeņu elements. Ūdenstilpes cita starpā ir ezeri, ūdenskrātuves, strauti, upes, kanāli, pārejas ūdenstilpes un piekrastes ūdeņu posmi.

Ūdeņu stāvoklis: vispārējs iekšzemes virszemes ūdenstilpes stāvokļa formulējums, ko nosaka pēc tā ekoloģiskās un ķīmiskās kvalitātes rādītājiem. Jūras ūdeņu stāvoklis atbilst vides stāvoklim, ko nosaka, pamatojoties uz kritērijiem, kas atšķiras no tiem, kurus izmanto, lai noteiktu iekšzemes virszemes ūdeņu stāvokli.

I
Pie Baltijas jūras atrodas astoņas ES dalībvalstis (Dānija, Igaunija, Somija, Vācija, Latvija, Lietuva, Polija un Zviedrija) un Krievija. Baltijas jūra ir viena no piesārņotākajām jūrām pasaulē. Eitrofikācijas apkarošana ir būtisks izaicinājums. 2008. gadā pieņemtās Jūras stratēģijas pamatdirektīvas mērķis ir līdz 2020. gadam panākt ES jūras ūdeņu labu vides stāvokli. Direktīvā noteikts, ka dalībvalstu uzdevums ir sadarboties reģionā un apakšreģionā, lai sasniegtu šajā direktīvā noteiktos mērķus, šim nolūkam, ja vien tas ir racionāli un piemēroti, izmantojot, piemēram, struktūras, kuras jau ir izveidotas saskaņā ar reģionālajām jūras konvencijām. Attiecībā uz Baltijas jūru saistošā konvencija ir Helsinku konvencija (ko pārvalda Helsinku komiteja jeb *HELCOM*) un tai pievienotais Baltijas jūras rīcības plāns, kurā noteikts, ka konvencijas parakstītājvalstīm jāsamazina barības vielu slodze.

II
Eiropadome 2009. gadā pieņēma makroreģionālo stratēģiju, proti, Eiropas Savienības stratēģiju Baltijas jūras reģionam, kuras mērķis ir it īpaši veicināt vides aizsardzību, tostarp samazināt barības vielu slodzi, veicinot kaimiņvalstu pastiprinātu sadarbību un izmantojot inovatīvus risinājumus.

III
Galvenie barības vielu slodzes avoti, kas izraisa eitrofikāciju, ir lauksaimniecība un komunālie notekūdeņi. Laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam ES ieguldījums notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas projektos piecās dalībvalstīs pie Baltijas jūras, izmantojot ES atbalstu šajā jomā, bija 4,6 miljardi EUR. Lauku attīstības pasākumos, tostarp ūdens-tilpju aizsardzības jomā, visās astoņās dalībvalstīs Baltijas jūras piekrastē tika ieguldīti 9,9 miljardi EUR.

IV
Palātas veiktā revīzija sniedz atbildes uz jautājumu, vai ES īstenotie pasākumi ir efektīvi palīdzējuši dalībvalstīm samazināt barības vielu slodzi Baltijas jūrā. Vispārējs secinājums ir, ka minētie pasākumi ierobežotā mērā sekmējuši virzību uz barības vielu samazināšanu Baltijas jūrā.

V
Dalībvalstu plāni *HELCOM* noteiktajai barības vielu samazināšanai ir balstīti uz to upju baseinu apsaimniekošanas plāniem, kas izstrādāti, pamatojoties uz Ūdens pamatdirektīvu. Šie plāni nav pietiekami vērienīgi, jo tie galvenokārt pievēršas "pamatpasākumiem" ES direktīvu īstenošanai saistībā ar konkrētiem darbības veidiem, kas rada piesārņojumu ar barības vielām, – galvenokārt tas attiecas uz komunālo notekūdeņu attīrīšanu un lauksaimniecību. Mazāka vērība pievērsta pasākumiem, kas paredzēti piesārņojuma kontrolei no izkliedētiem barības vielu avotiem, un "papildu pasākumiem", kas izklāstīti Ūdens pamatdirektīvā. Pasākumus nosaka, pamatojoties uz nepietiekamu informāciju. Pasākumiem nav mērķu un atbilstīgu rādītāju, lai novērtētu panākto progresu attiecībā uz barības vielu slodzes samazināšanu ūdeņos.

VI

Īstenojot pasākumus, lai mazinātu barības vielu slodzi no pilsētu aglomerācijām, ir panākts barības vielu daudzuma samazinājums. Vairākas aglomerācijas attīra komunālos notekūdeņus, ievērojot standartus, kas ir augstāki, nekā noteikts Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvā. Taču, lai gan piešķirtais ES finansējums bija ievērojams, dalībvalstīs, kuras pievienojās ES 2004. gadā, direktīvas īstenošana ir aizkavējusies. Turklāt ne visas dalībvalstis, kuras atrodas pie Baltijas jūras un kurām līdz 2012. gadam bija jāpanāk atbilstība šai direktīvai, to ir izdarījušas. Komisijas veiktā direktīvas īstenošanas uzraudzība dalībvalstīs nav bijusi savlaicīga. Krievijā un Baltkrievijā ES pasākumi komunālo notekūdeņu jomā, iespējams, ir izmaksu ziņā efektīvi, taču to tvērums ir ļoti ierobežots, salīdzinot ar nepieciešamo, un projektu īstenošana ieilgst.

VII

Nitrātu direktīvas īstenošana pie Baltijas jūras esošajās valstīs nav pilnībā efektīva. Attiecīgās jomas nav pienācīgi definētas, un prasības, ko dalībvalstis noteikušas savās rīcības programmās, nav pietiekami stingras. Saistībā ar prasībām attiecībā uz barības vielu izmantošanu augsnes ielabošanai jānorāda, ka savstarpējās atbilstības mehānisma preventīvā ietekme ir nepietiekama, jo neatbilstības līmenis joprojām ir augsts. Kaut arī visos upju baseinu apsaimniekošanas plānos ir paredzēti papildu pasākumi, lai mazinātu lauksaimnieciskās izcelsmes barības vielu slodzi, tie nav bijuši pietiekami mērķtiecīgi novirzīti uz jomām, kurās atzīti par nepieciešamiem. Turklāt neviena dalībvalsts nav izmantojusi ES regulās paredzēto iespēju dažus no šiem pasākumiem noteikt par obligāti īstenojamiem saimniecībās, kuras atrodas attiecīgajās teritorijās.

VIII

Eiropas Savienības stratēģija Baltijas jūras reģionam pastiprina Baltijas jūras vides stāvokļa, kā arī reģionālās sadarbības politisko nozīmi, taču līdz šim tās radīto pievienoto vērtību barības vielu noplūdes samazināšanā ir bijis grūti novērtēt.

IX

Palāta sniedz vairākus ieteikumus, kā uzlabot to pasākumu efektivitāti, kurus īsteno, lai apkarotu eutrofikāciju Baltijas jūrā.

Baltijas jūra un eitrofikācija

01

Baltijas jūra ir viena no piesārņotākajām jūrām pasaulē, un eitrofikācija ir būtiskākā problēma šajā reģionā¹. Pie Baltijas jūras atrodas deviņas valstis – astoņas ES dalībvalstis (Dānija, Vācija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Polija, Somija un Zviedrija) un Krievija. Baltkrievija ir vēl viena liela valsts Baltijas jūras sateces baseinā.

02

Eitrofikācija ir process, kas notiek, kad ūdenstilpē nonāk pārmērīgi liels daudzums barības vielu – galvenokārt slāpeklis un fosfors, kas rodas lielākoties cilvēka darbības rezultātā. Augsta barības vielu koncentrācija izraisa intensīvu un potenciāli kaitīgu aļģu ziedēšanu (sk. **1. fotoattēlu**).

1 "Nutrients in transitional, coastal and marine waters (CSI 021)" [Barības vielas pārejas, piekrastes un jūras ūdeņos (CSI 021)], Eiropas Vides aģentūra. Novērtējums publicēts 2013. gada martā.

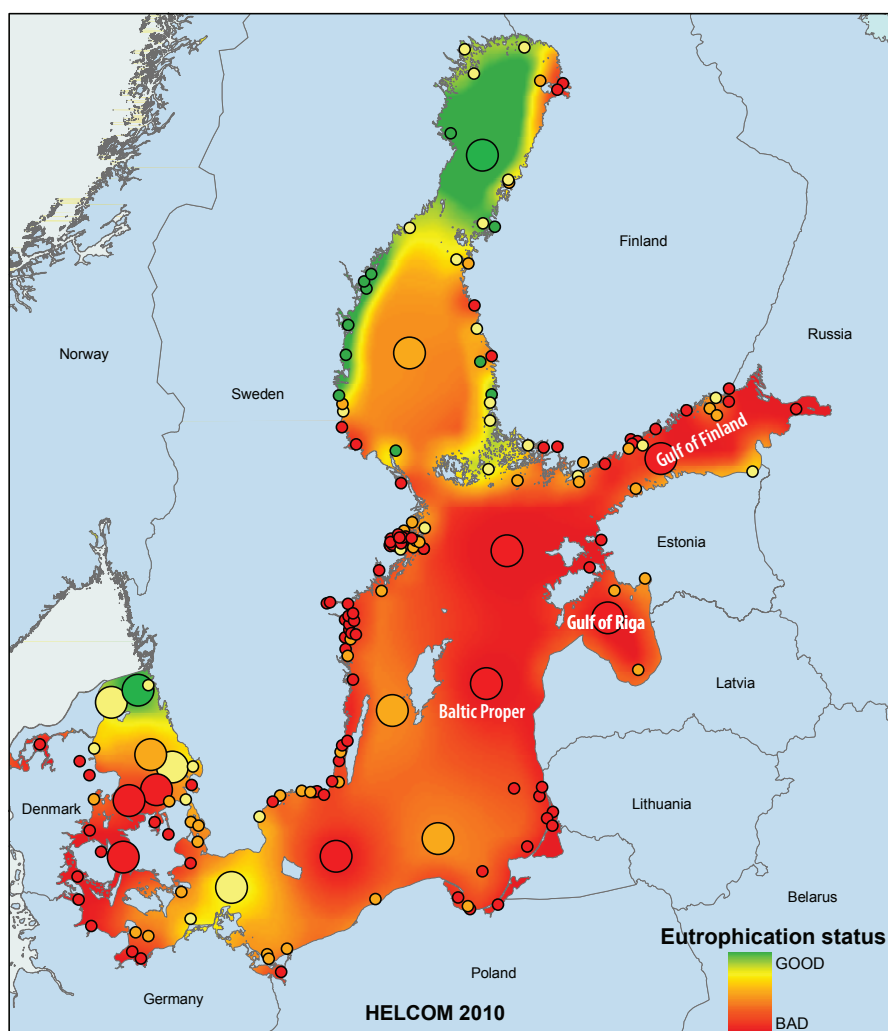
1. fotoattēls. Jūras ūdens eitrofikācija
Avots: HELCOM, Samuli Korpinen fotogrāfija.

03

Eitrofikācija var ievērojami ierobežot jūras izmantojamību, samazinot bioloģisko daudzveidību, sabojājot piekrastes ainavu, kā arī samazinot zivju krājumus. Šī problēma visvairāk skārusi Somu līci, Rīgas jūras līci un Baltijas jūras centrālo dziļāko zonu, ko sauc par Baltijas jūras pamatdaļu (sk. **1. attēlu**).

1. attēls

Baltijas jūras eitrofikācija

Avots: HELCOM. "What was the eutrophication status of the Baltic Sea in 2003-2007?" [Kāds bija Baltijas jūras stāvoklis saistībā ar eitrofikāciju 2003.–2007. gadā?], Pyhälä Minna, Frias Vega Manuel, Laamanen Maria, Fleming-Lehtinen Vivi, Nausch Günther un Norkko Alt (2010. gads).

04

Jūrā nonākošo barības vielu galvenie avoti ir barības vielu slodze no iekšzemes pa upēm un tiešas izplūdes piekrastē. Ar ūdeņiem Baltijas jūrā nonāk 78 % no kopējās slāpekļa un 95 % no kopējās fosfora slodzes². Divi būtiskākie ar ūdeņiem ieplūstošu barības vielu slodzes avoti ir izklīdētie piesārņojuma avoti, galvenokārt lauksaimniecība (45 % no kopējā slāpekļa daudzuma un 45 % no kopējā fosfora daudzuma), un punktveida avoti, galvenokārt komunālie notekūdeņi (12 % no kopējā slāpekļa daudzuma un 20 % no kopējā fosfora daudzuma)³.

05

Klimata pārmaiņas rada vēl divas problēmas. Pirmkārt, tiek prognozēts, ka īsāku un mitrāku ziemu dēļ būs plānāka sniega un ledus sega un tādējādi palielināsies notece no upju sateces baseiniem. Līdz ar to arvien palielināsies jūrā nonākušo barības vielu slodze, vēl vairāk veicinot eitrofikāciju⁴. Otrkārt, augstāka jūras ūdens temperatūra nodrošinās labākus apstākļus aļģu ziedēšanai, kā arī paildzinās to augšanas periodu.

ES tiesību akti par barības vielu izraisītu ūdens piesārņojumu

06

ES jūras ūdeņu kvalitāti reglamentē 2008. gadā pieņemtā Jūras stratēģijas pamatdirektīva⁵, kuras mērķis ir līdz 2020. gadam panākt ES jūras ūdeņu labu vides stāvokli. Direktīva joprojām ir tās agrīnā īstenošanas sākumposmā – līdz 2012. gada oktobrim dalībvalstīm bija jāpaziņo Komisijai, kā tās nosaka jūras ūdeņu labu vides stāvokli, pamatojoties uz direktīvā minētajiem raksturlielumiem (viens no tiem ir eitrofikācija), jāiesniedz valsts jūras ūdeņu stāvokļa sākotnējs novērtējums, kā arī mērķi vides jomā un ar tiem saistītie rādītāji.

07

Par direktīvas īstenošanu ir atbildīgas dalībvalstis. Līdz 2015. gada beigām tām bija jāpasāk pasākumu programma, kas paredzēta laba vides stāvokļa sasniegšanai. Šīs programmas jāiesniedz Komisijai līdz 2016. gada martam. Atbilstīgi vispārējam principam dalībvalstīm cik vien iespējams jābalstās uz spēkā esošajās reģionālajās jūras konvencijās noteiktajiem mērķiem un pasākumiem.

- 2 HELCOM, "Fifth Baltic Sea Pollution Load Compilation" (PLC-5.5) (Piektais apkopojums par piesārņojuma slodzi Baltijas jūrā), atjaunināts, 2015. gads (2010. gada dati).
- 3 HELCOM, "Fifth Baltic Sea Pollution Load Compilation" (PLC-5.5) (Piektais apkopojums par piesārņojuma slodzi Baltijas jūrā), atjaunināts, 2011. gads (2006. gada dati).
- 4 BAAC II autoru grupa, "Second Assessment of Climate Change for the Baltic Sea Basin" (Otrais novērtējums par klimata pārmaiņu ietekmi Baltijas jūras baseinā), *Regional Climate Studies*, Springer International Publishing, 2015.
- 5 Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 17. jūnija Direktīva 2008/56/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā (OV L 164, 25.6.2008., 19. lpp).

08

Attiecībā uz Baltijas jūru reģionālā konvencija tika parakstīta 1974. gadā, un tā ir Helsinku Konvencija par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību. Līdz šim konvenciju ir parakstījušas Dānija, Igaunija, Eiropas Savienība, Somija, Vācija, Latvija, Lietuva, Polija, Krievija un Zviedrija. 2007. gadā Helsinku Komisija (*HELCOM*), kas pārvalda minēto konvenciju, ierosināja Baltijas jūras rīcības plānu (BJRP), lai līdz 2021. gadam Baltijas jūrā atjaunotu labu vides stāvokli. Konvencijas parakstītājvalstis un ES pieņēma šo plānu.

09

Lai panāktu jūras ūdeņu labu vides stāvokli, būtisks priekšnosacījums ir jūrās ieplūstošo upju ūdens laba kvalitāte. 2000. gadā pieņemtā Ūdens pamatdirektīva⁶ nodrošina satvaru iekšējo, pārejas un piekrastes ūdeņu aizsardzībai. Direktīvas mērķis ir līdz 2015. gadam vai – īpašos izņēmuma gadījumos – līdz 2021. vai 2027. gadam panākt labu virszemes ūdeņu un gruntsūdeņu stāvokli. Vispirms dalībvalstīm līdz 2009. gada decembrim bija jāizstrādā upju baseinu apsaimniekošanas plāni, nosakot ūdenstilpes, attiecībā uz kurām pastāv risks, ka šis mērķis līdz 2015. gadam netiks sasniegts, kā arī nosakot būtiskākos sarežģījumus, kas tās ietekmē. Tāpat kā paredzēts Jūras stratēģijas pamatdirektīvā, arī šajos upju baseinu apsaimniekošanas plānos iekļauj pasākumu programmu, lai veicinātu Ūdens pamatdirektīvas mērķu sasniegšanu.

10

Šajās programmās jāiekļauj vismaz nepieciešamie pasākumi, lai pilnībā īstenotu spēkā esošās direktīvas, kuru mērķis ir saglabāt ūdens kvalitāti, kā arī tie pasākumi, kuru obligāta īstenošana ir noteikta Ūdens pamatdirektīvā (konkrēti, pasākumi izklīdzēto piesārņojuma avotu kontrolei)⁷. No spēkā esošajām direktīvām īpaši jāmin:

- 1991. gada Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīva⁸ par aglomerāciju notekūdeņu savākšanu un attīrīšanu;
- 1991. gada Nitrātu direktīva⁹ par pasākumu pieņemšanu, lai panāktu, ka lauksaimnieki lauksaimniecības platībās, kur ūdeņus piesārņo (vai kur pastāv šāda piesārņojuma risks) ar nitrātiem (turpmāk – “nitrātjutīgas zonas”), ievēro minimālās prasības attiecībā uz slāpekļa mēslošanas līdzekļu izmantošanu.

11

Visbeidzot, 2009. gadā Eiropadomē tika pieņemta ES stratēģija Baltijas jūras reģionam (ESSBJR). Šajā stratēģijā izvirzīti dažādi mērķi trijās tematiskajās jomās, proti, “glābt jūru”, “apvienot reģionus” un “celt labklājību”. Vienā no mērķa “glābt jūru” apakšmērķiem “tīrs ūdens Baltijas jūrā” pieņemti BJRP noteiktie uzdevumi attiecībā uz barības vielu noplūdes samazināšanu. ES rīcība paredzēta, lai veicinātu kaimiņvalstu sadarbību, to attiecinot gan uz ES dalībvalstīm, gan trešām valstīm.

- 6 Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 23. oktobra Direktīva 2000/60/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā (OV L 327, 22.12.2000., 1. lpp.).
- 7 Ūdens pamatdirektīvas 11. panta 3. punkta h) apakšpunkts.
- 8 Padomes 1991. gada 21. maija Direktīva 91/271/EEK par komunālo notekūdeņu attīrīšanu (OV L 135, 30.5.1991., 40. lpp.).
- 9 Padomes 1991. gada 12. decembra Direktīva 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskās izcelsmes nitrāti (OV L 375, 31.12.1991., 1. lpp.).

ES budžeta instrumenti, kas pieejami, lai risinātu jautājumus saistībā ar barības vielu izraisītu ūdens piesārņojumu

12

Lai līdzfinansētu infrastruktūras projektus notekūdeņu attīrīšanas jomā, dalībvalstis atbilstīgi savām darbības programmām var izmantot gan Eiropas Reģionālās attīstības fondu, gan arī Kohēzijas fondu saskaņā ar kohēzijas politiku¹⁰. Kopējais ES ieguldījums notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas projektos dalībvalstīs pie Baltijas jūras¹¹ laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam bija 4,6 miljardi EUR: Polijā – 3,4 miljardi EUR, Latvijā – 0,6 miljardi EUR, Lietuvā – 0,4 miljardi EUR, Igaunijā – 0,2 miljardi EUR un Vācijā – 0,04 miljardi EUR.

13

Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai¹² var izmantot, lai finansētu vairākus lauku attīstības programmas pasākumus, kuri var tieši vai netieši ietekmēt ūdens kvalitāti (galvenokārt pasākumus, kuri saistīti ar “vides un lauku ainavas uzlabošanu”)¹³. Šādu pasākumu īstenošanai visām astoņām dalībvalstīm Baltijas jūras piekrastē laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam tika piešķirti 9,9 miljardi EUR¹⁴. Informācija par līdzekļu summu, ko piešķirā īpaši ūdens aizsardzības jomā, nav pieejama.

14

Attiecībā uz trešām valstīm jānorāda, ka Eiropas kaimiņattiecību politika piedāvā Krievijai un Baltkrievijai vairākas iespējas sadarboties vides jomā. Cita starpā tās ir Ziemeļu dimensijas vides partnerība ar kodolenerģiju nesaistītā aspektā, kurā ES līdz šim ieguldījusi 44 miljonus EUR, divpusējā/reģionālā palīdzība un pārrobežu sadarbība –šiem nolūkiem ES laikposmā no 2003. līdz 2013. gadam piešķirusi attiecīgi 14,5 miljonus EUR un 3,5 miljonus EUR¹⁵.

10 Padomes 2006. gada 11. jūlija Regula (EK) Nr. 1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr. 1260/1999 (OV L 210, 31.7.2006., 25. lpp.); Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 (OV L 347, 20.12.2013., 320. lpp.).

11 Četras dalībvalstis, kuras pievienojās ES 2004. gadā, kā arī Vācijas federālās zemes Baltijas jūras sateces baseinā. Pārējās trīs dalībvalstis pie Baltijas jūras (Dānija, Somija un Zviedrija) ES finansējumu ar noteikumiem saistītu projektu īstenošanai nesaņēma.

12 Padomes 2005. gada 20. septembra Regula (EK) Nr. 1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (ELFLA) (OV L 277, 21.10.2005., 1. lpp.) un Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 (OV L 347, 20.12.2013., 487. lpp.).

13 2007.–2013. gada lauku attīstības programmu 2. ass. Atbilstīgi šai asij galvenie aspekti, kas jāņem vērā, ietver bioloģisko daudzveidību, “*Natura 2000*” teritoriju apsaimniekošanu un darbības, kas saistītas ar ūdens pamatdirektīvu, ūdens un augsnes aizsardzību un klimata pārmaiņu novēršanu.

14 Polija (4,4 miljardi EUR), Somija (1,5 miljardi EUR), Zviedrija (1,3 miljardi EUR), Vācija (1,1 miljards EUR), Lietuva (0,6 miljardi EUR), Latvija (0,4 miljardi EUR), Dānija (0,3 miljardi EUR) un Igaunija (0,3 miljardi EUR).

15 Avots: Eiropas Revīzijas palāta. ES finansējums, kas līdz 2013. gada beigām piešķirts Krievijai un Baltkrievijai, izmantojot tehniskās palīdzības programmu TACIS un Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumentu (EKPI).

15

Šīs revīzijas laikā Palāta pārbaudīja, cik lielā mērā ir samazināta barības vielu slodze Baltijas jūrā, kā arī vērtēja, cik efektīvi ir dalībvalstīs īstenotie ES pasākumi, lai panāktu barības vielu daudzuma samazinājumu. Revīzijas laikā Palāta meklēja atbildes uz turpmāk minētajiem jautājumiem.

- Vai dalībvalstīm kopumā ir izdevies samazināt barības vielu noplūdi Baltijas jūrā?
- Vai ES pasākumi komunālo notekūdeņu apsaimniekošanas jomā ir bijuši efektīvi, lai mazinātu barības vielu izraisīto piesārņojumu Baltijas jūrā?
- Vai ES pasākumi lauksaimniecības jomā bijuši efektīvi, lai mazinātu barības vielu radīto piesārņojumu Baltijas jūrā?
- Vai ESSBJR ir nodrošinājusi pievienoto vērtību pasākumiem, ko veic nolūkā samazināt barības vielu noplūdi Baltijas jūrā?

16

Palāta ieguva atbildes uz šiem jautājumiem, pamatojoties uz pierādījumiem, ko vāca ar šādu metožu palīdzību:

- ES pasākumus lauksaimnieciskās izcelsmes piesārņojuma mazināšanai pārbaudīja Somijā, Latvijā un Polijā, savukārt ES pasākumus komunālo notekūdeņu izraisīta piesārņojuma mazināšanai pārbaudīja tikai Latvijā un Polijā (konkrētāk, trijās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās Latvijā un septiņās Polijā), jo Somija nebija saņēmusi ES finansējumu šim mērķim (sk. 11. zemsvītras piezīmi). ES atbalstu ar notekūdeņiem saistītiem projektiem Krievijā un Baltkrievijā pārbaudīja, pamatojoties uz Komisijas rīcībā esošajiem dokumentiem;
- vēl citās 18 komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtās, kas atrodas Baltijas jūras sateces baseina lielākajā pilsētās, pārbaudīja darbības rādītājus;
- piecām dalībvalstīm Baltijas jūras piekrastē, kuras netika apmeklētas (Dānija, Vācija, Igaunija, Lietuva un Zviedrija), nosūtīja aptaujas, kas attiecās uz šo valstu plāniem, lai sasniegtu HELCOM noteiktos barības vielu daudzuma samazināšanas mērķus;
- analizēja dokumentus un iztaujāja Komisijas darbiniekus, HELCOM sekretariāta pārstāvjus un ekspertus no *Baltic Nest institute*¹⁶;
- iztaujāja pārstāvjus no Igaunijas Valsts kontroles, kas veica līdzīgu revīziju Igaunijā.

17

Kritēriji, ko Palāta izmantoja, lai rastu atbildes uz jautājumiem, tika noteikti, pamatojoties uz tiesību aktiem, Komisijas pamatnostādņem un HELCOM nolīgumiem, kā arī pamatojoties uz Palātas iepriekš veiktajām revīzijām ūdens aizsardzības jomā¹⁷. Šie kritēriji ir plašāk paskaidroti attiecīgajās ziņojuma nodaļās.

16 *Baltic Nest Institute* ir starptautiska pētniecības alianse, kurā iesaistījušās tādas iestādes kā Stokholmas Universitātes Baltijas jūras centrs, Zviedrijas Jūrlietu un ūdens apsaimniekošanas aģentūra, Orhūsas Universitāte un Somijas Vides institūts. Šis institūts apkopo zināšanas visās attiecīgajās jomās, kas saistītas ar jūras ekosistēmas pārvaldību. Tas savus pētījumus izstrādā sadarbībā ar HELCOM.

17 Konkrēti, īpašais ziņojums Nr. 3/2009 "Struktūrpasākumu izdevumu efektivitāte notekūdeņu attīrīšanā 1994.–1999. un 2000.–2006. gada programmu posmā", Nr. 4/2014 "ES ūdens resursu politikas mērķu integrēšana kopējā lauksaimniecības politikā bijusi tikai daļēji sekmīga", Nr. 2/1015 "ES finansējums komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtām Donavas upes baseinā: ir nepieciešami turpmāki centieni, lai palīdzētu dalībvalstīm sasniegt ES notekūdeņu politikas mērķus" un Nr. 23/2015 "Ūdens kvalitāte Donavas upes baseinā: gūti panākumi ūdens pamatdirektīvas īstenošanā, bet vēl ir daudz darāmā" (<http://eca.europa.eu>).

Dalībvalstu īstenošanā barības vielu noplūdes samazināšana Baltijas jūrā

18

Saskaņā ar Jūras stratēģijas pamatdirektīvu dalībvalstīm līdz 2015. gada decembrim jāizstrādā pasākumu programma. Komisijas veiktajā Baltijas jūras piekrastes dalībvalstu iesniegto ziņojumu novērtējumā¹⁸ konstatēts, ka tikai viena dalībvalsts (Somija) ir noteikusi kvantitatīvus mērķus attiecībā uz barības vielu slodzi, kas ir galvenais eutrofikācijas iemesls (sk. 6. punktu). Gadījumos, kad šādi mērķi nav noteikti, Komisija apsver iespēju izmantot HELCOM Baltijas jūras rīcības plāna mērķus kā labas prakses piemērus (sk. 7. un 8. punktu). Palāta pārbaudīja šīs konvencijas pašreizējo īstenošanu, jo to var izmantot kā pamatu turpmākajām pasākumu programmām.

19

Helsinku konvencijas parakstītājvalstis 2007. gadā vienojās par diviem galvenajiem instrumentiem eutrofikācijas apkarošanā.

- Pirmais no tiem ir Baltijas jūras rīcības plāns, kas ietver barības vielu samazināšanas programmu, kurā katrai dalībvalstij apakšbaseinu līmenī noteikti barības vielu samazināšanas mērķi, ņemot vērā vidējo noplūdi no katras valsts 1997.–2003. gada atsaucē periodā. Katrai valstij līdz 2009. gada beigām bija jāizstrādā savs barības vielu samazināšanas plāns, lai līdz 2021. gadam sasniegtu tās mērķus. Datus, ko uzskatīja par provizoriskiem, ieguva, pamatojoties uz zinātnisku modeli¹⁹;
- HELCOM ieteiktās prakses īstenošana, lai aizsargātu ūdeņus no piesārņojuma, ko izraisa dažādas darbības, tostarp notekūdeņu savākšana un attīrīšana, fosfātu izmantošana mazgāšanas līdzekļos, kā arī mēslošanas līdzekļu izmantošana lauksaimniecībā.

20

BJRP barības vielu samazināšanas programmu 2013. gadā pārskatīja, pamatojoties uz jaunu, pilnīgāku datu kopu, kā arī uzlabotu modelēšanas pieeju²⁰. Parakstītājvalstis vienojās par 13 % samazināt slāpekļa daudzumu, kas gada laikā izplūst jūrā (118 134 tonnas gadā), un par 41 % jūrā izplūstošo fosfora daudzumu (15 178 tonnas gadā) salīdzinājumā ar izplūdes daudzumu atsaucē periodā (attiecīgi 910 344 tonnas gadā un 36 894 tonnas gadā). Parakstītājvalstis vienojās virzīties uz šo mērķi, samazinot savu ikgadējo slāpekļa un fosfora noplūdi attiecīgi par 89 260 un 14 374 tonnām gadā, šo daudzumu sadalot atbilstīgi apakšbaseiniem, un noteica, ka pārējais nepieciešamais samazinājums būtu jāpanāk kuģniecības jomā, kā arī iesaistot valstis, kuras nav Helsinku konvencijas parakstītājvalstis²¹.

18 Komisijas dienestu dokuments, kas pievienots Komisijas ziņojumam Padomei un Eiropas Parlamentam "Jūras stratēģijas pamatdirektīvas (2008/56/EK) īstenošanas pirmais posms – Eiropas Komisijas novērtējums un ieteikumi", SWD(2014) 49 final, 20.2.2014.

19 SANBALT modelis, kas izstrādāts, īstenojot pētniecības programmu MARE Zviedrijā (institūta *Baltic Nest Institute* profesors *Fredrik Wulff* un citi, 2007. gads).

20 HELCOM ministru sanāksmes deklarācija, Kopenhāgena, 2013. gada oktobris.

21 Valstis, kuras nav HELCOM parakstītājvalstis, bet ir atbildīgas par ievērojamu barības vielu noplūdi Baltijas jūrā, ir Baltkrievija, Čehijas Republika un Ukraina. Cerēto noplūdes samazinājumu šajās valstīs var panākt, piemērojot Gēteborgas protokolu.

21

Katras valsts īstenojamo centienu intensitāte ļoti lielā mērā atkarīga no tās atrašanās vietas (vai valsts robežojas ar Baltijas jūras apakšbaseinu, ko lielākā vai mazākā mērā skārusi eitrofikācija), kā arī no iepriekš panāktajiem samazinājumiem²². Tas nozīmē, ka Dānijai, Somijai un Zviedrijai pieprasītais samazinājums bija neliels, un tas galvenokārt bija koncentrēts apakšbaseinos, kuros bija nepieciešams lielākais samazinājums, savukārt Lietuvai, Polijai un Krievijai pieprasītais samazinājums bija ievērojams (sk. **I pielikumu**).

22

Palāta pārbaudīja, vai dalībvalstis:

- ir panākušas progresu, tiecoties samazināt barības vielu izplūdes Baltijas jūrā;
- ir pieņēmušas atbilstīgus barības vielu samazināšanas plānus ar attiecīgajiem rādītājiem savu sasniegumu uzraudzībai;
- ir īstenojušas HELCOM ieteikumus barības vielu samazināšanas jomā;
- ir sagatavojušas ticamus uzraudzības datus.

Barības vielu noplūdes samazināšanai Baltijas jūrā panākts ierobežots progress

23

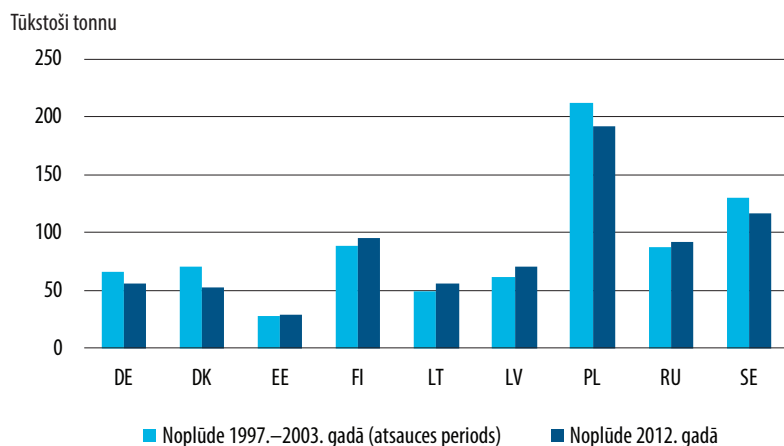
Jaunākie dati par kopējo noplūdi Baltijas jūrā gada laikā laikposmā no 1995. līdz 2012. gadam²³ norāda uz slāpekļa (9 %) un fosfora (14 %) noplūdes tendenci samazināties. **2. un 3. diagrammā** salīdzinātas katras valsts slāpekļa un fosfora noplūde 2012. gadā un noplūde atsauces periodā. Trijās valstīs vērojama lejupejoša tendence attiecībā uz abām barības vielām (Dānija, Polija un Zviedrija), savukārt divās valstīs abu barības vielu noplūde ir palielinājusies (Latvija un Krievija). Pārējās valstīs lejupejoša tendence bija vērojama tikai attiecībā uz vienu no barības vielām. Sīkāk izstrādāti dati sniegti **II pielikumā**.

22 Ar HELCOM ministru sanāksmes 2013. gada deklarāciju pieņemtais "Kopsavilkuma ziņojums par izmaiņām saistībā ar pārskatītajiem maksimāli pieļaujamās noplūdes rādītājiem un aktualizētajiem valstīm noteiktajiem noplūdes samazināšanas mērķiem, kas paredzēti BJRP".

23 Dati darīti zināmi HELCOM delegāciju vadītāju 48. sanāksmē 2015. gada 10.–11. jūnijā Tallinā. Datu pārvaldītājs uzskata, ka datus par barības vielu noplūdi 2012. gadā ir ietekmējusi statistiskā nenoteiktība (testa vērtība).

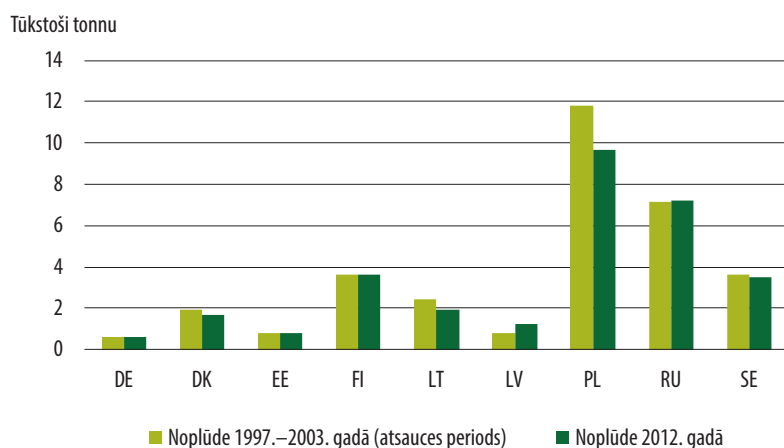
2. diagramma

Slāpekļa noplūdes salīdzinājums atsaucē periodā un 2012. gadā

3. diagramma

Fosfora noplūdes salīdzinājums atsaucē periodā un 2012. gadā

Avots: Eiropas Revīzijas palāta, pamatojoties uz datiem, kas darīti zināmi HELCOM delegāciju vadītāju 48. sanāksmē 2015. gada 10.–11. jūnijā Tallinā.

24

Taču *HELCOM* 2012. gada dati norāda uz to, ka neviena no parakstītājvalstīm līdz šim nav panākusi nepieciešamos samazinājumus visos jūras apakšbaseinos, kurus īpaši skārusi eitrofikācija (Baltijas jūras atklātajā daļā, Somu līcī un Rīgas jūras līcī), savukārt daļa to sasniegtā barības vielu noplūdes samazinājuma ir panākta apakšbaseinos, kuros samazinājumi netika prasīti (Dāņu šaurumos un Botnijas jūrā) (sk. *III pielikumu*).

25

Saskaņā ar *HELCOM* jaunāko analīzi laikposmā no 1994. līdz 2008. gadam tika novērots slāpekļa un fosfora slodzes samazinājums no punktteida piesārņojuma avotiem, savukārt lauksaimnieciskās izcelsmes slāpekļa un fosfora noplūde nemainījās vai palielinājās²⁴. Jaunākā informācija, kas sniegta Eiropas Parlamentam un Padomei pēdējā ziņojumā par Nitrātu direktīvas īstenošanu (2008.–2011. gadā)²⁵, norāda uz barības vielu samazinājumu lauksaimniecības zemē un nelielu nitrātu koncentrācijas samazinājumu virszemes ūdeņos²⁶. Tomēr šie uzlabojumi vēl nav ietekmējuši piekrastes ūdeņu eitrofikāciju un nav samazinājuši barības vielu noplūdi Baltijas jūrā. Jāņem vērā, ka var pāriet vairāki gadi, līdz samazinās barības vielu noplūde jūrā pēc tam, kad augsnes ielabošanai sāk izmantot mazāk barības vielu.

Dalībvalstu plāni attiecībā uz barības vielu noplūdes samazināšanu nav pietiekami vērienīgi, turklāt tajos nav atbilstīgu rādītāju

26

Visās trijās apmeklētajās dalībvalstīs barības vielu samazināšanas plāns bija augsta līmeņa politikas dokuments, kurā nebija noteikti kvantitatīvi barības vielu samazināšanas mērķi ne attiecībā uz katru piesārņojuma avotu veidu un darbības veidu, ne arī attiecībā uz katru ģeogrāfisko apgabalu. Pārējās piecas dalībvalstis bija pieņēmušas līdzīgus barības vielu samazināšanas plānus. Polija formulēja atrunas attiecībā uz barības vielu samazināšanas mērķiem valsts līmenī un vēl nav oficiāli pieņēmusi konkrētu plānu²⁷.

27

Lai sasniegtu *HELCOM* barības vielu samazināšanas mērķus, visas dalībvalstis pie Baltijas jūras kā galveno plānošanas instrumentu izmanto vienīgi pasākumu programmas, kas iekļautas to upju baseinu apsaimniekošanas plānos, kuri jāizstrādā saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvu. Lai panāktu labu iekšzemes ūdeņu stāvokli atbilstīgi Ūdens pamatdirektīvai, patiešām ievērojami jāsamazina barības vielu slodze upēs, kuras noplūst Baltijas jūrā, tādējādi veicinot *HELCOM* barības vielu samazināšanas mērķu sasniegšanu.

- 24 *HELCOM, "Fifth Baltic Sea Pollution Load Compilation" (PLC-5.5) (Piektais apkopojums par piesārņojuma slodzi Baltijas jūrā), 2011. gads.*
- 25 Komisijas ziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par to, kā īstenota Padomes Direktīva 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskās izcelsmes nitrāti, laikposmā no 2008. līdz 2011. gadam, pamatojoties uz dalībvalstu sniegtajiem ziņojumiem, COM(2013) 683 final, 4.10.2013.
- 26 Barības vielu daudzums lauksaimniecības zemē ir samazinājies visās dalībvalstīs pie Baltijas jūras, izņemot Vāciju un Poliju. Nitrātu koncentrācija virszemes ūdeņos ir samazinājusies vai palikusi nemainīga visās dalībvalstīs pie Baltijas jūras, izņemot Latviju, lai gan jaunākie dati norāda uz samazinājumu arī šajā dalībvalstī.
- 27 Baltijas jūras rīcības plāna nacionālo īstenošanas programmu (BJRP NIP) 2010. gadā sagatavoja un 2013. gadā pārskatīja Vides aizsardzības galvenā pārvalde, taču to vēl nav pieņēmusi Polijas valdība.

28

Taču dažās dalībvalstīs, lai sasniegtu *HELCOM* noteiktos mērķus attiecībā uz fosforu, nepietiek ar to vien, ka panākts labs ūdeņu stāvoklis, kā paredzēts Ūdens pamatdirektīvā. Piemēram, Polijā – kā norāda eksperti un Polijas vides iestādes²⁸ –, lai sasniegtu *HELCOM* noteiktos mērķus, fosfora koncentrācija Odrā un Vislā jāsamazina līdz 0,07–0,08 mg/l, kas ir gandrīz dabisks līmenis, un tas nozīmē, ka upēs fosforu nopludināt nedrīkst. Saskaņā ar valsts iestāžu sniegto informāciju šī analīze attiecas arī uz Vāciju un Lietuvu. Tādēļ *HELCOM* noteikto mērķu sasniegšanai būs vajadzīgi papildu pasākumi, lai mazinātu fosfora slodzi jūrā.

29

Palātas pārbaudītajos upju baseinu apsaimniekošanas plānos, kas izstrādāti 2009. gadā, un attiecīgajās pasākumu programmās²⁹ saistībā ar barības vielu slodzi paredzēti tikai pamatpasākumi ES direktīvu īstenošanai, ja tās vēl nav pilnībā īstenotas. Igaunija, Latvija un Polija savu upju baseinu apsaimniekošanas plānu pieņemšanas laikā vēl nebija pilnībā īstenojušas Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvu (šīm valstīm bija noteikts pārejas periods (sk. 44. punktu)). Šie upju baseinu apsaimniekošanas plāni ietver arī pasākumus, lai kontrolētu piesārņojumu no izkliedētiem avotiem (sk. 10. punktu), bet šādi pasākumi jau tika īstenoti pirms plānu pieņemšanas. Visbeidzot, tajos ir ietverti papildu pasākumi, galvenokārt tādi, kas līdzfinansējami no ES budžeta un ir plašāki, nekā prasīts šajās direktīvās, taču galvenokārt attiecas tikai uz lauksaimniecību.

30

Šajos upju baseinu apsaimniekošanas plānos tika konstatēti šādi trūkumi:

- nepilnīga piesārņojuma avotu identifikācija un ūdeņu stāvokļa klasifikācija; it īpaši – nepilnīgi kvantitatīvie rādītāji par barības vielu noplūdi ūdenstilpēs vai upju apakšbaseinos. Tas nozīmē, ka plāni nav atbilstīgs pamats mērķu noteikšanai un mērķtiecīgu pasākumu izstrādei;
- nespēja sistemātiski noteikt pasākumus stāvokļa uzlabošanai ūdenstilpēs vai apakšbaseinos, dažādiem pasākumiem nav noteikti ne īpaši tiešo rezultātu mērķlielumi (platība hektāros, kurā paredzēts pasākumus īstenot), ne kopējo aplēsto izmaksu sadalījums atsevišķiem pasākumiem. Šie dati ir nepieciešami, lai nodrošinātu to pasākumu izmaksu efektivitāti, kurus īsteno, lai mazinātu barības vielu noplūdi Baltijas jūrā, kā arī, lai pārvaldītu finanšu resursus, it īpaši ES finansējumu;
- nav noteikti mērķi un rādītāji attiecībā uz barības vielu samazinājumu, ko sagaida no dažādiem pasākumiem, sadalījumā pa piesārņojuma avotu veidiem, darbības jomām un ģeogrāfiskajiem apgabaliem, proti, baseiniem, apakšbaseiniem un ūdenstilpēm³⁰.

Komisija³¹ un Palāta³² jau ir uzsvērušas līdzīgus trūkumus citos upju baseinu apsaimniekošanas plānos.

28 Odra un Visla ir daļa no Baltijas jūras sateces baseina, kas aptver aptuveni 93 % Polijas teritorijas. Ekspertu atzinums sniegts, pamatojoties uz pētījumu, kas veikts pēc Vides aizsardzības galvenās pārvaldes pieprasījuma, – "Robežvērtību pārbaude, lai novērtētu upju un ezeru ekoloģisko situāciju attiecībā uz fizikālo un ķīmisko sastāvu, ņemot vērā konkrētiem ūdeņu veidiem raksturīgos apstākļus", 180. lpp. (Garcia un citi, 2012. gads).

29 Kemijoki–Summanjoki, rietumu upju baseinu apgabals (Somija), Daugava, Lielupe, Venta un Gauja (Latvija), un Visla un Odra (Polija) ieplūst Somu līča, Rīgas jūras līča un Baltijas jūras atklātās daļas apakšbaseinos.

30 Barības vielu samazināšanas mērķlielumi un rādītāji bija noteikti Dānijā, vienā no Vācijas federālajām zemēm pie Baltijas jūras, kā arī vienā upju baseinu apsaimniekošanas plānā Somijā. Latvijā visos upju baseinu apsaimniekošanas plānos norādīts prognozējamais komunālo notekūdeņu izcelsmes barības vielu samazinājums.

31 Komisijas dienestu dokuments, kas pievienots Komisijas ziņojumam Eiropas Parlamentam un Padomei "Ūdens pamatdirektīvas (2000/60/EK) īstenošana. Upju baseinu apsaimniekošanas plāni", SWD(2012) 379 final, 14.11.2012.

32 Palātas iepašie ziņojumi Nr. 4/2014 un Nr. 23/2015.

31

Palāta konstatēja arī to, ka, lai gan dalībvalstīm ir jāizvērtē to progress virzībā uz Ūdens pamatdirektīvas īstenošanu, ņemot vērā ūdenstilpju ar labu stāvokli īpatsvaru katrā upju baseinā, tām nav jānosaka mērķi, piemēram, barības vielu slodzes samazinājums (vai citi rādītāji, kas neattiecas uz šo revīziju, piemēram, konkrētu piesārņotāju slodzes samazinājums). Tāpēc nav iespējams izvērtēt upju baseinu apsaimniekošanas plānos paredzēto pasākumu devumu attiecībā uz barības vielu samazināšanu Baltijas jūrā.

Apmeklētās dalībvalstis savos plānos vai tiesiskajā regulējumā tikai daļēji ņem vērā HELCOM ieteikumus

32

Attiecībā uz komunālo notekūdeņu attīrīšanu HELCOM ir sniegusi konvencijas parakstītājvalstīm ieteikumus, kas ir plašāki nekā ES direktīvu prasības. Būtiskākie ieteikumi norādīti **1. izcēlumā**.

1. izcēlums

HELCOM ieteikumi notekūdeņu attīrīšanas jomā, kas ir plašāki nekā ES direktīvu prasības

Ieteikumā **28E/5** (2007. gads) ierosināta laba prakse attiecībā uz:

- kanalizācijas sistēmu izveidi un uzturēšanu; kā arī
- komunālo notekūdeņu attīrīšanu no fosfora atkarībā no attīrīšanas iekārtas lieluma, piemēram, iesakot panākt, lai tādu komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtu efluentā, kuru attīrāmo notekūdeņu daudzums pārsniedz 10 000 c. e., fosfora daudzums nepārsniegtu 0,5 mg/l, lai gan Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvā paredzētais standarts ir 1 mg/l.

Ieteikumā **28E/7** (2007. gads) ierosināti standarti attiecībā uz polifosfātu izmantošanu mazgāšanas līdzekļos, kas konvencijas parakstītājvalstīm pakāpeniski jāievieš atbilstīgi valsts noteiktajam grafikam. Konvencijas parakstītājvalstīm iesaka:

- ierobežot kopējo fosfora daudzumu veļas mazgāšanas līdzekļos;
- izvērtēt iespēju aizstāt polifosfātus trauku mazgājamās mašīnās lietojamās mazgāšanas līdzekļos.

33

Neviena no trijām apmeklētajām dalībvalstīm šos *HELCOM* ieteikumus nebija iestrādājusi savā tiesiskajā regulējumā. Tostarp neviena no šīm valstīm nebija ieviesusi obligātos ierobežojumus attiecībā uz fosfora daudzumu veļas mazgāšanas līdzekļos līdz datumam, kas attiecās uz visām dalībvalstīm (2013. gada 30. jūnijs)³³. Neviena no šīm valstīm joprojām nav piemērojusi ierobežojumus attiecībā uz trauku mazgājamās mašīnās lietojamiem mazgāšanas līdzekļiem (ieteikums 28E/7).

34

Somijā ierobežojumus attiecībā uz fosfora daudzumu notekūdeņu attīrīšanas iekārtu attīrītajos ūdeņos plaši piemēro, izmantojot vides atļauju sistēmu. Atkarībā no saņemotās ūdenstilpes ekoloģiskā stāvokļa šo atļauju saņemšanas nosacījumi var būt stingrāki nekā tie, kas noteikti Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvā, attiecībā uz slāpekļa un fosfora koncentrāciju notekūdeņu attīrīšanas iekārtu efluentā, stingrības ziņā pārsniedzot pat *HELCOM* ieteikumus³⁴. Latvijā un Polijā *HELCOM* ieteikumi nav integrēti ūdens attīrīšanas iekārtu apsaimniekotājiem izsniegtajās vides atļaujās. Taču revīzijas laikā tika konstatēts, ka abās šajās valstīs ir iekārtas, kuras piemēro *HELCOM* ieteikumus (viena no trijām iekārtām Latvijā un četras no septiņām iekārtām Polijā).

35

Lauksaimniecības jomā *HELCOM* ir ieteikusi paredzēt ierobežojumu attiecībā uz lauksaimniecības zemi, proti, fosfora daudzumam no kūtsmēsliem nevajadzētu pārsniegt 25 kg/ha gadā (*HELCOM* 2007. gada ieteikums 28E/4). Taču nevienā no apmeklētajām dalībvalstīm nedz tiesību akti, nedz minimālās prasības attiecībā uz mēslošanas līdzekļiem un pesticīdiem³⁵ konkrētos lauku attīstības pasākumos, nedz arī upju baseinu apsaimniekošanas plānos minētie pasākumi piesārņojuma kontrolei no izkliešiem avotiem neparedz šādu ierobežojumu attiecībā uz fosfora izmantošanu mēslošanas līdzekļos (sk. 29. punktu). No pārējām dalībvalstīm pie Baltijas jūras tikai Igaunija, Zviedrija un Vācija ir ieviesušas tiesību normas, kas ierobežo fosfora izmantošanu mēslošanas līdzekļos, taču tās nav tik stingras, kā iesaka *HELCOM*³⁶.

33 Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 14. marta Regula (ES) Nr. 259/2012, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 648/2004 attiecībā uz fosfātu un citu fosfora savienojumu izmantošanu patērētāju veļas mazgāšanas līdzekļos un patērētāju automātiskajās trauku mazgājamās mašīnās lietojamās mazgāšanas līdzekļos (OV L 94, 30.3.2012., 16. lpp.).

34 Visās vides atļaujās, ko 2014. gadā Somijas dienvidos un dienvidrietumos izsniedza notekūdeņu attīrīšanas iekārtām aglomerācijās, kurās cilvēku ekvivalents bija no 160 līdz 16 900, tika noteikti ierobežojumi attiecībā uz fosforu, kas bija vismaz tikpat stingri, kā noteikts *HELCOM* ieteikumā 28E/5.

35 Prasības, kas noteiktas lauku attīstības programmās un kas jāievēro lauksaimniekiem (papildus obligātajiem savstarpējās atbilstības standartiem), kuri saņem agrovides maksājumus.

36 F. Amery (ILVO) un O. F. Schoumans (Alterra Wageningen UR) "Agricultural Phosphorus legislation in Europe" [Eiropas tiesību akti par lauksaimnieciskās izcelsmes fosforu], 2014. gada aprīlis.

36

Trīs apmeklētās dalībvalstis nepiemēro minēto ieteikumu, aizbildinoties ar to, ka attiecīgajās valstīs augsnē trūkst fosfora vai ka vidējais fosfora daudzums, ko iestrādā lauksaimniecības zemē, ir salīdzinoši neliels. Tomēr Palāta konstatēja, ka dati par fosfora izmantošanu norāda uz to, ka dažviet pielietotie daudzumi, iespējams, pārsniedz *HELCOM* ieteiktos, kā arī to, ka vietām augsne ir bagāta ar fosforu un ka fosfora noteces līmenis ir augsts³⁷. *HELCOM* ieteikums 28E/4 attiecas arī uz vides atļauju izsniegšanu saimniecībām, kurās ir vairāk nekā 40 000 mājputnu, 2000 cūku, 750 sivēnmāšu vai 400 liellopu. Visās dalībvalstīs pie Baltijas jūras ir nepieciešama vides atļauja, lai uzsāktu cūku un mājputnu fermas darbību, jo šāda prasība paredzēta arī ES Direktīvā par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli³⁸, tomēr Polijā šāda vides atļauja nav nepieciešama liellopu fermām, kurās lopu skaits pārsniedz 400. Savukārt Somijā un Latvijā šāda atļauja ir nepieciešama visām mājlopu fermām, kurās dzīvnieku skaits ir krietni vien zemāks par *HELCOM* ieteikto robežvērtību.

Nav nodrošināta ticamība uzraudzības datiem par barības vielu noplūdi Baltijas jūrā

37

Barības vielu slodze, kas nonāk Baltijas jūrā no upēm un strautiem, kā arī no tiešajām izplūdes vietām, uzrauga parakstītājvalsts iestādes un reizi gadā paziņo *HELCOM*. Mērījumus veic Baltijas jūrā ieplūstošo upju iztekās, izmantojot *HELCOM* izstrādātas standarta metodes. Šie reizi gadā iesniegtie dati parāda kopējo ūdens piesārņojumu jūrā neatkarīgi no piesārņojuma avota veida un slodzes izcelsmes valsts. Reizi sešos gados paziņo datus par nitrātu un fosfora pārrobežu pārnesei no katras valsts.

38

Reizi sešos gados ziņo arī par barības vielu noplūdi sadalījumā pa piesārņojuma avotu veidiem un darbības nozarēm³⁹. Šie dati ir īpaši noderīgi, lai novērtētu tendences saistībā ar barības vielu noplūdi, ko rada dažādas tautsaimniecības nozares, un tie ir īpaši būtiski, lai noteiktu izmaksu ziņā efektīvus pasākumus, kas piemērojami katrā nozarē.

39

Revīzija parādīja, ka saistībā ar *HELCOM* mērķiem aprēķinus par izkliešajiem piesārņojuma avotiem veic, pamatojoties uz vienotām metodēm valsts līmenī, taču ne zemākos līmeņos, piemēram, upes baseina, apakšbaseina vai ūdenstilpes līmenī. Palāta arī konstatēja, ka *HELCOM* rādītāji neatbilst aprēķiniem, ko, izmantojot atšķirīgas metodes, veic katra dalībvalsts, izstrādājot savus upju baseinu apsaimniekošanas plānus saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvu.

37 Somijā vidējais izmantotais fosfora daudzums ir aptuveni 10 kg/ha gadā, lai gan atsevišķos apgabalos tas pārsniedz 25 kg/ha gadā (avots: "Report on the implementation of *HELCOM* Recommendations within the competence of *HELCOM* LAND adopted since *HELCOM* BSAP (2007)" [Ziņojums par tādu *HELCOM* ieteikumu īstenošanu *HELCOM* LAND kompetences jomā, kas pieņemti pēc *HELCOM* BJRP pieņemšanas 2007. gadā], 10. lpp.). Polijā bija vērojams fosfora minerālo mēslošanas līdzekļu izmantošanas pieaugums, kas stabilizējās aptuveni 25 kg/ha gadā līmenī (avots: "Report on the state of the environment in Poland in 2008" [Ziņojums par vides stāvokli Polijā 2008. gadā], *GIOS*, 2010. gads). Vismaz 20 % lauksaimniecībā izmantotās zemes vidējais fosfora daudzums augsnē bija augsts līdz ļoti augsts (avots: "Monitoring of the chemistry of Polish arable soils" [Polijas aramzemes ķīmiskā sastāva uzraudzība], Lublīnas Reģionālais agroķīmijas centrs, 2005. gads).

38 Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 15. janvāra Direktīva 2008/1/EK par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli (OV L 24, 29.1.2008., 8. lpp.), kas ir aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 24. novembra Direktīvu 2010/75/ES par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole) (OV L 334, 17.12.2010., 17. lpp.).

39 Šāds sīki izstrādāts dažādu piesārņojuma avotu novērtējums ir zināms kā "sadalījums atkarībā no piesārņojuma avota" (ar ūdeņiem izplūstoša piesārņojuma slodzes visaptveroši apkopojumi (*Waterborne Pollution Load Compilations, PLC*)), un tajā noteiktas izplūdes no punktuveida piesārņojuma avotiem (aglomerācijas, rūpniecības objekti un zivjaudzētavas) un no izkliešajiem piesārņojuma avotiem (lauksaimniecība, mežsaimniecība, atmosfēras nokrišņi, viensētas un lietus ūdens), kā arī dabiskā notece iekšzemes virszemes ūdeņos.

40

Piemēram, Latvijas upju baseinu apsaimniekošanas plānos ietvertie izklaidētā piesārņojuma rādītāji ir zemāki par attiecīgajiem rādītājiem *HELCOM* datubāzē, kuri attiecas uz to pašu gadu. Šāda neatbilstība ietekmē arī rādītājus par pārrobežu piesārņojumu. Turklāt dati, ko izmanto, lai uzraudzītu upju baseinu apsaimniekošanas plānus, liecina par panākto uzlabojumu saistībā ar barības vielu koncentrāciju virszemes ūdeņos laikposmā no 2006. līdz 2013. gadam, savukārt *HELCOM* dati norāda uz to, ka barības vielu slodze Baltijas jūrā no attiecīgās valsts ir palielinājusies. Polijas gadījumā ar upju baseinu apsaimniekošanas plāniem saistītajā novērtējumā par piekrastes un pārejas ūdeņu stāvokli 2010.–2013. gadā nav konstatēta barības vielu koncentrācijas rādītāju uzlabošanās, savukārt dati, kas iesniegti *HELCOM*, liecina par barības vielu slodzes pastāvīgu samazinājumu.

41

Šāda acīmredzama neatbilstība liek apšaubīt uzraudzības datu ticamību, it īpaši saistībā ar pārrobežu piesārņojuma un izklaidētā piesārņojuma rādītājiem. Šo problēmu novērojusi arī *HELCOM* ekspertu grupa, kura aicināja dalībvalstis sniegt informāciju par prognozēto barības vielu slodzes samazinājumu, ko nodrošinās Ūdens pamatdirektīvas īstenošana dalībvalstīs⁴⁰.

Komunālo notekūdeņu izcelsmes barības vielu izraisīta piesārņojuma samazināšanas pasākumu efektivitāte

42

Komunālie notekūdeņi veido aptuveni 90 % no visiem punktveida piesārņojuma avotiem. Daļa no šā piesārņojuma daudzuma rodas Krievijā un Baltkrievijā, uz kurām ES tiesību akti neattiecas.

43

Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvā noteikts, ka dalībvalstīs visām aglomerācijām⁴¹, kuru cilvēka ekvivalents (c. e.)⁴² pārsniedz 2000, ir kanalizācijas sistēmas vai, ja tādu izveidošana nav pamatota, izmanto individuālas sistēmas vai citas piemērotas sistēmas, kas nodrošina to pašu vides aizsardzības līmeni (3. pants). Komunālos notekūdeņus pirms novadišanas ūdenstilpē atkārtoti attīra, samazinot organiskā piesārņojuma koncentrāciju⁴³ līdz līmenim, kas ir zemāks par noteikto robežvērtību (4. pants). Turklāt jutīgās zonās notekūdeņi jāpakļauj stingrākai attīrīšanai. Ja zona ir noteikta kā jutīga eutrofikācijas vai tās riska dēļ, dalībvalstis var izvēlēties vienu no diviem risinājumiem: pirmkārt, nodrošināt, ka aglomerācijās, kurās c. e. pārsniedz 10 000, izplūdēs no komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtām barības vielu koncentrācija ir zemāka par direktīvā noteiktajām robežvērtībām attiecībā uz slāpekli un/vai fosforu (5. panta 2. un 3. punkts) vai, otrkārt, par konkrētu procentpunktu skaitu samazināt slāpekļa un/vai fosfora daudzumu barības vielu kopējā slodzē, kas nonāk visās komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtās jutīgajā zonā (5. panta 4. punkts).

40 LOAD 7-2014, 3-2 – ekspertu grupas jautājumos par valstu panāktā progresa uzraudzību virzībā uz BJRP barības vielu samazināšanas mērķiem sanāksmes protokols (Rīga, Latvija, 2014. gada 12.–14. marts). “Sanāksmes laikā tika atzīts, ka informācijai par prognozēto barības vielu samazinājumu ir būtiska nozīme ne tikai BJRP īstenošanas uzraudzībā (..), bet arī, lai uzlabotu Ūdens pamatdirektīvas un Jūras stratēģijas pamatdirektīvas sinerģiju”.

41 Teritorija, kurā iedzīvotāju un/ vai saimnieciskās darbības koncentrācija ir pietiekama, lai komunālos notekūdeņus savāktu un novirzītu uz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām vai galīgās novadišanas vietu.

42 Cilvēka ekvivalents: skaitļos izteikts notekūdeņu piesārņojuma slodzes rādītājs, kas atbilst “ekvivalentam” cilvēku skaitam, kuri piesārņotu notekūdeņus tādā pašā pakāpē. Viens c. e. atbilst viena cilvēka radītai notekūdeņu piesārņojuma slodzei.

43 Biķīmiskais skābekļa patēriņš (BSP₅), ķīmiskais skābekļa patēriņš (KSP) un kopējās suspendētās daļiņas (KSD).

44

Dalībvalstīm pie Baltijas jūras, kuras pievienojās ES 2004. gadā (Igaunija, Latvija, Lietuva un Polija), tika noteikts pārejas periods direktīvas īstenošanai. 2012. gada beigās (šajā gadā tika paziņoti jaunākie dati par atbilstību direktīvai) noslēdzās Lietuvai un Igaunijai noteiktais pārejas periods, savukārt Latvijai un Polijai direktīva vēl nebija pilnībā jāīsteno, jo tām atvēlētais pārejas periods beidzas 2015. gada 31. decembrī.

45

Palāta pārbaudīja, vai:

- dalībvalstis īsteno Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvu;
- ES līdzfinansētās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas ir efektīvas un ilgtspējīgas;
- Komisija ir īstenojusi atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu direktīvas īstenošanu dalībvalstīs;
- Krievijai un Baltkrievijai piešķirtais ES atbalsts ir ļāvis panākt notekūdeņu izcelsmes barības vielu ievērojamu samazinājumu.

Vairākums dalībvalstu vēl nav nodrošinājušas atbilstību Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvai

Dalībvalstis, kurām līdz 2012. gadam bija jāpanāk atbilstība Direktīvai

46

Turpmāk **1. tabulā** redzams atbilstības līmenis 2012. gada beigās dalībvalstīs, kuras bija sasniegušas galīgo termiņu prasību izpildei saistībā ar otrreizēju attīrīšanu un stingrāku attīrīšanu. Vācija un Somija, ieviešot prasības par otrreizēju un stingrāku notekūdeņu apstrādi, bija panākušas gandrīz pilnīgu atbilstību Direktīvas 4. un 5. pantam.

Galvenie dati par atbilstību Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvai saistībā ar notekūdeņu attīrīšanu

	Dānija	Vācija	Igaunija	Lietuva	Somija	Zviedrija
Kopējā slodze dalībvalstī (c. e.)	11 607 945	112 878 422	1 642 766	2 757 900	5 239 700	12 672 633
Otrreizējā attīrīšana¹						
Kopējā slodze, uz kuru jāattiecas šai attīrīšanai (c. e.)	11 232 613	112 672 240	1 579 138	2 757 900	5 070 800	12 404 389
Kopējā slodze, uz kuru attiecas šī attīrīšana (c. e.)	11 153 597	112 561 974	1 510 498	2 757 900	5 054 100	12 095 484
% no kopējās slodzes, uz kuru attiecas šī attīrīšana	99,3 %	99,9 %	95,7 %	100,0 %	99,7 %	97,5 %
Stingrāka attīrīšana²						
Kopējā slodze, uz kuru jāattiecas šai attīrīšanai (c. e.)	10 358 176	Prasība izpildīta (saskaņā ar 5. panta 4. punktu) ³	1 466 475	2 582 700	4 583 900	11 657 155
Kopējā slodze, uz kuru attiecas šī attīrīšana (c. e.)	10 235 632		1 310 525	2 497 700	4 567 200	10 366 880
% no kopējās slodzes, uz kuru attiecas šī attīrīšana	98,8 %		89,4 %	96,7 %	99,6 %	88,9 %

- Otrreizēja attīrīšana neattiecas uz aglomerācijām, kuru c. e. ir mazāks par 10 000 un kuras novada notekūdeņus piekrastes ūdeņos.
- Visas dalībvalstis, atskaitot Vāciju, piemēro stingrāku attīrīšanu aglomerācijās saskaņā ar 5. panta 2. punktu. Šajā gadījumā stingrāku attīrīšanu nepiemēro aglomerācijām, kuru c. e. ir mazāks par 10 000 vai aglomerācijām ārpus jutīgām zonām.
- Vācija piemēro stingrāku attīrīšanu saskaņā ar 5. panta 4. punktu, respektīvi, valsts kopējā slodzē, kas nonāk notekūdeņu attīrīšanas iekārtās, barības vielas jāsamazina par 75 %. Līdz 2012. gadam Vācija bija samazinājusi notekūdeņu attīrīšanas iekārtās nonākošo kopējo slāpekļa slodzi par 82 % un kopējo fosfora slodzi par 90 %.

Avots: Komisijas 2012. gada decembra dati.

47

Attiecībā uz prasību par notekūdeņu savākšanu Komisija uzskata, ka visas dalībvalstis ir nodrošinājušas atbilstību neatkarīgi no tā, cik lielu daļu notekūdeņu attīra individuālās sistēmās vai citās piemērotās sistēmās. Vislielākā šādi attīrītu notekūdeņu daļa ir Lietuvā un Igaunijā – attiecīgi 10,2 % un 3,6 % no kopējās notekūdeņu slodzes aglomerācijās, kuru c. e. ir lielāks par 2000.

48

Direktīvā paredzētie nosacījumi attiecībā uz šādām sistēmām ir neskaidri, proti, tām būtu jānodrošina tāds pats vides aizsardzības līmenis, kādu nodrošina centralizētās notekūdeņu savākšanas sistēmas. Komisija tikai nesen ir pieprasījusi dalībvalstīm sniegt paskaidrojumus par to individuālajām sistēmām. Uz šo aspektu iepriekš norādījusi arī Palāta⁴⁴.

44 Palātas īpašais ziņojums Nr. 2/2015.

49

Komisija uzskata, ka prasība par notekūdeņu savākšanu uzskatāma par izpildītu, ja 98 % no katras aglomerācijas radītās slodzes nonāk centralizētā kanalizācijas sistēmā vai individuālās vai citās piemērotās sistēmās, bet atlikušie 2 % attiecas uz mazāk nekā 2000 c. e. Saistībā ar 2014.–2020. gada darbības programmu apstiprināšanu Komisija faktiski mudina ieguldīt centralizētās notekūdeņu savākšanas sistēmās, lai panāktu šādu procentuālo daļu.

Dalībvalstis, kurām direktīvas īstenošana jāpabeidz līdz 2015. gada beigām

50

Divas apmeklētās dalībvalstis, kurās vēl nav beidzies pārejas periods saistībā ar atbilstību Direktīvas noteikumiem, vai nu nav sasniegušas starpposma mērķus (Latvija), vai nav paziņojušas pilnīgus un ticamus datus (Polija).

51

Polijā atbilstība direktīvai 2015. gadā netiks panākta. Stingrāka attīrīšana bija paredzēta tikai notekūdeņu attīrīšanas iekārtās ar jaudu, kas pārsniedz 15 000 c. e., jo dalībvalsts bija nolēmusi piemērot direktīvā paredzēto otro variantu, proti, vidēji par 75 % samazināt slāpekļa un fosfora slodzi kopējā notekūdeņu daudzumā, kas nonāk visās komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtās jutīgajā zonā (sk. 43. punktu). Taču šis lēmums nebija atbilstīgs, jo Polijas pievienošanās līgumā paredzēts pārejas periods, lai panāktu atbilstību nevis otrajam variantam, bet tikai pirmajam variantam (barības vielu samazināšana līdz standarta līmenim visās aglomerācijās, kuru c. e. pārsniedz 10 000). Uz šo problēmu Komisija reaģēja tikai 2010. gadā (sk. 59. un 60. punktu).

52

Saskaņā ar Polijas iestāžu sniegtajiem datiem līdz 2015. gada beigām Polija par 95 % būs pārsniegusi savu notekūdeņu attīrīšanas budžetu un par 79 % notekūdeņu attīrīšanas iekārtām atvēlēto budžetu, kurus līdzfinansē galvenokārt ES. Tomēr, lai gan veikti ievērojami ieguldījumi, valsts vēl ir tālu no tā, lai panāktu atbilstību direktīvai. Polijas iestādes prognozē, ka no 1559 aglomerācijām 1029 aglomerācijās, kas rada 63 % no valsts notekūdeņu piesārņojuma slodzes, līdz 2015. gada beigām netiks panākta pilnīga atbilstība direktīvai. Būtiskās kavēšanās iemesli cita starpā ir ES pievienošanās līguma nepareiza piemērošana, kā arī neprecīzas un mainīgas aglomerāciju definīcijas⁴⁵.

45 2002. gads: 1378 aglomerācijas un 41 miljons c. e.; 2006. gads: aglomerāciju skaits un piesārņojuma slodze palielinājās attiecīgi par 26 % un 12 %; 2013. gads: salīdzinājumā ar 2006. gadu rādītāji samazinājās attiecīgi par 10 % un 16 %.

53

Latvijā atbilstība direktīvai, iespējams, tiks panākta līdz 2015. gada beigām. Tomēr saskaņā ar iestāžu prognozēm attiecībā uz 2020. gadu tiek plānots, ka piecus gadus pēc tīkla paplašināšanas tas aptvers 93 % iedzīvotāju, taču tikai 85 % būs pievienojušies šim tīklam. Latvijas valdība 2014. gadā ierosināja pieņemt tiesību aktu, kas veicinātu mājāsaimniecību pievienošanas notekūdeņu savākšanas tīklam, atļaujot pašvaldībām piešķirt subsīdijas iedzīvotājiem, kuri vēlas pievienoties tīklam.

54

Visbeidzot, dažās Polijas un Latvijas lielajās pilsētās ES līdzfinansētie ieguldījumi tika novirzīti notekūdeņu attīrīšanas tehnoloģijām, kuras ļauj pārsniegt direktīvas prasības attiecībā uz fosfora atdalīšanu (sk. 34. punktu). Šādi ieguldījumi Latvijā tika ierosināti arī mazāku pilsētu upju baseinu apsaimniekošanas plānos⁴⁶ teritorijās, kurās netiek nodrošināts ūdenstilpju labs ūdeņu stāvoklis, tomēr revīzijas laikā šie ierosinājumi nebija īstenoti. Polijas upju baseinu apsaimniekošanas plānos šādi ieguldījumi nebija paredzēti.

ES līdzfinansētās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas ir efektīvas, taču ne vienmēr ir nodrošināta to ilgtspēja

55

Visas 10 notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kurās veica pārbaudes (trīs iekārtas Latvijā un septiņas Polijā), 2013. gada beigās atbilda ES standartiem attiecībā uz to izplūdēm, izņemot vienu iekārtu (Latvijā), kuras atbilstību direktīvas prasībām bija paredzēts panākt līdz dalībvalstij noteiktā galīgā termiņa beigām 2015. gada decembrī. Viena iekārta Latvijā un četras iekārtas Polijā atbilda arī stingrākiem HELCOM ieteikumiem attiecībā uz fosforu (sk. ieteikumu 28E/5 **1. izcēlumā**).

56

Attiecībā uz apmeklēto iekārtu attīrīšanas jaudu jānorāda, ka viena iekārta Latvijā (Ogrē) tika atzīta par pārāk lielu, jo apstrādāto organisko vielu slodze veidoja tikai 29 % no tās jaudas. Palāta konstatēja, ka arī četrās Polijas iekārtās (Varšavā, Lodzā, Ščecinā un Gdiņā) nepieciešamā jauda varēja būt zemāka, jo 21–26 % no kopējā attīrīto ūdeņu daudzuma bija tīrs ūdens no gruntsūdeņu ieplūdes. Līdzīgi gadījumi ir aprakstīti arī nesen publicētajā īpašajā ziņojumā par Donavas baseinu⁴⁷.

46 Ieguldījumi notekūdeņu attīrīšanas jomā 15 pilsētās ar vairāk nekā 10 000 iedzīvotāju (Daugavas un Gaujas baseini) un vairākās aglomerācijās, kuru c. e. ir mazāks par 2000.

47 Sk. īpašo ziņojumu Nr. 2/2015, 65.–67. punktu.

57

Ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu tarifus attiecīgajās aglomerācijās nosaka pašvaldības atbilstīgi valsts noteikumiem, un tos apstiprina valsts regulējošā iestāde. Palāta revīzijas laikā konstatēja, ka tarifi nesedz daļu no pamatlīdzekļu amortizācijas izmaksām Latvijā; šāda nepilnība tika konstatēta arī vienā no septiņām apmeklētajām attīrīšanas iekārtām Polijā, tāpēc šajos gadījumos gūtie ienākumi nav pietiekami, lai aizstātu pamatlīdzekļus pēc to ekspluatācijas beigām. Šādas nepilnības iemesls var būt arī attīrīšanas iekārtu nepietiekams noslogojums. Visās pārbaudītajās aglomerācijās ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu cena ir zemāka par vispārpieņemto pieejamības līmeni mājstaimniecībām (4 % no mājstaimniecību ienākumiem), kuru Komisija norādījusi savās pamatnostādnēs⁴⁸. Palāta iepriekš ir izdarījusi līdzīgus apsvērumus⁴⁹.

Komisijas veiktā direktīvas īstenošanas uzraudzība dalībvalstīs nav savlaicīga

58

Pirmais turpmākās uzraudzības uzdevums, kas jāveic Komisijai, ir pārbaudīt, vai Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas noteikumi ir pareizi transponēti dalībvalstu attiecīgajā tiesiskajā regulējumā; šo uzdevumu veic, pamatojoties uz atbilstības pētījumiem. Šādas pārbaudes sāka veikt nekavējoties pēc direktīvas pieņemšanas, un, pamatojoties uz tām, tika uzsākta tiesvedība pret Dāniju, Vāciju un Zviedriju. Pret dalībvalstīm pie Baltijas jūras, kuras pievienojās Savienībai 2004. gadā, pārbaužu rezultātā tiesvedība nav uzsākta.

59

Attiecībā uz Poliju 2005. gada atbilstības pētījums nerādīja juridiskais sekas, taču skaidri bija norādīts, ka "Polija piemēro notekūdeņu attīrīšanas alternatīvo procedūru, kas noteikta Direktīvas 91/271/EEK 5. panta 4. punktā. Tādēļ pievienošanās līgumā paredzētie pārejas noteikumi attiecas uz prasību par 75 % samazināt kopējo slāpekļa un kopējo fosfora daudzumu". Taču, kā paskaidrots 51. punktā, pievienošanās līgums piešķir tiesības Polijai piemērot pārejas periodu tikai attiecībā uz 5. panta 2. un 3. punkta īstenošanu (pirmais variants par stingrāku attīrīšanu), nevis 5. panta 4. punktu (otrais variants).

60

Komisija reaģēja uz šo problēmu tikai 2010. gadā, kad tai bija jāapstiprina komunālo notekūdeņu attīrīšanas infrastruktūras projekta pieteikumi, kuri nebija atbilstīgi valsts Pievienošanās līgumam. Palāta uzskata, ka Komisijas rīcība nebija savlaicīga.

48 Jaunais plānošanas periods 2007.–2013. Metodiskie norādījumi izmaksu un ieguvumu analīzes veikšanai. Darba dokuments Nr. 4, 8/2006.

49 Palātas īpašais ziņojums Nr. 2/2015.

61

Komisija 2012. gada janvārī izvirzīja nosacījumu ES līdzfinansējuma saņemšanai, proti, dalībvalstij ir uzskatāmi jāparāda, ka visi projekti saistībā ar aglomerācijām, kuru c. e. ir lielāks par 10 000, atbilst direktīvas 5. panta 2. un 3. punkta prasībām. Tas nozīmē, ka Polijai jāveic izmaiņas savā komunālo notekūdeņu attīrīšanas prasību īstenošanas plānā, paredzot tajā papildu ieguldījumus, lai panāktu atbilstību direktīvas prasībām, kaut arī tā nokavēs pievienošanās līgumā noteikto termiņu.

62

Komisijas otrais uzdevums ir pastāvīgi uzraudzīt progresu dalībvalstu izveidoto programmu izpildē, lai īstenotu Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvu; to novērtē, pamatojoties uz informāciju, ko dalībvalstis sniedz reizi divos gados (17. pants). Komisija uzskata, ka apkopotā informācija nebija pietiekama, lai varētu veikt efektīvu uzraudzību. Šā iemesla dēļ Komisija 2014. gadā ieviesa jaunu ziņošanas formātu⁵⁰. Tomēr Komisijas darbības šajā saistībā nav pietiekamas, lai novērstu pastāvošos trūkumus, jo Komisija neprasa informāciju par tiešajiem rezultātiem un koprezultātiem, ko sagaida no ierosinātajiem ieguldījumiem notekūdeņu cauruļvadu kilometrāžas ziņā vai aglomerācijās savācamo notekūdeņu slodzes procentuālā īpatsvara ziņā.

63

Komisija no dalībvalstīm prasa arī informāciju par to atbilstību prasībām attiecībā uz notekūdeņu savākšanu un attīrīšanu (15. panta 4. punkts), un, pamatojoties uz to, var tikt izmantots tā dēvētais *EU Pilot*⁵¹ saziņas līdzeklis un vēlāk uzsākta tiesvedība, ja pārkāpumi tiek apstiprināti. Taču Komisijas darbība šajā ziņā nebija savlaicīga. Komisija uzsāka saziņu ar dalībvalstīm pie Baltijas jūras, izmantojot *EU Pilot* sistēmu, ilgu laiku pēc tam, kad bija pagājuši pievienošanās līgumos noteiktie termiņi (ar Lietuvu – 2014. gada beigās saistībā ar aglomerācijām, kurām piemērotais termiņš beidzās 2008. gadā; ar Latviju – 2014. gada beigās saistībā ar aglomerācijām, kurām piemērotais termiņš beidzās 2010. gadā). Komisija 2002. gadā uzsāka arī pārkāpuma procedūras pret Zviedriju un Somiju, jo šīs valstis izvēlējās samazināt tikai fosfora (nevis slāpekļa) daudzumu atsevišķās piekrastes un iekšzemes teritorijās. Eiropas Tiesa lēma par labu Somijai, savukārt Zviedrijai bija jāsamazina slāpekļa daudzums notekūdeņos, ko novada 36 aglomerācijās⁵². Saskaņā ar Komisijas rīcībā esošo informāciju astoņas no šīm aglomerācijām 2015. gadā vēl nebija panākušas atbilstību prasībām.

50 Komisijas 2014. gada 26. jūnija Īstenošanas lēmums 2014/431/ES par formātu, kas jāizmanto, iesniedzot datus par valstu programmām Padomes Direktīvas 91/271/EEK īstenošanai (OV L 197, 4.7.2014., 77. lpp.).

51 *EU Pilot* saziņa ir pirmais solis, lai censtos risināt problēmas, ja iespējams, izvairoties no oficiālās pārkāpumu procedūras.

52 Lieta C-438/07, 2. un 3. pielikums Zviedrijas aizstāvības dokumentiem, kas iesniegti Eiropas Kopienų Tiesai.

64

Visbeidzot, Palāta konstatēja: iespēja izvēlēties stingrāku attīrīšanu rada situāciju, ka dalībvalstis var nodrošināt atbilstību direktīvai, vienlaikus pieļaujot aglomerācijās atšķirīgu barības vielu samazinājuma līmeni. Palāta konstatēja, ka barības vielu koncentrācija izplūdēs no 28 pārbaudītajām notekūdeņu attīrīšanas iekārtām pie Baltijas jūras ievērojami atšķirās (sk. **IV pielikumu**). Notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, kuras 2013. gadā atbilda direktīvas prasībām, slāpekļa koncentrācija bija no 16,4 mg/l Espo līdz 3,7 mg/l Helsinkos; fosfora koncentrācija bija no 0,9 mg/l Rīgā līdz 0,1 mg/l Stokholmā.

ES atbalsts Krievijai un Baltkrievijai var būt izmaksu ziņā lietderīgs, taču tvērums ir lielā mērā ierobežots, salīdzinot ar nepieciešamo, un projektu īstenošana ieilgst

65

ES finansējums notekūdeņu projektiem Krievijā un Baltkrievijā ir lielā mērā ierobežots. Laikposmā no 2001. līdz 2014. gadam Ziemeļu dimensijas vides partnerības (ZDVP) atbalsta fonds, kas ir starptautiska iniciatīva nolūkā risināt vides problēmas ar pārrobežu ietekmi Ziemeļeiropā, atvēlēja 177 miljonus EUR vides projektu īstenošanai ar kodolenerģiju nesaistītā aspektā Krievijā un Baltkrievijā. ES ieguldījums bija 44 miljoni EUR. Revīzijas laikā Partnerība bija apstiprinājusi 18 projektus saistībā ar notekūdeņu savākšanu, attīrīšanu un ūdensapgādi – 15 projektus Krievijā un 3 projektus Baltkrievijā, un atbalsts šiem projektiem veidoja 71 % no ZDVP dotācijām.

66

Novērtējumā, ar ko Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka (ERAB), proti, Partnerības fonda pārvaldītājs, 2013. gada decembrī iepazīstināja ieguldītāju asambleju, prognozēts, ka Partnerības apstiprināto projektu īstenošana varētu nodrošināt slāpekļa daudzuma samazinājumu par vairāk nekā 7 600 tonnām gadā un fosfora daudzuma samazinājumu par 2 300 tonnām gadā. Tas ir aptuveni 7 % un 27 % no Krievijas noplūdes un 9 % un 21 % no Baltkrievijas noplūdes, tādējādi sniedzot ievērojamu ieguldījumu attiecībā uz prasīto barības vielu samazinājumu Baltijas jūrā. Taču ieguldītāju asamblejai nav darīti zināmi uzraudzības dati par panākto samazinājumu.

67

Tā kā ES ieguldījums fondā ir salīdzinoši neliels, bet saņēmēju valstu iestāžu līdzfinansējuma daļa – ievērojama, ES finansējuma sviras efekts ir būtisks, proti, uz katrēm 2 EUR, ko iegulda ES, 98 EUR tiek piesaistīti no citiem avotiem. ERAB novērtējumā ziņots, ka fosfora slodzes samazinājums par vienu tonnu, īstenojot Partnerības notekūdeņu attīrīšanas projektus Krievijā un Baltkrievijā, izmaksā 462 000 EUR jeb aptuveni vienu piekto daļu no šādu projektu izmaksām Somijā, Zviedrijā vai Vācijā.

68

No Krievijas noplūstošā barības vielu daudzuma samazinājums galvenokārt panākts, paplašinot un modernizējot Sanktpēterburgas notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sistēmu. Sistēmas apsaimniekotāja sniegtie jaunākie dati liecina, ka fosfora koncentrācija atbilst *HELCOM* standartam (sk. **1. izcēlumu**) 11 attīrīšanas iekārtās no 12 un ka astoņās attīrīšanas iekārtās panākta atbilstība *HELCOM* standartiem attiecībā uz slāpekli.

69

Taču projektu īstenošanai ir nepieciešams ilgs laiks. Ņemot vērā ilgstošās sarunas par aizdevumiem, izmaiņas vides tiesību aktos, kā arī darbu veikšanas termiņus, projekti tiek pabeigti vairākus gadus pēc to apstiprināšanas. 2014. gada 31. oktobrī bija pabeigti tikai četri no 18 notekūdeņu attīrīšanas infrastruktūras projektiem, kuri nodrošina pusi no prognozētajiem rezultātiem Krievijā. Ievērojamā kavēšanās ir ietekmējusi 2002. gadā apstiprināto "Ļeņingradas apgabala pašvaldību programmu ieguldījumiem vides jomā", kā arī 2005. gadā apstiprināto programmu "Kaļiņingradas ūdensapgādes un vides pakalpojumi" – šīs programmas vēl nav īstenotas. Pēdējais no minētajiem projektiem ir ļoti svarīgs Baltijas jūrai, jo slodze no Kaļiņingradas pilsētas ir otrā lielākā pēc Sanktpēterburgas. Baltkrievijā līdz šim nav pabeigts neviens projekts. Tāpēc vēl ir daudz darāmā, lai panāktu nepieciešamo barības vielu izplūdes samazinājumu no šīm valstīm.

Lauksaimnieciskās izcelsmes barības vielu izraisīta ūdens piesārņojuma samazināšanas pasākumu efektivitāte

70

Lauksaimniecība ir galvenais izkliedētā piesārņojuma avots, no kura barības vielas nonāk ūdenī (sk. 4. punktu) un pašlaik arī galvenais kopējā piesārņojuma avots, it īpaši valstīs, kurās komunālo notekūdeņu radītais piesārņojums jau ir ievērojami samazināts. Piemēram, Somijā lauksaimniecība rada aptuveni divas trešdaļas no slāpekļa slodzes, kas ieplūst ar ūdeņiem, un vienu trešdaļu – Polijā.

71

Eiropas Savienība 1991. gadā pieņēma Nitrātu direktīvu, lai aizsargātu ūdeņus no lauksaimnieciskās izcelsmes nitrātu radīta piesārņojuma teritorijās, kurās ūdeņi jau ir piesārņoti vai pakļauti piesārņošanas riskam, proti, tā sauktajās “nitrātjutīgajās zonās”, kurās jāīsteno rīcības programmas nitrātu jomā. Dalībvalsts pēc savas izvēles var piemērot direktīvas prasības visā tās teritorijā.

72

Savstarpējās atbilstības mehānisms, kas sasaista lauksaimniekiem paredzētos maksājumus ar to, kā viņi cita starpā īsteno vides prasības, tika ieviests 2005. gadā. Šis savstarpējās atbilstības prasības ir sistemātiski jāpārbauda, kā paredzēts ES regulējumā.

73

Ūdens pamatdirektīvā ir noteikts: ja pamatpasākumi (Nitrātu direktīvas īstenošana un citi pasākumi, lai kontrolētu piesārņojumu no izkliedētiem avotiem (sk. 29. punktu)) – nav pietiekami, lai panāktu labu ūdeņu stāvokli, kā tas ir Baltijas jūras reģionā, to ūdenstilpju sateces baseinos, kurās nevar panākt labu ūdeņu stāvokli, jāīsteno papildu pasākumi. Šādi papildu pasākumi jāiekļauj upju baseinu apsaimniekošanas plānos. Apmeklētajās dalībvalstīs šādi pasākumi lielākoties atbilst pasākumiem, kas paredzēti lauku attīstības programmās, ko līdzfinansē no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai.

74

Palāta pārbaudīja, vai:

- Nitrātu direktīvas prasību īstenošana dalībvalstīs ir efektīva un vai Komisijas veiktā uzraudzība ir atbilstīga;
- savstarpējās atbilstības mehānisms ir efektīvs ūdens aizsardzības ziņā;
- ES līdzfinansētie lauku attīstības pasākumi ūdens aizsardzības jomā ir efektīvi attiecībā uz barības vielu samazinājumu.

Nitrātu direktīva netiek efektīvi īstenota, lai gan Komisija samērā sekmīgi veic uzraudzību

Trūkumi jutīgo zonu noteikšanā

75

Nitrātjutīgajās zonās jāiekļauj visas zemes platības, kur nonāk piesārņoti ūdeņi (proti, eitroficēti ūdeņi, ūdeņi, kuros nitrātu koncentrācija pārsniedz 50 mg/l) vai piesārņojuma riskam pakļauti ūdeņi un kuras veicina piesārņojumu ar nitrātiem. Pēc tam dalībvalstīm šajās zonās jāīsteno rīcības programma. Vācija, Dānija, Somija un Lietuva nav noteikušas īpašas zonas, jo izvēlējās piemērot rīcības programmas visā valsts teritorijā. Pārējās četras dalībvalstis, it īpaši Polija, lai gan gandrīz visi to ūdeņi tiek novadīti Baltijas jūrā, par nitrātjutīgām zonām ir atzinušas tikai nelielu daļu savas teritorijas (Igaunija – 7 %, Latvija – 13 %, Polija – 4,5 % un Zviedrija – 22 %). Komisija ir apšaubījusi jutīgo zonu noteikšanas atbilstību šajās valstīs, pat ierosinot pret Poliju tiesvedību Eiropas Savienības Tiesā (sk. 82. punktu).

76

Rīcības programmas piemērošana visā valsts teritorijā, kā to dara Somijā, veicina noteikumu akceptēšanu, jo tie ir vienādi visiem lauksaimniekiem. Tomēr teritorijās, kurās veic ekstensīvu lauksaimniecisko darbību, kurās mēslošanas līdzekļu izmantošanas līmenis ir zems, uzņemošo ūdenstilpju stāvoklis ir labs un piesārņojuma risks ir neliels, rīcības programmas dažu prasību ievērošana nav vajadzīga, taču administratīvās un pārbaužu izmaksas ir paaugstinātas. Savukārt teritorijās, kurās veic intensīvu lauksaimniecisko darbību un lopkopību, prasības var būt nepietiekamas, lai panāktu barības vielu samazinājumu, kas vajadzīgs iekšzemes un Baltijas jūras ūdeņu laba stāvokļa nodrošināšanai. Piemēram, 20 gadus pēc Nitrātu direktīvas piemērošanas ievērojama daļa ūdenstilpju Dienvidsomijā joprojām ir sliktā stāvoklī. Turklāt Somija pēdējā laikā nav samazinājusi savas slāpekļa izplūdes Baltijas jūrā (sk. **2. attēlu**).

77

Vēl ir daudz jāpaveic, lai sasniegtu mērķus attiecībā uz fosfora noplūdes samazinājumu (sk. **III pielikumu**). Turklāt Nitrātu direktīva galvenokārt pievēršas nitrātiem, un tajā nav paredzēti ierobežojumi attiecībā uz fosfora izmantošanu⁵³. Tāpēc, ja eitrofikāciju veicina fosfors, rīcības programmas īstenošana attiecībā uz nitrātiem var nebūt problēmas risinājums, un dalībvalstīm, iespējams, jāveic papildu pasākumi. Prasības, kas ierobežo fosfora iestrādāšanu zemē, apmeklētajās dalībvalstīs vēl nav noteiktas (sk. 35. punktu).

53 Direktīvā šī problēma skarta tikai netieši, proti, prasībā attiecībā uz "ierobežojumu mēslojuma iestrādāšanai zemē", jo parasti mēslošanas līdzekļos ir gan nitrāti, gan fosfors (kā arī citas barības vielas). Taču šī prasība nenodrošina ierobežojumu fosfora iestrādāšanai zemē, jo komerciālajos mēslošanas līdzekļos dažādu barības vielu īpatsvars ir atšķirīgs.

Atšķirīgs saturs rīcības programmām attiecībā uz nitrātiem

78

Direktīva ietver gan obligātas, gan arī fakultatīvas prasības lauksaimniekiem. Taču tā paredz precīzas robežvērtības tikai attiecībā uz dažām obligātajām prasībām, kuras šā iemesla dēļ vienādi piemēro visās dalībvalstīs⁵⁴. Attiecībā uz citām obligātajām prasībām precīzus noteikumus nosaka dalībvalstis savās rīcības programmās attiecībā uz nitrātiem. Trijās apmeklētajās dalībvalstīs šie noteikumi atšķirās stingrības ziņā, turklāt, kā redzams **2. tabulā**, tie nebija tik stingri kā standarti, kas paredzēti Komisijas uzdevumā veiktajā pētījumā.

79

Direktīvā noteikta precīza robežvērtība attiecībā uz apgādi ar slāpekli no kūtsmēsliem, taču nav noteiktas robežvērtības attiecībā uz apgādi ar slāpekli no minerālajiem mēslošanas līdzekļiem, kas ir palielinājusies⁵⁵. Direktīvā ir paredzēta arī vispārīga prasība dalībvalstīm noteikt ierobežojumus attiecībā uz kopējo slāpekļa mēslošanas līdzekļu daudzumu, ko iestrādā zemē. Šādas prasības efektivitāti vislabāk var nodrošināt, ja mēslošanas plānus sagatavo neatkarīgi eksperti un apstiprina kompetentās iestādes. Taču saskaņā ar Nitrātu direktīvu mēslošanas plānu izstrāde un uzskaites veikšana lauksaimniekiem nav obligāta. Somijas rīcības programmā nav paredzēta prasība lauksaimniekiem izstrādāt mēslošanas plānus, savukārt Polijā ir jāveic uzskaitē par mēslojuma izmantojumu, kā arī jāizstrādā mēslošanas plāni saimniecībām, kuru platība pārsniedz 100 ha, proti, 1 % no saimniecību kopskaita Polijā. Abās valstīs šīs prasības nav obligātas, taču lauksaimnieki tās piemēro brīvprātīgi, lai saņemtu agrovides maksājumus⁵⁶. Latvijā mēslošanas plāni ir jāizstrādā un uzskaitē jāveic saimniecībām, kuru platība pārsniedz 20 ha (vai 3 ha dārzkopības saimniecību gadījumā), un šādas saimniecības apsaimnieko 85 % no lauksaimniecības zemes nitrātjutīgās zonās.

80

Turklāt atsevišķas prasības, kuru izpildi ir grūti pārbaudīt, jo tās attiecas uz mēslošanas aizliegumu konkrētos laikposmos vai konkrētās vietās (sk. **2. tabulā ailes, kas attiecas uz III. pielikuma 1. punkta 1. apakšpunktu, II. pielikuma A. daļas 2. punktu un II. pielikuma A. daļas 4. punktu**), būtu vieglāk ieviest, ja tiktu pieprasīts veikt mēslošanas līdzekļu uzskaiti. Ja šādas uzskaites nav, ir gandrīz nepiespējami pārlicinoši konstatēt pārkāpumus (kā arī piemērot sankcijas), ja vien lauksaimnieks netiek pieķerts pārkāpuma brīdī.

54 III pielikuma 2. punktā noteikta robežvērtība 170 kg/ha gadā attiecībā uz apgādi ar slāpekli no kūtsmēsliem, un II pielikuma A daļas 3. punktā paredzēts aizliegums iestrādāt mēslojumu ar ūdeni piesātinātā, applūdušā, sasalušā vai ar sniegu klātā zemē.

55 Saskaņā ar Eurostat informāciju laikposmā no 2004. līdz 2012. gadam kopumā ir palielinājusies apgāde ar slāpekli no minerālajiem mēslošanas līdzekļiem – Igaunijā, Latvijā un Lietuvā vidēji par vairāk nekā 4 % gadā, savukārt Polijā un Zviedrijā mazāk nekā par 4 %. Vācijā, Somijā un Dānijā apgāde ar slāpekli no minerālajiem mēslošanas līdzekļiem ir samazinājusies vidēji par 1 % gadā.

56 Somijā prasības brīvprātīgi piemēro aptuveni 90 % somu lauksaimnieku, kas apsaimnieko 97 % aramzemes. Arī Polijā mēslošanas līdzekļu uzskaitē jāveic lauksaimniekiem, kuri saņem agrovides maksājumus, taču mēslošanas plāni jāizstrādā tikai tiem, kuri saņem maksājumus bioloģiskās lauksaimniecības un ilgtspējīgas lauksaimniecības agrovides pasākumos, un tas attiecas uz 12 % aramzemes.

2. tabula

Prasības 2014. gada beigās spēkā esošajās rīcības programmās attiecībā uz nitrātiem

Atsauce uz Nitrātu direktīvas pielikumiem	Obligātās prasības				
	Mēslošanas līdzekļi				Kūtsmēsli
	III pielikuma 1. punkta 1. apakšpunkts Aizlieguma periods	III pielikuma 1. punkta 3. apakšpunkts Ierobežojums mēslojuma iestrādāšanai zemē (kg/ha/gads)	II pielikuma A daļas 2. punkts Stāvas nogāzes	II pielikuma A daļas 4. punkts Attālums līdz ūdenstecēm	III pielikuma 1. punkta 2. apakšpunkts Kūtsmēsli glabātuvju ietilpība
LATVIJA (nitrātjutīgās zonās)	4,5 mēneši attiecībā uz kūtsmēsliem 5 mēneši attiecībā uz minerālmēsliem	Kartupeļi: < 150 Zālāji: 50 līdz 190 Vasarāju graudaugi un eļļas augi: 110 līdz 200	Visu veidu mēslošanas līdzekļi aizliegti stāvās nogāzēs, kuru slīpums pārsniedz 17,6 % (10°)	50 m, ja nogāze pārsniedz 10° 10 m no ūdeņu aizsargājamās teritorijas	6 mēnešos saražotie cietie kūtsmēsli 7 mēnešos saražotie šķidrie kūtsmēsli
POLIJA (nitrātjutīgās zonās)	3,5 līdz 4,5 mēneši attiecībā uz cietiem kūtsmēsliem 6,5 mēneši attiecībā uz šķidriem kūtsmēsliem un minerālmēsliem	Kartupeļi: 100 līdz 200 Zālāji un skābbarības augi: 260 līdz 300 Vasarāju graudaugi un eļļas augi: 100 līdz 240	Daži mēslošanas līdzekļi aizliegti stāvās nogāzēs, kuru slīpums pārsniedz 10 %	5 līdz 20 m	6 mēnešos saražotie kūtsmēsli
SOMIJA (visā valsts teritorijā)	6 mēneši	Kartupeļi: < 130 Zālāji, skābbarības augi: 50 līdz 250 Vasarāju graudaugi un eļļas augi: < 170	Kūtsmēsli aizliegti stāvās nogāzēs, kuru slīpums pārsniedz 10 %	5 m 10 m, ja nogāzes slīpums pārsniedz 2 %	12 mēnešos saražotie kūtsmēsli
Komisijas uzdevumā veikts pētījums	Somija: 8 mēneši Latvija un Polija: 7 mēneši (aizlieguma periodu var saīsināt par 2 mēnešiem attiecībā uz cietiem kūtsmēsliem, ja nav īpašu apdraudējumu)	Kartupeļi: < 130 Somijā < 90 Latvijā un Polijā Zālāji un skābbarībai izmantojama kukurūza: < 90 un < 210 Somijā < 100 un < 250 Latvijā un Polijā Vasarāju graudaugi un eļļas augi: < 70 Somijā < 60–80 Latvijā un Polijā	Visu veidu mēslošanas līdzekļi aizliegti stāvās nogāzēs, kuru slīpums pārsniedz 8 % un garums 100 m	25 m no ūdenstecēm teritorijās, kurās ir eitrofiski jutīgas ūdenstilpes 50 m nogāzēs 3 līdz 10 m no dīķiem un nelielām ūdenstecēm	Somija: 9 mēnešos saražotie kūtsmēsli Latvija un Polija: 8 mēnešos

	Vērtība ir vienāda ar pētījumā noteikto standartu vai stingrāka par to.
	Vērtība ir tuva pētījumā noteiktajam standartam.
	Vērtība ir daudz zemāka par pētījumā noteikto standartu.
	Vērtība ir ievērojami zemāka par pētījumā noteikto standartu.

Avots: Eiropas Revīzijas palāta.

Komisijas uzdevumā veikts pētījums "Ieteikumi rīcības programmu izstrādei saskaņā ar Direktīvu 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskās izcelsmes nitrāti" ("DLO-Alterra Wageningen UR", "DLO-Plant research International Wageningen UR", "NEIKER Tecnalia", Derio, Spānija; Tehnoloģiju un zinātņu par dzīvību institūts (ITP), Varšava, Polija; Zviedrijas Lauksaimniecības un vides inženierijas institūts (JTI), Upsāla), 2011. gada decembris.

Komisijas veiktā uzraudzība ir bijusi samērā sekmīga, taču ilgstoša

81

Komisijai jānodrošina Nitrātu direktīvas pareiza īstenošana dalībvalstīs⁵⁷. Taču dalībvalstīm ir jāapstiprina nitrātjutīgo zonu noteikšanas kārtība vai rīcības programmas attiecībā uz nitrātiem. Dalībvalstīm reizi četros gados ir jāiesniedz ziņojums Komisijai (turpmāk – “10. pantā paredzētais ziņojums”), kurā ietverts pamatojums nitrātjutīgo zonu noteikšanai, ūdens piesārņojuma ar nitrātiem uzraudzības rezultāti, kā arī dalībvalstu rīcības programmu kopsavilkums. Ja Komisija uzskata, ka direktīva nav īstenota pareizi, vienīgais tās rīcībā esošais piespiedu līdzeklis ir tiesvedība.

82

Komisija kopš 2010. gada ir īstenojusi dialogu ar visām dalībvalstīm pie Baltijas jūras, un tas kopumā ir palīdzējis panākt izmaiņas tiesību aktos mēslošanas līdzekļu izmantošanas jomā. Somijā un Latvijā 2014. gada beigās tika pieņemtas jaunas rīcības programmas, kas paredz stingrākas prasības. Komisija 2008. gadā aicināja Poliju paplašināt tās nitrātjutīgās zonas un uzlabot rīcības programmas. Galu galā pēc Tiesas sprieduma pieņemšanas 2014. gadā (lieta C-356/13) Polija uzsāka likumdošanas procedūras, lai no jauna noteiktu nitrātjutīgās zonas un grozītu tiesību aktus mēslošanas līdzekļu izmantošanas jomā un rīcības programmas 2016. gadā.

83

Komisijas īstenotā uzraudzības procedūra ir ilgstoša, un šāda situācija daļēji skaidrojama ar to, ka direktīvas prasības ir formulētas vispārīgi, bet dalībvalstīm ir nepieciešami sīki izstrādāti īstenošanas noteikumi. Komisijai ir vajadzīgi arī zinātniski atzinumi, lai izvērtētu, vai dalībvalstu noteikumi ir pietiekami stingri direktīvā paredzētā ūdens aizsardzības līmeņa nodrošināšanai. Pēc **2. tabulā** norādītā pētījuma veikšanas un papildu zinātnisku pierādījumu iegūšanas Komisija ir pastiprinājusi darbību, taču dalībvalstis reizēm apstrīd šajā pētījumā sniegtos ieteikumus. Revīzijas laikā notika apspriedes ar Igauniju un Zviedriju un bija uzsākta pārkāpuma procedūra pret Igauniju. Komisija piekrita, ka Latvija nevis paplašina nitrātjutīgās zonas, bet gan piemēro konkrētus noteikumus attiecībā uz nitrātu izmantošanu ārpus šīm zonām. Taču šie divi varianti var nebūt vienlīdz efektīvi – prasības attiecībā uz nitrātjutīgām zonām īsteno, izmantojot ES mehānismu, savukārt uz tādu prasību izpildi, ko piemēro teritorijās ārpus šīm zonām, līdzīgas pārbaudes neattiecas (sk. 85. punktu).

57 Saskaņā ar Lisabonas līguma 258. pantu Komisija nodrošina to, ka piemēro šo Līgumu un īsteno pasākumus, ko saskaņā ar šo Līgumu ir noteikušas iestādes.

Savstarpējās atbilstības mehānisms palīdz īstenot Nitrātu direktīvu un citas prasības attiecībā uz mēslošanas līdzekļu izmantošanu, taču tas nav pilnīgi efektīvs

Ne visas prasības attiecībā uz mēslošanas līdzekļu izmantošanu ietilpst savstarpējās atbilstības mehānisma piemērošanas jomā

84

Nitrātu direktīvā nav paredzēti īpaši noteikumi attiecībā uz direktīvas prasību izpildi. Kopš savstarpējās atbilstības sistēmas ieviešanas prasības, kas attiecas uz nitrātjutīgām zonām, ir jāpārbauda saistībā ar savstarpējo atbilstību. Tas nozīmē, ka lauksaimniekam var piemērot soda sankcijas, ja prasības netiek izpildītas. Tomēr nozares tiesību akti un to piemērošanas mehānismi attiecas uz visiem lauksaimniekiem, turpretī sankcijas saistībā ar savstarpējās atbilstības prasību neievērošanu var piemērot tikai tiem, kas saņem maksājumus no KLP.

85

Turklāt dalībvalstīm ir jānosaka standarti, kas zināmi kā laba lauksaimniecības un vides stāvokļa (LLVS) standarti, attiecībā uz ES tiesību aktos noteiktiem jautājumiem, lai zemi uzturētu labā lauksaimniecības un vides stāvoklī. LLVS standarts, kurš attiecas uz ūdens kvalitāti un kurā ir noteiktas prasības mēslošanas līdzekļu izmantošanai, ir LLVS standarts "aizsargjoslu izveide gar ūdensteci"⁵⁸.

86

Tomēr LLVS standarti neattiecas uz visām dalībvalstu prasībām attiecībā uz mēslošanas līdzekļu izmantošanu ārpus nitrātjutīgām zonām, un tāpēc arī ne visas šādas prasības ir savstarpējās atbilstības sistēmas piemērošanas jomā⁵⁹. Prasības, kuras nav savstarpējās atbilstības sistēmas piemērošanas jomā, pārbauda dalībvalstu vides aizsardzības iestādes, un par šo prasību neizpildi var piemērot sankcijas saskaņā ar valsts tiesību aktiem. Taču šādas pārbaudes ietekmēja tādi aspekti kā kontroles parauga noteikšanas procedūru nepilnības (Polijā) un tas, ka ne visas piemērojamās prasības tika pārbaudītas (Latvijā). Latvijā papildu pārbaudes tika veiktas tikai attiecībā uz prasībām par kūtsmēsliu uzglabāšanu un apsaimniekošanu.

87

Turklāt Palāta revīzijas laikā konstatēja, ka LLVS standarts attiecībā uz aizsargjoslām nebija pārāk stingrs (sk. **2. izcēlumu**).

58 Zemes apstrāde un ganību izmantošana ir atļauta, ievērojot ierobežojumus, piemēram, attiecībā uz mēslošanas līdzekļu izmantošanu.

59 Piemēri dalībvalstu prasībām par mēslošanas līdzekļu izmantošanu ārpus nitrātjutīgām zonām: mēslošanas līdzekļu iestrādes aizlieguma periods (Polijā), 170 kg robežvērtība attiecībā uz slāpekli no kūtsmēsliem uz hektāru, aizliegums iestrādāt mēslošanas līdzekļus pārmitrā, applūdušā, sasalušā vai ar sniegu klātā zemē, kā arī aizliegums iestrādāt mēslojumu stāvās nogāzēs (Polijā un Latvijā).

2. izcēlums

Piemēri prasībām saskaņā ar LLVS, kas paredz izveidot aizsargjoslas gar ūdensteci

LLVS standartam, kas kopš 2013. gada attiecas uz visiem lauksaimniekiem, bija jāatbilst vismaz prasībām, ko piemēro lauksaimniekiem nitrātjutīgās zonās. **2. tabulā** (II. pielikuma A. daļas 4. punktā formulētā prasība) parādīts, ka vērojamas būtiskas atšķirības prasību noteikšanā.

Somijā LLVS standartā papildus tika paredzēts, ka zemes apstrāde aizsargjoslās nav atļauta 0,6 m attālumā no ūdensteces robežas. Latvija un Polija neizmantoja iespēju LLVS standartā paredzēt neapstrādātas zemes joslas saglabāšanu.

Savstarpējās atbilstības pārbaudēs tiek konstatēta ievērojama neatbilstība prasībām attiecībā uz ūdens aizsardzību pret barības vielām

88

Visās trijās apmeklētajās dalībvalstīs, atlasot paraugus, netika ņemti vērā īpašie riski saistībā ar barības vielu slodzi (sk. **3. tabulu**).

60 Īpašais ziņojums Nr. 8/2008 "Vai savstarpējā atbilstība ir efektīvs nosacījums?", 69. punkts, kā arī īpašais ziņojums 23/2015, 136. punkts.

3. tabula

Ar barības vielu slodzi saistītie aspekti, ko ņem vērā, atlasot paraugu savstarpējās atbilstības pārbaudēm

Saimniecības, kas rada augstāku risku attiecībā uz ūdens piesārņojumu ar barības vielām	LV	PL	FI
Atrodas ūdensteces tuvumā	NĒ	JĀ	NĒ
Atrodas stāvā nogāzē	NĒ	JĀ	NĒ
Augsts lauksaimniecības dzīvnieku blīvums: > 1,7 ganāmpulka vienības uz hektāru	NĒ	NĒ	NĒ

Avots: Eiropas Revīzijas palāta.

89

Dalībvalstu norādījumi attiecībā uz pārbaudēm ne vienmēr ir pietiekami sīki izstrādāti, lai novērstu to, ka dažas būtiskas pārbaudes tiek veiktas nepareizi. Piemēram, revīzijas laikā tika konstatēts, ka norādījumos netika prasīts pārliedzināties par mēslojuma izmantojuma uzskaites ticamību, salīdzinot tos ar rēķiniem (Polijā) un mēslošanas līdzekļu krājumiem (Polijā un Latvijā). Pārbaudžu veikšanas laiks (galvenokārt no jūlija līdz oktobrim) nav piemērots, lai pārbaudītu prasību izpildi ziemas mēnešos. Palāta jau iepriekš ir norādījusi uz šo problēmu⁶⁰.

90

Trijās apmeklētajās valstīs ir vērojams augsts neatbilstības līmenis attiecībā uz to, kā tajās piemēro prasības nitrātijutīgās zonās, un tas konstatēts 17–32 % no pārbaudītajiem lauksaimniekiem 2013. gadā. Lielākā daļa neatbilstības gadījumu bija saistīti ar kūtsmēsliu uzglabāšanas vietām – šādu vietu nebija vai tās bija nepiemērotas – un ar problēmām, veicot slāpekļa koncentrācijas kūtsmēslos analīzi (Somijā), ar neatbilstību robežvērtībai, kas attiecas uz slāpekli no kūtsmēsliem (Polijā), ar neatbilstīgiem zemes mēslošanas plāniem un mēslošanas līdzekļu uzskaites trūkumu (Latvijā). Šāda situācija liecina par to, ka kontroles sistēmas preventīvā ietekme ir ierobežota, kā Palāta jau norādījusi savos iepriekšējos ziņojumos⁶¹.

ES līdzfinansētajiem lauku attīstības pasākumiem 2007.–2013. gadā ir bijusi maza ietekme uz barības vielu izraisīta piesārņojuma mazināšanu apmeklēto dalībvalstu ūdenstilpēs

91

Papildu pasākumi 2009. gadā izstrādātajos upju baseinu apsaimniekošanas plānos tika paredzēti, lai samazinātu lauksaimnieciskās izcelsmes barības vielu piesārņojumu, un tie lielā mērā bija tāda paša veida pasākumi, kādus noteica 2007.–2013. gada lauku attīstības programmās, proti, ieguldījumi saimniecībās saistībā ar kūtsmēsliu uzglabāšanu, kā arī pasākumi, lai uzlabotu vidi un lauku ainavu⁶². Taču lauku attīstības programmās šo pasākumu mērķis ir sasniegt dažādus vides mērķus, un principā visi lauksaimnieki var brīvprātīgi īstenot šos pasākumus neatkarīgi no saimniecības atrašanās vietas, savukārt upju baseinu apsaimniekošanas plānos šie pasākumi ir svarīgākais instruments ūdens stāvokļa uzlabošanai, un tie jāīsteno konkrētās teritorijās.

92

Turklāt, pieņemot upju baseinu apsaimniekošanas plānus⁶³, ievērojama daļa lauku attīstībai paredzētā finansējuma jau bija piešķirta, it īpaši agrovides pasākumiem, taču ne visos gadījumos finansējums bija piešķirts teritorijām, kuras noteiktas upju baseinu apsaimniekošanas plānos. Lai īstenotu šos pasākumus konkrētajās teritorijās, būtu nepieciešama labāka koordinācija starp iestādēm, kuras atbild par lauku attīstību un ūdens apsaimniekošanu, un/vai papildu līdzekļi. Šādu gadījumu bija maz⁶⁴.

61 Īpašie ziņojumi Nr. 8/2008, Nr. 4/2014 un Nr. 23/2015.

62 Regula (EK) Nr. 1698/2005, 36. pants.

63 Upju baseinu apsaimniekošanas plāni, kas pieņemti 2009. gadā, attiecas uz laikposmu no 2010. līdz 2015. gadam, savukārt 2006. gadā pieņemtās lauku attīstības programmas attiecas uz laikposmu no 2007. līdz 2013. gadam.

64 Latvijā pieņemtajos upju baseinu apsaimniekošanas plānos ierosināti divi pasākumi, kas jāfinansē no valsts līdzekļiem, proti, “zālāju aizsargjoslas” un “mēslošanas plānu izstrāde”, taču to tvērums bija ierobežots vai arī tie netika īstenoti.

ES fondu līdzfinansētie ieguldījumi ir palīdzējuši lauksaimniekiem labāk apsaimniekot kūtsmēslus, taču tikai daļēji atrisinājuši problēmu saistībā ar saimniecībām, kas rada vislielāko piesārņojumu

93

Atbilstīgu kūtsmēslu glabātuvju trūkums tika atzīts par lielāko problēmu gandrīz visās saimniecībās, kas atrodas nitrātjutīgās zonās Polijā. Tā bija būtiska problēma arī Latvijā. Šo jautājumu ar mainīgām sekmēm risināja pirmo Polijas un Latvijas lauku attīstības programmu īstenošanas laikā (2004.–2006. gadā)⁶⁵. Turklāt 2009. gadā upju baseinu apsaimniekošanas plānus izstrādāja, ņemot vērā, ka joprojām bija jāuzlabo kūtsmēslu glabātuvju stāvoklis nitrātjutīgās zonās, kā arī atsevišķu ūdenstilpju sateces baseinos. Arī Somijas upju baseinu apsaimniekošanas plānos šis pasākums bija iekļauts.

94

Tomēr neviena no trijām apmeklētajām dalībvalstīm, īstenojot savas lauku attīstības programmas 2007.–2013. gadam, par prioritāriem nebija noteikušas dotācijas kūtsmēslu glabātuvju uzlabošanai saimniecībās, kas atrodas nitrātjutīgās zonās vai rada lielāku risku ūdens aizsardzības jomā, piemēram, saimniecībās ar augstu ganāmpulka blīvumu un saimniecībās, kas atrodas tādu ūdenstilpju baseinos, kur ūdens stāvoklis ir slikts.

Vairāki faktori ir ierobežojuši lauku attīstības pasākumu efektivitāti ūdens aizsardzības jomā

95

Attiecībā uz barības vielu radītā piesārņojuma samazināšanu jānorāda, ka būtiskākie agrovides pasākumi nebija ģeogrāfiskā ziņā vērsti uz problemātiskajām zonām, kas noteiktas upju baseinu apsaimniekošanas plānos. Bieži vien šīs zonas ir intensīvas lauksaimniecības zonas un/vai nitrātjutīgas zonas, kā arī zonas, kurās notiek augsnes erozija un tādējādi ievērojama barības vielu noplūde ūdeņos. Pat ja daži agrovides un apmežošanas pasākumi bija mērķtiecīgi izstrādāti, tie nebija īpaši pieprasīti lauksaimnieku vidū. Piemēram, Somijā, īstenojot pasākumus "aizsargjoslu (piekrastes zonu) izveide" un "barības vielu (fosfora) slodzes efektīva samazināšana", to attiecīgie mērķi (hektāru skaits) tika sasniegti 57 % un 15 % apmērā. Latvijā pasākuma "rugāju lauki ziemas periodā" mērķu sasniegšana bija tuvu 59 % līmenim, savukārt Polijā pasākuma "apmežošana" mērķi tika sasniegti 50 % apmērā. Saskaņā ar dalībvalstu sniegto informāciju zemo rādītāju iemesls bija pasākumu sarežģītība, kā arī nelielais subsīdiu apjoms, it īpaši saimniecībām, kurās nodarbojas ar intensīvo lauksaimniecību un kuras galvenokārt atrodas šajās teritorijās.

65 Latvijā ieguldījumi kūtsmēslu glabātvēs ir veikti 50 % saimniecību, kurās ir 80 % ganāmpulka vienību nitrātjutīgās zonās. Polijā atbalsts šādām glabātvēm nav bijis īpaši sekmīgs.

96

Tādējādi revidētajās dalībvalstīs būtiskākie agrovides pasākumi netiek pietiekami izmantoti teritorijās, kas pakļautas barības vielu radīta piesārņojuma riskam. Piemēram, Latvijā un Polijā lielākā daļa teritorijas, uz kuru attiecas pasākumi "bioloģiskā lauksaimniecība", "augšnes un ūdens aizsardzība", kā arī "zālāju aizsargjoslas", ir lauksaimniecības zeme, kas atrodas ārpus nitrātjutīgām zonām (sk. **4. tabulu**).

4. tabula

Tādu agrovides pasākumu īstenošana, kas ir būtiski ūdens aizsardzībai nitrātjutīgās zonās

Agrovides pasākumi, kas ir būtiski ūdens aizsardzībai	% no atbalstītās platības nitrātjutīgās zonās	
	LV	PL
Bioloģiskā lauksaimniecība	5,2	1,6
Integrētā/ilgtspējīgā lauksaimniecība	28,8	11,6
Augšnes un ūdens aizsardzība	10,9	7,5
Zālāju aizsargjoslas	0,0	2,4

Piezīme: dati par Somiju tabulā nav iekļauti, jo visa valsts teritorija atzīta par nitrātjutīgu zonu.

Avots: Eiropas Revīzijas palāta.

97

Turklāt vairāku agrovides pasākumu prasības nebija pietiekami stingras – dažos gadījumos tās bija tikai nedaudz stingrākas par pamatprasībām, piemēram, savstarpējās atbilstības prasībām un minimālajām prasībām attiecībā uz mēslošanas līdzekļiem un pesticīdiem⁶⁶. Piemēram, Polijā agrovides pasākumā, kas paredzēts neapstrādātas zemes joslas izveidei ar zālājiem un dabiski augošiem krūmājiem gar ūdenstecēm, noteikts, ka šādas joslas platumam jābūt 5 m, savukārt citās dalībvalstīs noteikts daudz lielāks minimālais joslas platums, piemēram, 15 m. Somijā prasības attiecībā uz mēslošanas plāniem un augu seguma uzturēšanu ziemā konkrētās platībās varētu iekļaut pamatprasībās. Tas ir izdarīts Latvijā (sk. 79 punktu) attiecībā uz abām prasībām un Polijā – attiecībā uz otro prasību (sk. 86. punktu un 59. zemsvītras piezīmi).

66 Minimālās prasības attiecībā uz mēslošanas līdzekļiem un pesticīdiem jānosaka dalībvalstīm, un tās piemēro konkrētiem pasākumiem, kas paredzēti lauku attīstības programmās. Trijās apmeklētajās dalībvalstīs šīs prasības nepārsniedz savstarpējās atbilstības prasības attiecībā uz mēslošanas līdzekļiem, kā arī neietver ierobežojumus attiecībā uz fosfora iestrādi augsnē – izņēmums ir Somija, taču šajā valstī noteiktais ierobežojums ir diezgan liberāls.

98

Revīzijas laikā tika konstatēts arī, ka neviena no dalībvalstīm pie Baltijas jūras savās lauku attīstības programmās 2007.–2013. gadam un 2014.–2020. gadam (izņemot Dānijas programmas 2007.–2013. gadam) nav iekļāvušas pasākumu “maksājumi saistībā ar Ūdens pamatdirektīvu”. Šāda situācija, kā tika izskaidrots, radusies tāpēc, ka ar šo pasākumu iespējams atbalstīt tikai darbības, kas pārsniedz pamatprasības un ir obligātas lauksaimniekiem teritorijās, kuras noteiktas upju baseinu apsaimniekošanas plānos. Šādi pasākumi nebija iekļauti pirmajos upju baseinu apsaimniekošanas plānos lielākajā daļā Baltijas valstu.

99

No vienas puses, saimniecības, kas rada vislielāko piesārņojumu, nepietiekami izmanto agrovides pasākumus, jo tie piedāvā ierobežotus kompensācijas maksājumus, taču, no otras puses, dalībvalstis nepiemēro šīm saimniecībām soda sankcijas, kas prasītas ūdens aizsardzības nolūkā. Īpašajā ziņojumā Nr. 23/2015 (154. –161. punkts) apskatītas grūtības, ar kurām nākas saskarties, praksē piemērojot principu “piesārņotājs maksā” lauksaimniecības jomā.

2014.–2020. gada plānošanas periodā ir pieejami mehānismi, lai uzlabotu lauku attīstības pasākumu efektivitāti ūdens aizsardzības jomā, taču šie pasākumi vēl nav pilnībā izmantoti

100

Regula (ES) Nr. 1305/2013⁶⁷ nodrošina ūdens aizsardzībai īpašu prioritāti lauku attīstības programmās, kā arī paredz *ex ante* nosacījumus, kas jāizpilda saistībā ar Ūdens pamatdirektīvas un vides tiesību aktu īstenošanu lauksaimniecības jomā.

101

Komisija, izvērtējot lauku attīstības programmas 2014.–2020. gadam, pirms to apstiprināšanas uzstāja, lai dalībvalstis paredzētu atbilstīgus un mērķtiecīgus pasākumus jomās, kurās tie visvairāk vajadzīgi. Komisija arī prasīja panākt lielāku saskaņotību attiecībā uz upju baseinu apsaimniekošanas plāniem (kuru projektiem jābūt izstrādātiem apstiprināšanai līdz 2015. gada beigām) un lauku attīstības programmām, it īpaši saistībā ar ģeogrāfisko mērķplānošanu⁶⁸. Visbeidzot, Komisija prasīja noteikt stingrākas pamatprasības, kā arī pastiprināt prasības attiecībā uz agrovides pasākumiem, un aicināja izvairīties no lauku attīstības pasākumu un jaunieviestās “zaļināšanas” prakses pārklāšanās⁶⁹. Faktiski apspriedēs ar Komisiju tika panākti daži uzlabojumi lauku attīstības programmu pasākumos, kas vērsti uz ūdens kvalitātes aizsardzību⁷⁰.

- 67 Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005.
- 68 Piemēram, Komisija aicināja Latvijas lauku attīstības programmā paredzēt, ka attiecībā uz visiem līdzfinansētajiem ieguldījumiem lauksaimniecībā izmantojamo un meža zemju meliorācijas jomā tiek īstenoti riska mazināšanas pasākumi saskaņā ar upju baseinu apsaimniekošanas plāniem.
- 69 Lauksaimniekiem, kuriem ir tiesības saņemt platibatkarīgos maksājumus, ir jāizmanto “zaļināšanas” prakses pasākumu kopums, kas labvēlīgi ietekmē vides un klimata pasākumu īstenošanu viņu saimniecībās. Šāda prakse ir kultūraugu dažādošana, ilggadīgo zālāju uzturēšana, kā arī 5 % aramzemes izmantošana ekoloģiski nozīmīgu platību izveidei. Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1307/2013, ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām, un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 637/2008 un Padomes Regulu (EK) Nr. 73/2009 (OV L 347, 20.12.2013., 608. lpp.).
- 70 Somijas lauku attīstības programmā ģeogrāfiskā mērķplānošana uzlabota, izmantojot dažādus mehānismus. Polijas lauku attīstības programmā prasība par mēslošanas plānu izstrādi attiecināta arī uz vairākiem agrovides pasākumiem. Latvijas lauku attīstības programmā ir noteiktas stingrākas pasākumu “rugāju lauks” un “integrētā dārzkopība” prasības nekā iepriekšējā programmā.

102

Nemot to vērā, dažas lauku attīstības programmas 2014.–2020. gadam tomēr tika apstiprinātas daļēji vai ar nosacījumiem, jo to apstiprināšanas laikā dalībvalstis vēl tikai izstrādāja savus upju baseinu apsaimniekošanas plānus 2015. gadam, grozot tiesību aktus par pamatprasībām vai ieviešot “zaļināšanas” prasības. Tas nozīmē, ka atsevišķu pasākumu īstenošana aizkavēsies.

Pievienotā vērtība, ko attiecībā uz barības vielu noplūdes samazināšanu Baltijas jūrā rada ES stratēģija Baltijas jūras reģionam

103

ES stratēģiju Baltijas jūras reģionam sāka īstenot 2009. gadā kā jaunu pasākumu, lai ieviestu makroreģionālo pieeju⁷¹ reģionālās attīstības jomā un tostarp radītu saikni starp vides un lauksaimniecības iestādēm. ES stratēģijas Baltijas jūras reģionam apakšmērķis “tīrs ūdens Baltijas jūrā” ietvēra *HELCOM* BJRP barības vielu noplūdes samazināšanas mērķus. Tādēļ stratēģijas radītajai pievienotajai vērtībai šajā jomā jābūt atbalstīt un paātrināt *HELCOM* BJRP īstenošanu, ieviešot jauna veida pārvaldību, tuvinot dažādu nozaru politiku un apvienojot resursus, iesaistot dažādas ieinteresētās personas (publiskā un privātā sektora, kā arī pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus) un stiprinot starptautisko sadarbību⁷².

104

Palāta pārbaudīja, vai:

- ES stratēģijai Baltijas jūras reģionam ir būtiska ietekme barības vielu slodzes samazināšanas jomā;
- tika izstrādāti inovatīvi projekti un izplatīta no tiem izrietošā labākā prakse;
- Komisija ir rīkojusies, lai panāktu darbības programmu un lauku attīstības programmu atbilstību barības vielu samazināšanas mērķim, kas noteikts ES stratēģijā Baltijas jūras reģionam.

71 “Makroreģionāla stratēģija” ir Eiropadomes apstiprināta integrēta sistēma, kuras mērķis ir risināt kopīgas problēmas konkrētā ģeogrāfiskā apgabalā saistībā ar dalībvalstīm un trešām valstīm, kuras atrodas vienā ģeogrāfiskā apgabalā un tādējādi gūst labumu no ciešākas sadarbības, kas palīdz sasniegt ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju (avots: *InfoRegio*).

72 Komisijas dienestu darba dokuments, kas pievienots Komisijas ziņojumam par makroreģionālo stratēģiju radīto pievienoto vērtību, SWD(2013) 233 *final*, 27.6.2013. Arī Komisijas 2014. gada 20. jūnija ziņojums par makroreģionālo stratēģiju pārvaldību, COM(2014) 284 *final*.

Komplicēts pārvaldības tīkls un pievienotā vērtība, ko grūti novērtēt

105

ES stratēģijas Baltijas jūras reģionam pamatā ir trīs noliegumu princips, proti, “nē” jauniem tiesību aktiem, “nē” jaunam finansējumam un “nē” jaunām iestādēm. Lai gan nebija paredzēts veidot jaunas iestādes, praksē ES stratēģijas Baltijas jūras reģionam īstenošanā piedalās plašs grupu un dalībnieku tīkls. Šīs grupas un dalībnieki ir pievienojušies jau tā lielajam skaitam dalībnieku, kuri darbojas Baltijas jūras reģionā. Taču praktiskā ziņā ir grūti izvērtēt ES stratēģijas Baltijas jūras reģionam radīto pievienoto vērtību saistībā ar dalībvalstu centieniem mazināt barības vielu noplūdi, jo nav uzraudzības satvara, kas ļautu nošķirt stratēģijas īstenošanas rezultātus no esošo pasākumu īstenošanas rezultātiem.

Pamatprojekti palīdz izplatīt labu praksi, taču to ietekme uz barības vielu samazināšanu nav uzskatāmi parādīta

106

Tika cerēts, ka ieinteresētās personas, proti, dalībvalstu iestādes, uzņēmējdarbības partneri, universitātes un NVO, izstrādās inovatīvus projektus, izmantojot un turpinot attīstīt labāko praksi. Informācija par būtiskākajiem ES stratēģijas Baltijas jūras reģionam pamatprojektiem, to mērķiem, izmaksām un finansējuma avotiem, sniegta **V pielikumā**.

107

Pamatprojekti “*Baltic Manure*” (Baltijas kūtsmēsli) un “*Baltic Deal*” (Baltijas darījums) ir palīdzējuši izplatīt labu praksi lauksaimniecības jomā. Taču daži pamatprojekti nodrošina niecīgu tiešo ieguldījumu barības vielu slodzes mazināšanā. Citiem projektiem, kas netika atzīti par pamatprojektiem, piemēram, “*Baltic Compass*” (Baltijas kompass) un “*Baltic Compact*” (Baltijas līgums), kuri saistīti ar lauksaimnieciskās izcelsmes piesārņojuma mazināšanu, kā arī *PURE*, kas saistīts ar komunālo notekūdeņu attīrīšanu no fosfora, ir tikpat svarīga nozīme barības vielu samazināšanas jomā.

108

Pamatprojektu, kā arī citu no Baltijas jūras reģionam paredzētās programmas finansēto projektu ieguldījumu barības vielu samazināšanā ir grūti noteikt. Lielākā daļa pamatprojektu paši par sevi nenodrošina tūlītējus un uzskatāmus rezultātus, jo tie bieži vien ir paraugprojekti, lai panāktu plašākas vēlamās darbības attiecīgajā jomā. Dažos gadījumos šie projekti zināmā mērā ir pat lieki, jo rezultāti ir sasniegti, īstenojot citus ES finansētus pētniecības projektus un izmantojot novērtējumus, ko jau ir veikusi Komisija.

Darbības programmās lielākā mērā jāņem vērā ESSBJR

109

Viens no trijiem principiem ES stratēģijā Baltijas jūras reģionam ir “nē” jaunam finansējumam. Tiek sagaidīts, ka tāpēc ES kohēzijas politikas un dalībvalstu finansējums tiktu mērķtiecīgāk novirzīts, kā arī efektīvāk izmantots makroreģionālo mērķu atbalstam. Tā kā ES stratēģiju Baltijas jūras reģionam izstrādāja 2009. gadā, proti, 2007.–2013. gada plānošanas perioda vidū, makroreģionālās stratēģijas spēja ietekmēt finansējuma sadali darbības programmu prioritātēm bija ierobežota jau no paša sākuma.

110

ES stratēģijas Baltijas jūras reģionam spēja ietekmēt kohēzijas politiku un lauku attīstības plānošanu ir palielinājusies 2014.–2020. gada plānošanas periodā⁷³. Revīzija parādīja, ka Komisija strukturēti un saskaņā ar standartiem vērtēja 2014.–2020. gada plānošanas dokumentus (partnerības nolīgumus un darbības programmas), turklāt tā pievērsa lielu vērību saiknei starp ES stratēģiju Baltijas jūras reģionam un programmu prioritātēm, kā arī mehānismiem, kas koordinē ES fondu pārvaldības struktūras un ESSBJR struktūras.

111

Taču saistībā ar apakšmērķi “tīrs ūdens Baltijas jūrā” Palāta konstatēja, ka ES stratēģijai Baltijas jūras reģionam ir bijusi maza ietekme uz dalībvalstu prioritātēm⁷⁴. Piemēram, Zviedrijas un Somijas darbības programmās gandrīz nekas nav minēts par šo konkrēto ES stratēģijas apakšmērķi Baltijas jūras reģionam, un attiecīgie Latvijas un Polijas pasākumi ir saistīti ar notekūdeņu infrastruktūru, kas nepieciešama, lai panāktu atbilstību ES direktīvām neatkarīgi no tā, vai pastāv ES stratēģija Baltijas jūras reģionam. Dalībvalstu iespējas palielināt ES finansējumu ūdeņu aizsardzībai 2014.–2020. gada plānošanas periodā ir ierobežotas, jo 50 % ERAF finansējuma konverģences reģionos un 80 % finansējuma citos reģionos ir paredzēti tikai trīs tematiskajiem mērķiem. Vides aizsardzība nav viens no šiem trijiem mērķiem.

112

Pamatojoties uz Komisijas ieteikumiem, trijās no četrām pārbaudītajām dalībvalstu darbības programmām īpaša prioritāte tika piešķirta projektiem, kuri saistīti ar ES stratēģiju Baltijas jūras reģionam⁷⁵. Taču nevienā no šiem projektiem nav piedāvāti mērķi vai rādītāji barības vielu noplūdes samazināšanai, un tāpēc ir sarežģīti novērtēt to devumu attiecībā uz tīra ūdens apakšmērķi, kas noteikts ES stratēģijā Baltijas jūras reģionam. Visas četras darbības programmas ir integrējušas ESSBJR valstu struktūras savās uzraudzības komitejās.

73 Sk. Regulas (ES) Nr. 1303/2013 15. pantu (Partnerības nolīguma saturs), 96. panta 3. punkta d) apakšpunktu (prasība attiecībā uz to, ka darbības programmās nosaka procedūras starpreģionālajām un transnacionālajām darbībām), kā arī 70. panta 2. punktu (atļauja līdzfinansēt darbības ārpus programmas teritorijas).

74 Tika pārbaudīti partnerības nolīgumi un darbības programmas Zviedrijā, Somijā, Latvijā un Polijā.

75 Tas ir skaidri noteikts Polijas valsts darbības programmā “Infrastruktūra un vide”, kā arī Zviedrijas darbības programmās, un šis princips vispārīgi ir paredzēts arī Somijas valsts darbības programmā.

113

ES mēroga pasākumu īstenošanai dalībvalstīs ir bijuši ierobežoti panākumi virzībā uz barības vielu noplūdes samazināšanu Baltijas jūrā. Ieguldījumi notekūdeņu infrastruktūrā ir bijuši efektīvi tikai daļēji, lauksaimniecības pasākumi nav samērīgi ar spiedienu, kam pakļauta šī joma, un nav pietiekami mērķtiecīgi, tāpēc ES stratēģijas Baltijas jūras reģionam pievienoto vērtību ir grūti novērtēt.

Dalībvalstu plāniem trūkst gan vēriena, gan atbilstīgu rādītāju, un barības vielu samazināšanas jomā panāktais progress ir ierobežots

114

Līdz 2012. gada beigām bija panākts ierobežots progress barības vielu noplūdes samazināšanā, lai cīnītos pret eitrofikāciju Baltijas jūrā. Barības vielu slodze no pil-sētu aglomerācijām bija samazinājusies, savukārt barības vielu slodze lauksaim-nieciskās darbības rezultātā bija saglabājusies nemainīga vai pat palielinājusies (sk. 25. punktu).

115

Dalībvalstu plāni attiecībā uz barības vielu samazināšanu saskaņā ar *HELCOM* mērķiem aprobežojās ar upju baseinu apsaimniekošanas plānu īstenošanu, kas izstrādāti saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvu. Ar šādu rīcību ne vienmēr pietiks, lai panāktu nepieciešamo barības vielu samazinājumu Baltijas jūrā. Turklāt upju ba-seinu apsaimniekošanas plāni nav pilnīgi, jo lielākā daļa tajos paredzēto pasāku-mu ir saistīti galvenokārt ar konkrētu ES direktīvu īstenošanu (sk. 26.–30. punktu).

116

Upju baseinu apsaimniekošanas plānos, kas izstrādāti saskaņā ar Ūdens pamat-direktīvu, mērķi ir noteikti, izmantojot ietekmes rādītāju, proti, labā stāvoklī esošu ūdeņu procentuālo īpatsvaru. Taču šis ietekmes rādītājs nav izteikts nekādos pakārtotos mērķos, piemēram, kā barības vielu slodzes lielums gadā. Šī problēma tika konstatēta arī Jūras stratēģijas pamatdirektīvā paredzēto pasākumu prog-rammu sagatavošanas dokumentos. *HELCOM* ieteikumi, kas pārsniedz standartus, kuri noteikti ES direktīvās attiecībā uz konkrētām darbībām, tiek īstenoti tikai daļēji (sk. 31.–36. punktu).

117

Nav nodrošināta ticamība uzraudzības datiem par barības vielu noplūdi Baltijas jūrā. Tas it īpaši attiecas uz datiem par pārrobežu un izkliedēto piesārņojumu, kuri ir ļoti svarīgi, lai valstīm noteiktu taisnīgus barības vielu samazināšanas mērķus, kā arī atbilstīgus pasākumus (sk. 37.–41. punktu).

1. ieteikums

Palāta iesaka Komisijai:

- a) prasīt, lai dalībvalstis izstrādā tādas pasākumu programmas, kas ļauj sasniegt kvantitatīvus mērķus barības vielu slodzes samazināšanai nolūkā panākt Jūras stratēģijas pamatdirektīvā un Ūdens pamatdirektīvā noteikto mērķu izpildi;
- b) prasīt dalībvalstīm ticami un saskaņoti izvērtēt un uzraudzīt barības vielu slodzi to upju baseinos, kā arī barības vielu noplūdi Baltijas jūrā.

Palāta iesaka dalībvalstīm:

- c) apkopot informāciju par barības vielu slodzes samazināšanas pasākumu izmaksu lietderību, lai spētu veikt rūpīgu analīzi turpmāko pasākumu programmu izstrādes nolūkā.

Pasākumi, kuru mērķis ir mazināt barības vielu piesārņojumu no komunālajiem notekūdeņiem, ir tikai daļēji efektīvi

118

Ne visas dalībvalstis pie Baltijas jūras, kurām bija jāpanāk atbilstība direktīvai līdz 2012. gadam, šo prasību ir izpildījušas. Tikai Vācija un Somija, ieviešot prasības par otrreizēju un stingrāku notekūdeņu apstrādi, bija panākušas gandrīz pilnīgu atbilstību Direktīvas 4. un 5. pantam. Lai gan ES līdzfinansēja ievērojamus ieguldījumus šajā jomā, no tām dalībvalstīm, kurām jāpabeidz direktīvas īstenošana līdz 2015. gada beigām, atbilstība direktīvai netiks panākta Polijā, turklāt šajā valstī joprojām ir liels to mājsaimniecību īpatsvars, kuras nav pievienotas notekūdeņu savākšanas sistēmām (sk. 46.–54. punktu).

119

Apmeklētās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas ir efektīvas un atbilst Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvai. Taču tikai dažas no tām atbilst stingrākajam HELCOM ieteikumam attiecībā uz fosforu. Ne vienmēr ir nodrošināta šo iekārtu finansiālā ilgtspēja (sk. 55.–57. punktu).

120

Komisijas veiktā pārraudzība attiecībā uz to, kā dalībvalstis īsteno ES pievienošanās līgumu noteikumus, nebija savlaicīga. Komisija pietiekami rūpīgi nepārbauga šo plānu īstenošanu, jo tās darba pamatā ir neatbilstīgi dati. Komisija ir kavējusies veikt pasākumus, lai konstatētu pārkāpumus un sauktu pie atbildības par neatbilstības gadījumiem dalībvalstīs (sk. 58.–64. punktu).

121

ES atbalsts notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas infrastruktūrai Krievijā un Baltkrievijā var veicināt izmaksu ziņā lietderīgus pasākumus, lai samazinātu barības vielu daudzumu, ko rada notekūdeņu izplūde, taču pasākumu īstenošana ir ilgstoša, un to tvērums ir lielā mērā ierobežots, salīdzinot ar nepieciešamo. Īpaša problēma ir piesārņojums no Kaļiņingradas apgabala Krievijā (sk. 65.–69. punktu).

2. ieteikums

Palāta iesaka Komisijai:

- a) mudināt dalībvalstis izstrādāt un ieviest mājsaimniecībām adresētas likumiskās saistības attiecībā uz pieslēgšanos kanalizācijas tīklam;
- b) prasīt, lai dalībvalstis īsteno ilgtspējīgu tarifu politiku notekūdeņu jomā nolūkā nodrošināt pamatlīdzekļu atbilstīgu uzturēšanu un atjaunošanu. Īstenojot šādu politiku, būtu jāņem vērā princips “piesārņotājs maksā”, kā arī ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu pieejamība cenas ziņā;
- c) saīsināt laiku, kas nepieciešams, lai novērtētu atbilstību Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvai;
- d) turpināt to projektu atbalstu, kuru mērķis ir samazināt barības vielu slodzi Baltijas jūrā no Krievijas un Baltkrievijas, lielāku vērību pievēršot galvenajiem piesārņotājiem, ko noteikusi HELCOM (piemēram, Kaļiņingradas apgabalam).

Palāta iesaka dalībvalstīm:

- e) plānot un izveidot savu notekūdeņu infrastruktūru pēc iespējas efektīvāk un, ja nepieciešams, apsvērt iespēju piešķirt finansiālu atbalstu mājsaimniecībām, kuras nevar atļauties pievienoties kanalizācijas tīklam;
- f) noteikt stingrākus standartus, nekā paredzēts Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvā, attiecībā uz barības vielām notekūdeņos teritorijās, no kurām ūdeņus novada ūdenstilpēs, kur nevar panākt tādu barības vielu stāvokli, kas atbilstu Ūdens pamatdirektīvas un Jūras stratēģijas pamatdirektīvas prasībām saistībā ar labu ūdens kvalitāti.

Dalībvalstu nevēlēšanās pilnībā izmantot iespējamās pasākumus lauksaimniecības jomā, kā arī mērķplānošanas trūkums teritorijās, kurās pasākumi vajadzīgi

122

Dažās dalībvalstīs Nitrātu direktīvā noteiktie obligātie pasākumi tiek piemēroti pārāk mazā teritorijā. Rīcības programmas atšķiras pēc to stingrības, turklāt ne vienmēr tās ir tik stingras, kā iesaka Komisija. Direktīvā nav skaidri formulēta prasība saimniecībām izstrādāt mēslošanas plānus un veikt lietoto mēslošanas līdzekļu uzskaiti. Abi šie pasākumi palīdzētu īstenot un kontrolēt vairākas Nitrātu direktīvā paredzētās prasības. Komisija ir sniegusi norādes dalībvalstīm un pastāvīgi veikusi Nitrātu direktīvas ieviešanas uzraudzību. Tas ir sekmējis uzlabojumus nitrātjutīgo zonu noteikšanā un rīcības programmu izstrādē, taču šis process ir ilgstošs (sk. 75.–83. punktu).

123

Savstarpējās atbilstības mehānisms palīdz īstenot prasības attiecībā uz nitrātiem un citas prasības attiecībā uz mēslošanas līdzekļu izmantošanu, taču tas nav pilnībā efektīvs, jo dažas prasības nav pietiekami stingras. Pārbaudu un sankciju savstarpējās atbilstības sistēmu ietekmē trūkumi kontroles paraugu atlasē un instrukcijās. Ir vērojams augsts neatbilstības līmenis saistībā ar prasību piemērošanu nitrātjutīgās zonās; tas norāda, ka pašlaik kontroles sistēmu preventīvā ietekme ir ierobežota. Ir konstatēti trūkumi dalībvalstu veiktajās pārbaudēs attiecībā uz prasībām, uz kurām neattiecas savstarpējās atbilstības sistēma (sk. 84.–90. punkts).

124

ES līdzfinansētajiem lauku attīstības pasākumiem ir bijusi maza ietekme uz barības vielu izraisīta piesārņojuma mazināšanu ūdenstilpēs. Ieguldījumi ar mērķi palīdzēt lauksaimniekiem uzlabot kūsmēsļu uzglabāšanu un apsaimniekošanu ir snieguši tikai daļēju atbalstu attiecīgajām saimniecībām. Nav veikta agrovides pasākumu ģeogrāfiskā mērķplānošana teritorijās, kuru ūdenstilpēs nav panākts labs stāvoklis. Īpašais pasākums attiecībā uz darbībām, kas saistītas ar Ūdens pamatdirektīvu, ir īstenots reti. Princips "piesārņotājs maksā" netiek pietiekami piemērots lauksaimnieciskajai darbībai (sk. 91.–99. punktu).

125

Komisija ir izmantojusi iespēju, ko sniedz jaunie mehānismi, kuri piemērojami 2014.–2020. gada plānošanas periodā, lai pieprasītu stingrākas pamatprasības, kā arī stingrāku agrovīdēs pasākumu īstenošanu. Komisija ir pieprasījusi arī lauku attīstības pasākumu efektīvāku ģeogrāfisko mērķplānošanu, kā arī uzlabojusi lauku attīstības programmu un upju baseinu apsaimniekošanas plānu saskaņotību. Apspriedes ar dalībvalstīm ir ļāvušas panākt uzlabojumus. Tomēr pēc tam, kad tiks pieņemti visi attiecīgie dalībvalstu tiesību akti un plānošanas dokumenti, vairāki pasākumi būs jāpārskata, tāpēc kavēsies atsevišķu pasākumu īstenošana un palielināsies programmu radītais administratīvais slogs (sk. 100.–102. punktu).

3. ieteikums

Palāta iesaka Komisijai:

- a) prasīt, lai dalībvalstis nosaka atbilstīgas nitrātjutīgās zonas. To darot, dalībvalstīm jāņem vērā Ūdens pamatdirektīvā noteiktajos upju baseinu apsaimniekošanas plānos apkopotā informācija par spiedienu, ko izraisa lauksaimniecībā izmantojamās barības vielas.

Palāta iesaka dalībvalstīm:

- b) noteikt atbilstīgus ierobežojumus attiecībā uz fosfora izmantošanu lauksaimniecībā, ja tiek apdraudēts labs ūdeņu stāvoklis;
- c) savās rīcības programmās attiecībā uz nitrātiem paredzēt noteikumus, kas pamatoti ar jaunākajām zinātniskajām atziņām;
- d) noteikt obligātus pasākumus, kas pārsniedz pašlaik spēkā esošās prasības, attiecībā uz piesārņojumu radošām lauku saimniecībām sateces baseinos, no kuriem ūdeņi ieplūst eitroficētos ūdeņos;
- e) piemērot visatbilstīgākos agrovīdēs pasākumus saistībā ar barības vielu piesārņojuma mazināšanu ūdeņos un mērķtiecīgi plānot šādus agrovīdēs un apmežošanas pasākumus teritorijās, kurās tiem ir vislielākā ietekme uz barības vielu slodzes samazinājumu.

Grūti novērtēt, kāda ir pievienotā vērtība, ko barības vielu samazināšanas jomā rada makroreģionālās ES stratēģijas Baltijas jūras reģionam

126

ES stratēģijas Baltijas jūras reģionam struktūra ir sarežģīta, un tā rada jaunus slāņus pastāvošo reģionālās pārvaldības iestāžu sistēmā. ESSBJR ietekmi uz dalībvalstu pasākumiem, kuru mērķis ir samazināt barības vielu noplūdi Baltijas jūrā, ir grūti novērtēt (sk. 105. punktu).

127

Pamatprojekti, kas īstenoti, sadarbojoties vairākām ES dalībvalstīm un trešām valstīm, vērsti uz plaši piemērojamas labākās prakses izstrādi. Tomēr reizēm to rezultāti nepārsniedz jau pieejamās iespējas, un to ietekme praktiskā ziņā ir diezgan ierobežota (sk. 106. un 108. punktu).

128

Turklāt rezultāti, ko cerēja panākt, pielāgojot ES līdzfinansēto programmu prioritātes apakšmērķim "tīrs ūdens Baltijas jūrā", bija ļoti pieticīgi (sk. 109.–112. punktu).

Šo ziņojumu 2016. gada 27. janvāra sēdē Luksemburgā pieņēma Revīzijas palātas II apakšpalāta, kuru vada Revīzijas palātas loceklis *Henri GRETHEN*.

Revīzijas palātas vārdā

priekšsēdētājs

Vítor Manuel da SILVA CALDEIRA

Barības vielu noplūdes samazināšanas mērķi

Valsts	Slāpekļa vidējā noplūde 1997.–2003. gadā	Fosfora vidējā noplūde 1997.–2003. gadā	Slāpekļa samazināšanas mērķis 2021. gadam	Fosfora samazināšanas mērķis 2021. gadam	Slāpekļa samazinājums (%)	Fosfora samazinājums (%)
	<i>tonnas gadā</i>	<i>tonnas gadā</i>	<i>tonnas gadā</i>	<i>tonnas gadā</i>		
Dānija	70 490	1 928	2 890	38	4	2
Igaunija	27 684	804	1 800	320	7	40
Somija	88 005	3 609	3 030	356	3	10
Vācija	65 672	627	7 670	170	12	27
Latvija	61 164	829	1 670	220	3	27
Lietuva	48 689	2 463	8 970	1 470	18	60
Polija	212 412	11 787	43 610	7 480	21	63
Krievija	87 122	7 142	10 380	3 790	12	53
Zviedrija	130 279	3 639	9 240	530	7	15
Barības vielu noplūde no Helsinku konvencijas parakstītājvalstīm	791 517	32 828	89 260	14 374	11	44
Barības vielu noplūde no valstīm, kas nav konvencijas parakstītājvalstis ¹	21 421	1 979				
Barības vielu slodze, kas Baltijas jūrā nonāk caur konvencijas parakstītājvalstīm	812 938	34 807				
Barības vielas no citiem avotiem ²	97 405	2 087				
Kopā Baltijas jūrā	910 343	36 894	118 134	15 178	13	41

1 Barības vielu pārrobežu noplūde pa upēm no Čehijas Republikas, Ukrainas un Baltkrievijas.

2 Noplūde no kuģniecības un atmosfēras piesārņojuma, kura izcelsme ir visās ES dalībvalstīs, kas neatrodas Baltijas jūras sateces baseinā.

Avots: Eiropas Revīzijas palāta, pamatojoties uz datiem, kas iegūti no dokumenta "Kopsavilkuma ziņojums par izmaiņām saistībā ar pārskatītajiem maksimāli pieļaujamās noplūdes rādītājiem (*Maximum Allowable Inputs, MAI*) un aktualizētie valstīm noteiktie noplūdes samazināšanas mērķi (*Country Allocated Reduction Targets, CART*), kas paredzēti BJRP", kurš pieņemts ar 2013. gadā notikušās HELCOM ministru sanāksmes deklarāciju.

Tendences dalībvalstīs saistībā ar slāpekļa un fosfora noplūdi Baltijas jūrā

(tonnas gadā)

		DE	DK	EE	FI	LT	LV	PL	RU	SE
Slāpeklis	Noplūde 1997.–2003. gadā	65 672	70 490	27 684	88 005	48 689	61 164	212 412	87 122	130 279
	Noplūde 2012. gadā, ņemot vērā statistisko nenoteiktību (testa vērtību)	55 963	52 535	28 378	94 688	55 502	70 388	191 602	91 757	116 723
		DE	DK	EE	FI	LT	LV	PL	RU	SE
Fosfors	Noplūde 1997.–2003. gadā	627	1 928	804	3 609	2 463	829	11 787	7 142	3 639
	Noplūde 2012. gadā, ņemot vērā statistisko nenoteiktību (testa vērtību)	630	1 663	782	3 608	1 929	1 242	9 680	7 230	3 509

Avots: "Sākotnējais novērtējums par to, kā uzraudzīta virzība uz valstīm noteiktajiem barības vielu samazināšanas mērķiem (CART)", kas pieņemts ar 2013. gadā Kopenhāgenā notikušās HELCOM ministru sanāksmes deklarāciju.

Svendsen, L. M., Gustafsson, B., Pyhälä, M., Assessment for fulfilment of nutrient reduction targets of the HELCOM Nutrient Reduction Scheme, 2015.
Skatīts tiešsaistē šeit: <http://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/progress-towards-reduction-targets/key-message>

Sasniegtās noplūdes robežvērtības apakšbaseinos

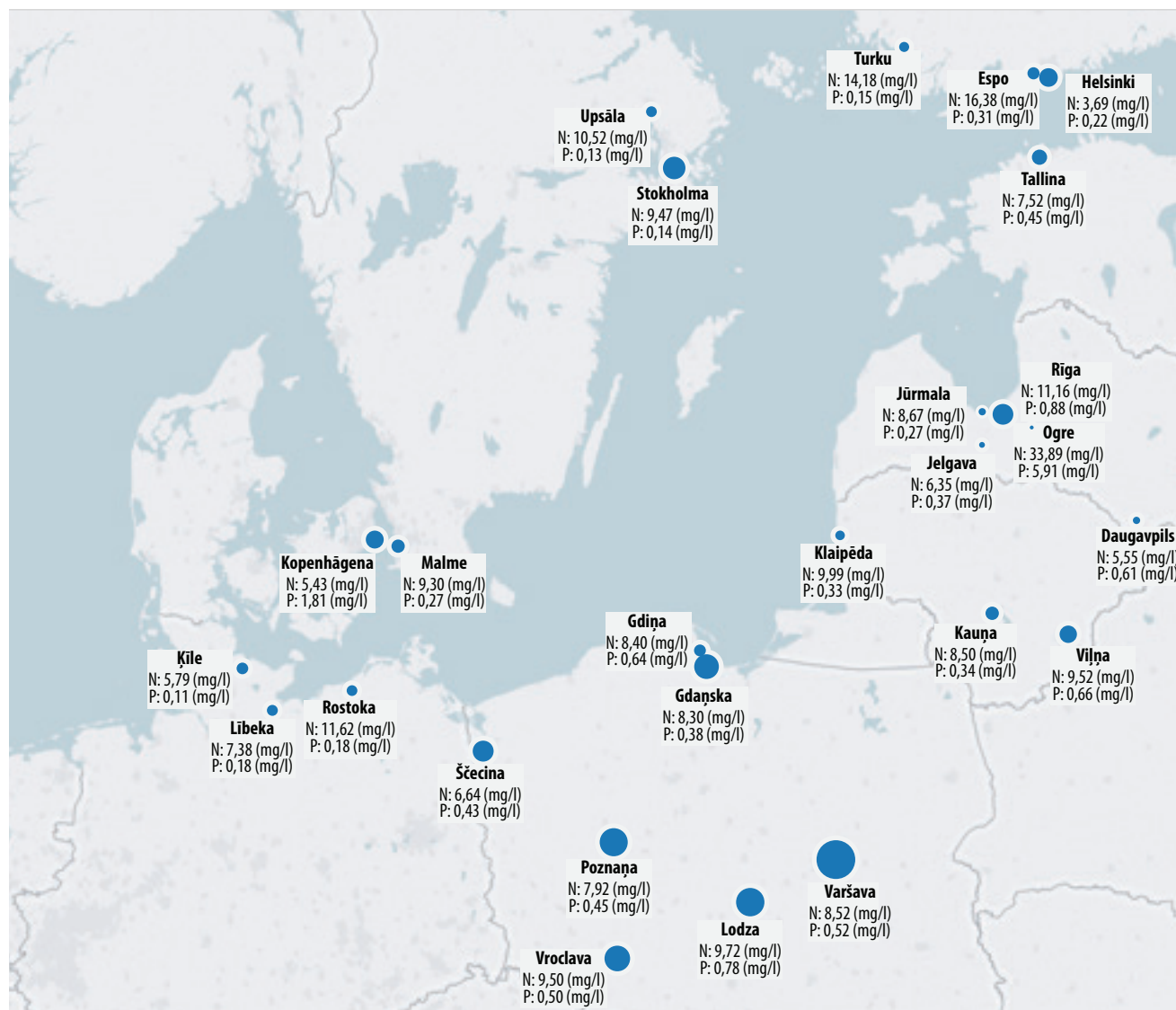
(tonnas gadā)

	Botnijas līcis	Botnijas jūra	Baltijas jūras pamatdaļa	Somu līcis	Rīgas jūras līcis	Dāņu šaurumi	Kategats	Kopā
Slāpekļa noplūdes robežvērtība, ņemot vērā HELCOM barības vielu samazināšanas mērķi	57 622	79 372	325 000	101 800	88 418	65 998	74 001	792 211
Noplūde 2012. gadā, ņemot vērā statistisko nenoteiktību (testa vērtību)	60 484	74 794	375 760	119 687	97 106	51 495	65 801	845 127
<i>Papildu samazinājums</i>		4 578				14 503	8 200	27 281
<i>Nepieciešamais samazinājums, lai sasniegtu HELCOM mērķus 2021. gadam</i>	2 862		50 760	17 887	8 688			80 197
Fosfora noplūdes robežvērtība, ņemot vērā HELCOM barības vielu samazināšanas mērķi	2 675	2 773	7 360	3 600	2 020	1 601	1 687	21 716
Noplūde 2012. gadā, ņemot vērā statistisko nenoteiktību (testa vērtību)	2 787	2 490	15 145	7 536	2 775	1 418	1 591	33 742
<i>Papildu samazinājums</i>		283				183	96	562
<i>Nepieciešamais samazinājums, lai sasniegtu HELCOM mērķus 2021. gadam</i>	112		7 785	3 936	755			12 588

Avots: "Sākotnējais novērtējums par to, kā uzraudzītavirzība uz valstīm noteiktajiem barības vielu samazināšanas mērķiem (CART) ", kas pieņemts ar 2013. gadā Kopenhāgenā notikušās HELCOM ministru sanāksmes deklarāciju.

Svendsen, L. M., Gustafsson, B., Pyhälä, M., Assessment for fulfilment of nutrient reduction targets of the HELCOM Nutrient Reduction Scheme, 2015.
Skatīts tiešsaistē šeit: <http://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/progress-towards-reduction-targets/key-message>

Barības vielu koncentrācija notekūdeņu attīrīšanas iekārtu efluentā ES dalībvalstu lielākajās pilsētās pie Baltijas jūras (2013. gads)

Avots: Eiropas Revīzijas palāta, pamatojoties uz dalībvalstu 2013. gada beigās sniegtajiem datiem. Rādītāji par Kopenhāgenu un Stokholmu ir iegūti, aprēķinot divu notekūdeņu attīrīšanas iekārtu vidējos rādītājus katrā no šīm pilsētām.

Pamatprojekti un citi projekti, kas ir būtiski ESSBJR īstenošanai

(miljoni EUR)

EUSBSR pamatprojekti, kas saistīti ar eitrofikāciju		
Prioritārā joma <i>AGRI</i>		Finansējuma avots un apmērs
BALTIC MANURE	Šā projekta mērķis ir apkopot speciālās zināšanas par inovatīviem kūstmēslu apsaimniekošanas risinājumiem, piemēram, atjaunojamās enerģijas un organisko mēslošanas līdzekļu ražošanu.	Baltijas jūras reģiona (BJR) darbības programma Kopā: 3,7 miljoni EUR ERAF: 2,8 miljoni EUR
Fosfora reciklēšana	Šā projekta mērķis ir atgūt fosforu no galvenajiem avotiem Baltijas jūras reģionā, piemēram, notekūdeņu dūņām un dzīvnieku kautķermeņiem, un ražot pārstrādātus mēslošanas līdzekļus. Projekta mērķis ir arī izstrādāt konkrētām teritorijām piemērotas mēslošanas stratēģijas, lai padarītu Baltijas jūras reģionu par pirmo pašuzturošo reģionu minerālo fosfora mēslošanas līdzekļu iestrādes ziņā.	
Prioritārā joma <i>NUTRI</i>		Finansējums
Fosfātu samazināšana mazgāšanas līdzekļos	Šā projekta mērķis ir palīdzēt Baltijas jūras reģiona valstīm īstenot HELCOM ieteikumu 28E/7 (proti, valsts līmeņa pasākumus likumdošanas jomā, lai ierobežotu fosfātu izmantošanu veļas mazgāšanas līdzekļos un trauku mazgājamās mašīnās lietojamās mazgāšanas līdzekļos), sagatavojot informatīvu materiālu politikas izstrādātājiem. ES mēroga aizliegums izmantot fosfātus veļas mazgāšanas līdzekļos tika pieņemts 2011. gadā.	Nelielā projekta budžetu finansēja Zviedrijas Ķīmisko vielu aģentūra.
PRESTO	Projekta mērķis ir samazināt barības vielu slodzi Baltijas jūrā, īstenojot izglītības programmas, kas paredzētas apkalpojošam personālam, projektētājiem un akadēmiskajiem darbiniekiem, kuri iesaistīti notekūdeņu attīrīšanā, kā arī veicot tehniskos pētījumus un ieguldījumus konkrētās Baltkrievijas notekūdeņu attīrīšanas iekārtās (Baranoviči, Grodno, Molodečno un Vitebskā).	Baltijas jūras reģiona darbības programma Kopā: 4,6 miljoni EUR ERAF: 1,1 miljons EUR EKPI: 2,8 miljoni EUR
BALTIC DEAL	Šā projekta mērķis ir cīnīties pret lauksaimnieciskās izcelsmes barības vielu noteci un noplūšanu; šo projektu brīvprātīgi uzsāka piecas lauksaimnieku federācijas.	Baltijas jūras reģiona darbības programma Kopā: 3,8 miljoni EUR ERAF: 3,0 miljoni EUR
Reģionālās barības vielu piesārņojuma slodzes novērtējums un prioritāro projektu noteikšana, lai samazinātu barības vielu noplūdi no Baltkrievijas Baltijas jūrā	Šā projekta mērķis ir saskaņā ar Ziemeļu dimensijas vides partnerību noteikt prioritāros ieguldījumus un palielināt spējas vietējā mērogā mazināt barības vielu noplūdi Baltijas jūrā, īpaši pievēršoties lauksaimniecībai, komunālo notekūdeņu attīrīšanai un rūpniecībai, tostarp fosforu saturošu mazgāšanas līdzekļu ražošanai un izmantošanai.	Šo projektu finansē no Baltijas jūras rīcības plāna (BJRP) fonda; to pārvalda Ziemeļu Investīciju banka (NIB) un Ziemeļu vides finanšu korporācija (NEFCO); Zviedrija un Somija ir ieguldītāji; ieguldījuma apmērs: 0,25 miljoni EUR
Horizontālā rīcība "Kaimiņi"		
Ekonomiski un ekoloģiski ilgtspējīgs Peipusa ezera reģions	Šā projekta mērķis ir uzlabot ekoloģisko situāciju Peipusa ezera baseinā, atjaunojot pašreizējās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas Pleskavas apgabalā un izbūvējot jaunu infrastruktūru mazajās ostās Peipusa ezera Igaunijas pusē.	Igaunijas, Latvijas un Krievijas darbības programma

Baltijas jūras reģiona darbības programmā (BJR DP) iekļautie eitrofikācijas apkarošanas projekti, kas nav pamatprojekti

(miljoni EUR)

Baltijas jūras reģiona darbības programmas projekti eitrofikācijas jomā (projekti, kas nav pamatprojekti)		Finansējuma avots un apmērs (BJR DP)
Baltic Compass	Šis projekts ietver sadarbību ar lauksaimniecības un vides nozaru pārstāvjiem, lai risinātu jautājumus saistībā ar pārrobežu pieejas nepieciešamību nolūkā mazināt eitrofikāciju Baltijas jūrā.	Kopā: 6,6 miljoni EUR ERAF: 4,6 miljoni EUR EKPI: 0,5 miljoni EUR
Baltic Compact	Šis projekts saistīts ar agrovides darbībām.	Kopā: 1,9 miljoni EUR ERAF: 1,5 miljoni EUR
Ekoloģiski reciklējoša lauksaimniecība un sabiedrība Baltijā (Baltic Ecological Recycling Agriculture and Society, BERAS)	Šā projekta mērķis ir mazināt eitrofikāciju, pārtraukt pesticīdu izmantošanu, kā arī mazināt pārtikas ražošanas nozares ietekmi uz globālo sasilšanu.	Kopā: 4,4 miljoni EUR ERAF: 3,4 miljoni EUR EKPI: 0,05 miljoni EUR
Waterpraxis (Ūdens prakse)	Šā projekta mērķis ir uzlabot Baltijas jūras stāvokli, sniedzot atbalstu upju baseinu apsaimniekošanas plānu praktiskai īstenošanai reģionā.	Kopā: 2,0 miljoni EUR ERAF: 1,5 miljoni EUR
PURE (Projekts pilsētu izraisītas eitrofikācijas mazināšanai)	Projekta mērķis ir sagatavot un veikt ieguldījumus pašvaldībās, īstenojot starptautisku sadarbību.	Kopā: 3,2 miljoni EUR ERAF: 2,0 miljoni EUR EKPI: 0,5 miljoni EUR

Kopsavilkums

V

Komisija norādīja uz šiem jautājumiem pirmo UBAP novērtējumā¹ un pirmo pasākumu programmu novērtējumā² kā uz svarīgu jomu, kurā nepieciešami uzlabojumi, un otrajos UBAP tā ir aicinājusi dalībvalstis attiecīgi rīkoties.

VI

Komisija uzskata, ka tās rīcība ir bijusi atbilstoša. Līgumā un Tiesas pastāvīgajā judikatūrā ir skaidri noteikts, ka Komisijai ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz to, kad tai kā Līgumu sargātājam uzsākt un īstenot pārkāpumu procedūras. Dažos gadījumos alternatīvi instrumenti vai politiskais dialogs var būt efektīvāka pieeja nekā pārkāpumu procedūra.

Tomēr Komisijai līdz šim ir bijuši vērā ņemami panākumi Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas izpildes panākšanā, izmantojot pārkāpumu instrumentu.

VII

Dažos gadījumos dalībvalstīm Nitrātu direktīvas īstenošanā ir bijušas vairākas problēmas, savukārt citos gadījumos īstenošana ir bijusi efektīva. Tomēr vispārējā tendence attiecībā uz nitrātu vidējo koncentrāciju ES un Baltijā ir uzlabojusies.

Savstarpējās atbilstības politiku nav paredzēts izmantot kā pasākumu Eiropas tiesību aktu īstenošanas panākšanai dalībvalstīs. Pārbaudīts līdzeklis neīstenošanas gadījumā ir pārkāpumu procedūra.

Neatbilstību un savstarpējās atbilstības mehānisma dēļ piemēroto sankciju skaits drīzāk liecina par tās funkcionalitāti, nevis nepietiekamību. Savstarpējā atbilstība attiecas tikai uz lauksaimniekiem, kuri saņem tiešos maksājumus vai piedalās dažos lauku attīstības pasākumos, piemēram, agrovīdes pasākumos.

VIII

Komisija uzskata, ka *ESSBJR* ir veiksmīgi palīdzējusi veicināt Baltijas jūras vides aizsardzību. Jauno makroreģionālo pieeju kopumā var uzskatīt par vērtīgu instrumentu reģionālo problēmu risināšanai un sadarbības uzlabošanai starp valstīm, kas robežojas ar Baltijas jūru.

1 http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/pdf/3rd_report/CWD-2012-379_EN-Vol2.pdf

2 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0120&from=LV>

Ievads

09

Gan Ūdens pamatdirektīvas, gan Jūras stratēģijas pamatdirektīvas pasākumu programmas tika racionalizētas, lai nodrošinātu kopēju ziņošanu 2016. gada martā. Ūdens pamatdirektīvas (ŪPD) un Jūras stratēģijas pamatdirektīvas pasākumu programmā, par ko ziņojušas dalībvalstis, būtu jāņem vērā *HELCOM* un integrācijas līgumu saistības.

13

ELFLA gan 2007.–2013., gan 2014.–2020. gada plānošanas periodā ir noteikusi ūdens resursu apsaimniekošanu par vienu no lauku attīstības pamatmērķiem. Šos mērķus var sasniegt, īstenojot dažādus pasākumus, tostarp pasākumus, kas nav atkarīgi no platībām, tādus kā ieguldījumi un apmācība.

Attiecībā uz 2007.–2013. gada periodu informācija par finanšu piešķirumu ir pieejama tikai prioritāro virzienu un pasākumu līmenī. Attiecībā uz 2014.–2020. gada periodu šāda informācija ir pieejama pasākumu un prioritāro jomu (vai prioritāšu, kā tas ir ūdens resursu apsaimniekošanas prioritātes gadījumā) līmenī, kas ļaus saņemt datus, kuri ir tieši saistīti ar mērķiem.

Apsvērumi

18

Komisija norāda: lai gan *HELCOM* barības vielu samazināšanas mērķi tiek uzskatīti par labu praksi, nevarēja juridiski gaidīt, ka dalībvalstis, kas atrodas pie Baltijas jūras, savos ziņojumos atbilstoši Jūras stratēģijas pamatdirektīvai (JSPD) 2012. gada oktobrī ziņos par saviem *HELCOM* barības vielu samazināšanas mērķiem, kas pieņemti *HELCOM* ministru sanāksmē 2013. gada oktobrī. Tomēr praksē Komisija būtu ļoti gandarīta, ja dalībvalstu pasākumu programmas atbilstoši JSPD, kurām jābūt ieviestām 2016. gada martā, veicinātu arī to *HELCOM* saistību izpildi.

28

ŪPD un *HELCOM* ir viens mērķis – Baltijas jūra bez eutrofikācijas. Ar laba stāvokļa nodrošināšanu atbilstoši ŪPD vajadzētu pietikt, lai sasniegtu *HELCOM* mērķi. Polijai ir vajadzīgi papildu pasākumi – ne tikai *HELCOM* mērķu izpildei, bet arī ŪPD mērķu sasniegšanai.

Pirmajiem UBAP Polija nenoteica pietiekami stingrus ŪPD atbilstošus fosfāta standartus, kas atbilstu ŪPD noteiktajam labam ekoloģiskajam stāvoklim (tika izmantoti jau esoši vecāki standarti), tāpēc var izrādīties, ka *HELCOM* mērķi ir stingrāki. Polijai šis acīmredzamais trūkums būtu jānovērš, nosakot ŪPD atbilstošus fosfāta standartus un izmantojot tos pasākumu programmu noteikšanai otrajos UBAP, lai samazinātu fosfāta saturu gan iekšzemes, gan jūras ūdeņos.

31

Dalībvalstu ziņojumos par otrajiem UBAP jāiekļauj barības vielu nepietiekamības analīze, tādējādi vajadzētu uzlaboties Komisijas rīcībā esošajai informācijai par to, kā dalībvalstīm izdodas samazināt barības vielu apjomu nākamajos divos ziņošanas periodos.

Dalībvalstīm otrajos upju baseinu apsaimniekošanas plānos ir jāziņo, ciktāl Nitrātu direktīvas īstenošana ir pietiekama, lai samazinātu lauksaimnieciskās izcelsmes barības vielu piesārņojumu, un kādi vēl ŪPD pamata un papildu pasākumi tiks iepļānoti šīs problēmas risināšanai. Tas palīdzēs dalībvalstīm un Komisijai saprast, kurās jomās ir vajadzīga turpmāka rīcība.

34

Komisija cer, ka UBAP ietverto pasākumu ietvaros esošās komunālo notekūdeņu attīrīšanas atļaujas vajadzības gadījumā tiks pārskatītas, lai nodrošinātu, ka pilsētu piesārņojums tiek samazināts līdz tādām līmenim, kas ļauj sasniegt labu stāvokli visās ūdenstilpēs. Dažās ūdenstilpēs fosfora koncentrācija var būt 1 mg/l, bet citās teritorijās tai, iespējams, jābūt vēl zemākai, piem., 0,5 mg/l vai pat mazāk, ja ir liels iedzīvotāju blīvums vai zems atšķaidījums.

41

Dalībvalstu plāni barības vielu samazināšanai, kas balstīti uz to upju baseinu apsaimniekošanas plāniem, nav pietiekami vērienīgi, jo tie galvenokārt pievēršas "pamatpasākumiem", kas jau ieviesti ES direktīvu īstenošanai saistībā ar konkrētiem darbības veidiem, kas rada piesārņojumu ar barības vielām, – galvenokārt tas attiecas uz komunālo notekūdeņu attīrīšanu un lauksaimniecību, minētajos plānos nav arī izklāstīts, kā šos pasākumus paredzēts pastiprināt, lai varētu sasniegt labam stāvoklim atbilstošus barības vielu apstākļus. Ir iekļauti vien daži jauni pasākumi atbilstoši ŪPD 11. panta 3. punkta h) apakšpunktam, lai kontrolētu difūzos piesārņojuma avotus (jo īpaši trūkst difūzo fosfāta avotu kontroles pasākumu), un nav arī skaidrs, kāds varētu būt gaidāmais kopējais "papildu pasākumu" ieguldījums. Komisija norādīja uz šo jautājumu pirmo UBAP novērtējumā³ un pirmo pasākumu programmu novērtējumā⁴ kā uz svarīgu jomu, kurā nepieciešami uzlabojumi, un otrajos UBAP tā ir aicinājusi dalībvalstis attiecīgi rīkoties.

Sk. arī Komisijas atbildi uz 30. punktu.

46

Komisija uzskata Vāciju un Somiju par Direktīvai atbilstošām saskaņā ar Komisijas atbilstības novērtējuma metodēm, jo to atbilstības līmenis ir 99 % vai augstāks. Pārējās četras dalībvalstis pie Baltijas jūras, kam tika prasīts nodrošināt pilnīgu atbilstību Direktīvai 2012. gadā, sasniedza augstu atbilstības līmeni, proti, 89 % un augstāku.

47

Individuālu vai piemērotu sistēmu (IPS) izmantošanu Komisija patiešām automātiski neuzskata par pārkāpumu, jo šādu iespēju piedāvā Direktīva. Tomēr augsts IPS izmantošanas rādītājs var liecināt par problēmām saistībā ar savākšanas sistēmām, un Komisija uzraudzīs un izvērtēs šādas situācijas (sīkākai informācijai sal. ar atbildi uz 48. punktu).

3 http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/pdf/3rd_report/CWD-2012-379_EN-Vol2.pdf

4 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0120&from=LV>

48

Komisija izvērtē individuālu un piemērotu sistēmu izmantošanu ar tā dēvētā "izmēģinājuma" projekta instrumenta starpniecību (piem., dalībvalstīs ieviesto IPS veidi, IPS reģistrācija, apstiprināšana un pārbaudes). Komisija ir arī vairākus gadus ņēmusi vērā IPS, tās iekļaujot ziņošanas tabulā atbilstoši 15. pantam. Turklāt Norādījumos par Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas termiņiem un definīcijām, kas pastāv kopš 2007. gada, ir iekļauta sadaļa par IPS.

49

Komisija nolēma piekrist, ka 100 % atbilstība nav iespējama vai reālistiska, tāpēc tā ierobežoja pārkāpumu procedūras sākšanu, ieviešot abus Revīzijas palātas minētos standartus. Šo metodi ir atzinusi Eiropas Savienības Tiesa (sk. spriedumu lietā C-395/13 Komisija/Beļģija, 33.–38. punkts).

51

Komisija norāda, ka tā bija informēta par Polijas izdarīto izvēli pirms 2010. gada, bet tai nebija juridisku iespēju to apstrīdēt vai prognozēt neatbilstības līmeni Polijā pirms 2010. gada. Direktīva šīs abas iespējas skaidri atstāj dalībvalstu ziņā, un Polijas izvēle izmantot 5. panta 4. punktu tai bija likumīgi pieejama, pat ja tā bija nereāla, ņemot vērā, ka tas nozīmēja, ka Polija nevar izmantot savā labā papildu laiku, ko šī izvēle piedāvā atbilstoši Pievienošanās līgumam.

52

Komisija ar arvien pieaugošām bažām un uzmanību ir sekojusi līdzi šīs Direktīvas īstenošanai Polijā, jo bija kļuvis skaidrs, ka trūka un joprojām trūkst skaidru plānu tās īstenošanai. Juridiskā pamata izvēle ir mazākais no Komisijas bažu iemesliem šajā ziņā, un tā nav pamatots attaisnojums šādam koordinētas rīcības trūkumam valsts līmenī.

Komisija jau kopš 2011. gada ir vairākkārt norādījusi, ka ar paredzētajiem ieguldījumiem Polijā neizdosies nodrošināt atbilstību Direktīvai. Turklāt Polija līdz šim ir iesniegusi tikai pagaidu ieguldījumu plānus (ģenerālplānu) un nav strādājusi ar attiecīgo *KPOSK* (2010. gads). Komisija līdz šim arī nav apstiprinājusi ne 2014. gada februāra pagaidu ģenerālplānu, ne tā 2015. gada maija galīgo versiju.

56

Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas ir infrastruktūras, kam ir ilgs kalpošanas laiks, un ir grūti novērtēt to atbilstošo līmeni tikai īstermiņā. Kopumā iekārtu lielums var būt atkarīgs no vairākiem faktoriem, piemēram, drošības rezervēm, spējas pielāgoties sezonālām darbībām/izmaiņām, tādām kā tūrisms, intensīvu lietusgāžu radīts ūdens pieplūdums vai noteikumi par iespējamiem savienojumiem nākotnē iedzīvotāju skaita pieauguma dēļ.

Turklāt par sliktu nenāk arī minimālais tīra ūdens daudzums, jo tas ļauj izvairīties no tā, ka notekūdeņi kļūst septiski un rada sērūdeņradi, kas ir bīstams cilvēku veselībai.

58

Kandidātvalstīm pirms to pievienošanās tika veikti tiesību aktu novērtējumi, kas tika uzskatīti par pabeigtiem, kā tika prasīts pirms pievienošanās, attiecībā uz esošo ES *acquis*, kura daļa ir Direktīva 91/271/EEK.

59

Dalībvalstis var izvēlēties starp 5. panta 2. punktu un 5. panta 4. punktu, un šo izvēli neierobežo Pievienošanās līguma noteikumu esība.

60

Pēc Polijas pievienošanās Komisija pakāpeniski sāka apzināt problēmas, kas Polijai bija radušās Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas īstenošanā, un kopš 2007. gada tā regulāri veic ES līdzfinansējuma projektu pieteikumu paplašinātu atlasī. Sākot no 2010. gada, kad Komisija bija savākusi pietiekami daudz informācijas, kas liecināja, ka pastāv būtiskas ar īstenošanu saistītas problēmas, tika sākta oficiāla saziņa ar Polijas iestādēm par šo problēmu. Jāatgādina, ka Polijas problēmas bija daudz plašākas un būtiskākas nekā izvēle starp 5. panta 2. punkta un 5. panta 4. punkta piemērošanu, un tās bija saistītas ar aglomerācijas robežu nepareizu noteikšanu, atbilstības datu nepaziņošanu vai nepilnīgu paziņošanu, skaidras un saskaņotas plānošanas neesamību un ieguldījumu patvaļīgu samazināšanu, koncentrējoties tikai uz attīrīšanas iekārtām, kuru attīrīšanas jauda pārsniedz 15 000 cilvēku ekvivalenta (c. e.) vienības.

61

Neraugoties uz Komisijas vairākkārtējiem paziņojumiem Polijai, prasot iesniegt pilnīgus datus par situāciju īstenošanas jomā un Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas īstenošanas turpmāko plānošanu (tostarp datus, kas pierādinātu atbilstību 5. panta 2. punktam vai 5. panta 4. punktam), Polija šādus datus nesniedza. Komisija vēlas uzsvērt, ka pēc saziņas ar Komisiju Polija pati izvēlējās piemērot 5. panta 2. punktu. 2012. gadā, kad notika sarunas par 2014.–2020. gada plānošanas periodu, Komisija prasīja, lai Polija sagatavo ģenerālplānu Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas īstenošanai, kuru Komisija rūpīgi izvērtētu, lai nodrošinātu, ka ES līdzfinansējums 2014.–2020. gada plānošanas periodā tiek piešķirts projektiem, kas atbilst Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvai un visvairāk veicina īstenošanas nepilnību novēršanu.

62

Komisija pašlaik ir atjaunojusi 17. pantā paredzēto ziņošanu, lai tā varētu zināt, kad konkrēta aglomerācija kļūs atbilstoša, ja tā vēl nav kļuvusi par tādu.

Ieviešot jauno veidni 17. pantā paredzētajiem ziņojumiem, Komisija centās panākt līdzsvaru starp zināšanu uzlabošanu par situāciju dalībvalstīs un vienlaicīgu administratīvā sloga nepalielināšanu. Lielākā daļa dalībvalstu bija atsaucīgas un iesniedza ziņojumus atbilstoši jaunajam formātam. Turklāt dalībvalstis var brīvi aprakstīt katru projektu ziņošanas tabulā. Saskaņā ar 15. pantu Komisija zina slodzes procentuālo daļu, kas tiek novadīta bez attīrīšanas, un tādējādi tā zina arī to, cik garš ceļš vēl ir līdz atbilstības nodrošināšanai. Tad dalībvalstu ziņā ir izstrādāt pielāgotu projektu atbilstības panākšanai pēc iespējas drīzākā laikā. Komisija nav iecerējusi palielināt dalībvalstīm ziņošanas slogu, jo nav vajadzīga sīki sagatavota informācija par notekūdeņu cauruļvadu kilometrażu katrā aglomerācijā ES līmenī.

63

Komisijai ir ievērojama rīcības brīvība šajos jautājumos, un tai jāizvēlas visatbilstošākie instrumenti. Šajā gadījumā Komisija izvēlējās iesaistīties, tiekoties ar dalībvalstu pārstāvjiem par komunālo notekūdeņu attīrīšanas jautājumiem, un atzina par labāku nogaidīt formālāku lietu ierosināšanu līdz brīdim, kad būs pagājis pietiekams skaits noteikto termiņu pietiekamam skaitam dalībvalstu. *Pilot* līdzekli, kas izmantots, pamatojoties uz sākotnējo novērtēto termiņu (no 2004. gada līdz 2006. gada beigām), būtu attiekušies tikai uz trīs dalībvalstīm, tostarp Poliju. Tāpēc efektivitātes apsvērumu dēļ tika nolemts sagaidīt nākamās ziņošanas rezultātus, kad ziņojumu saturs būs vairāk vērsts uz konkrētām dalībvalstīm un aglomerācijām.

Tāpēc Komisija uzskata, ka tās rīcība ir bijusi atbilstoša. Līgumā un Tiesas pastāvīgajā judikatūrā ir skaidri noteikts, ka Komisijai ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz to, kad tai kā Līgumu sargātājai uzsākt un īstenot pārkāpumu procedūras. Dažos gadījumos alternatīvi instrumenti vai politiskais dialogs var būt efektīvāka pieeja nekā pārkāpumu procedūra.

Visbeidzot, Komisija, uzsākot izmēģinājuma projektus un pārkāpumu lietas, ir ņēmusi vērā atšķirīgos īstenošanas periodus (14 gadi ES-15 dalībvalstīm salīdzinājumā ar 3–11 gadiem ES-10 dalībvalstīm, kas pievienojās 2004. gadā).

Tomēr Komisijai līdz šim ir bijuši vērā ņemami panākumi Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas izpildes panākšanā, izmantojot pārkāpumu procedūras instrumentu (piem., Francijā, Beļģijā, Apvienotajā Karalistē u. c.).

64

Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas pielikuma 2. tabulā ir noteikts minimālo sasniedzamo standartu kopums, bet dalībvalstis var piemērot stingrākus standartus. Šādi stingrāki standarti var būt juridiski nepieciešami, lai nodrošinātu atbilstību Ūdens pamatdirektīvai.

69

Komisija vēlas precizēt: paredzams, ka Kaļiņingradas ūdensapgādes un vides pakalpojumu projekts sāks pilnvērtīgi darboties 2016. gadā, ciktāl runa ir par tā ūdens komponentiem.

76

Teritorijās, kurās veic ekstensīvu lauksaimniecisko darbību un kurās ir zems mēslošanas līdzekļu izmantošanas līmenis, joprojām var būt barības vielu piesārņojums ūdeņos. Saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvu arī uz ūdeņiem, kas pakļauti piesārņojuma riskam, ir jāattiecinā īpaši pasākumi.

Konkrētās teritorijās ir vajadzīgi pasākumi atbilstoši gan Nitrātu direktīvai, gan Ūdens pamatdirektīvai, lai panāktu barības vielu samazinājumus, kas nepieciešami laba ūdeņu stāvokļa sasniegšanai.

79

Apgādi ar slāpekli no minerālajiem mēslošanas līdzekļiem pašu par sevi nevar uzskatīt par rādītāju, kas liecinātu par prasību ietekmes trūkumu, un tā ir jāinterpretē piesardzīgi. Kopējie slāpekļa zudumi vai kopējais slāpekļa pārpalikums (no visiem avotiem) ir atbilstošāki rādītāji.

80

Komisija uzskata, ka tādus pasākumus kā mēslošanas līdzekļu izmantošanas aizliegums noteiktos gada periodos var efektīvi pārbaudīt, ja vien pārbaudes tiek veiktas īstajā laikā.

Mēslošanas plāni vai dokumentācija par mēslošanas līdzekļiem ir iekļauta vairākās rīcības programmās atbilstoši Nitrātu direktīvai, jo tā ir vienota prakse virzībā uz līdzsvarotu mēslošanu un arī atvieglo kontroli.

84

Komisija uzsver, ka savstarpējā atbilstība nav mehānisms Eiropas vides tiesību aktu īstenošanas panākšanai, bet tās mērķis ir cita starpā “veicināt to, ka KLP vairāk atbilst sabiedrības priekšstatiem” (sk. Regulas (ES) Nr. 1306/2013 54. apsvērumu). Savstarpējā atbilstība sasaista kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) maksājumus ar konkrētu noteikumu ievērošanu, savukārt šādu noteikumu pārkāpumu gadījumā KLP maksājumus samazina. Savstarpējās atbilstības mehānismā principā būtu jāizmanto esošās kontroles sistēmas. Tomēr tai arī būtu jānodrošina minimāls kontroles līmenis, kad nozares tiesību aktu sistēma nav pietiekami efektīva.

86

Dalībvalstis var brīvi noteikt laba lauksaimniecības un vides stāvokļa (LLVS) standartus tā, lai tiktu sasniegts standarta mērķis. Minētā LLVS standarta “buferjoslu izveide gar ūdensteci” mērķis ir buferjoslu izveide un pārvaldība, bet ne vispārīgi mēslošanas līdzekļu izmantošana lauksaimniecības zemē. Tādējādi minētā LLVS standarta piemērošanas joma attiecas uz buferjoslām gan nitrātu jutīgās zonās, gan ārpus tām. Turklāt arī atsevišķas prasības, kas izriet no Nitrātu direktīvas, ir daļa no savstarpējās atbilstības jomas, izmantojot *SMR* 1, iepriekš *SMR* 4.

87

Minētajā LLVS standartā par buferjoslām, kas piemērojams no 2012. gada 1. janvāra (sk. Regulas (EK) Nr. 73/2009 149. pantu), ir atsauces uz prasībām, kas izriet no Nitrātu direktīvas, un standarts minētās prasības transponē uz lauksaimniecības zemi, kas atrodas ārpus nitrātu jutīgām zonām, ņemot vērā vietējos apstākļus, kā to paredz Regulas (ES) Nr. 1306/2013 94. pants. Tādējādi dažādība prasību noteikšanā, uz ko norādījusi Revīzijas palāta, izriet no Nitrātu direktīvas kā tādas un atspoguļo vietējo apstākļu dažādību, ko ņem vērā dalībvalstis.

90

Neatbilstību un savstarpējās atbilstības mehānisma dēļ piemēroto sankciju skaits drīzāk liecina par tās funkcionalitāti, nevis nepietiekamību. Piemēram, kūtsmēsļu glabātavu trūkums joprojām ir problēma nitrātu jutīgās zonās, un šis pārkāpums tiek uzraudzīts atbilstoši savstarpējās atbilstības mehānismam; tas arī izskaidro augsto neatbilstības līmeni (sk. arī 93. punktu).

91

Bija paredzēts, ka lauku attīstības programmas 2007.–2013. gadam palīdzēs sasniegt lauku attīstības mērķus, kas tiek īstenoti ar vairāku prioritāro virzienu starpniecību. Dažus no īstenotajiem pasākumiem un darbībām, tostarp agrovīdes jomā, varēja koncentrēt uz vienu pamatmērķi, bet daudzi tika noteikti vairāku mērķu sasniegšanai, kas nemazina šādu pasākumu efektivitāti un palīdz nodrošināt lielāku lietderību no izmaksu viedokļa.

Agrovīdes pasākumi, ko īsteno liels skaits lauksaimnieku plašās teritorijās, var arī palīdzēt uzlabot ūdeņu stāvokli visās šajās teritorijās.

2014.–2020. gada programmu pieņemšanas gaitā Komisija ir izteikusies par vajadzību dalībvalstīm vairāk izmantot mērķplānošanu, cita starpā ar ūdens apsaimniekošanu saistītos jautājumos.

92

2007.–2013. gada plānošanas periodā atšķirīgais upju baseinu apsaimniekošanas plānu un lauku attīstības programmu pieņemšanas grafiks bija viens no iemesliem, kāpēc agrovīdes pasākumu darbības joma ne vienmēr bija atbilstoša teritorijām, uz kurām attiecas upju baseinu apsaimniekošanas plāni.

Papildus jāatgādina, ka atbilstību obligātajām prasībām, uz kurām bieži ir atsauces upju baseinu apsaimniekošanas plānos, nevar nodrošināt ar agrovīdes pasākumiem, ar kuriem var atbalstīt tikai brīvprātīgas darbības, kas pārsniedz obligātās prasības.

Turklāt plānošanas periodā dalībvalstīm bija iespēja grozīt to programmas attiecībā uz to saturu un/vai finanšu piešķirumu. Ierosinātajiem grozījumiem jāatbilst programmas vispārējiem mērķiem un stratēģijai. Izmantojot šo mehānismu, grozījumus varēja saskaņot ar UBAP, ja tie bija pieejami. 2009. gadā, veicot KLP “veselības pārbaudi” un ieviešot Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānu, ūdens resursu apsaimniekošanas mērķis tika vēl vairāk nostiprināts kā viens no plašajiem lauku attīstības mērķiem.

93

No 2004. gada līdz 2006. gadam jaunās dalībvalstīs pie Baltijas jūras (EE, LV, LT, PL) tika aicinātas ieviest īpašu atbalstu kūtsmēsli glabātavām, lai izpildītu ūdens aizsardzības standartus.

94

2007.–2013. gada lauku attīstības plānos (LAP) bija ietverti pasākumi, kas saistīti ar ieguldījumiem kūtsmēsli glabātavās.

Dalībvalstīm jo īpaši tika dota iespēja atbalstīt ieguldījumus kūtsmēsli glabātavu uzlabošanā lauku saimniecībās tikai tad, ja ieguldījumu mērķis ir izpildīt jaunus Kopienas standartus, kas izriet no dalībvalstīs īstenotās Nitrātu direktīvas, un uz ierobežotu labvēlības termiņu, kas ir 36 mēneši, sākot no dienas, kad standarti kļuvuši obligāti.

95

Komisija uzskata: agrovīdes pasākumu dažādība nozīmē, ka šādi pasākumi ietver gan vienkāršas, gan sarežģītākas darbības, kuru mērķis ir aizsargāt un uzlabot vidi. Tas ļauj atbalsta saņēmējiem piemērot darbības atbilstoši to konkrētajām vajadzībām un videi radītajam apdraudējumam.

Atbalsta līmenis vienmēr korelē ar saistību līmeni un kompensē ienākumu zaudējumus un papildu izmaksas, ko izraisa šādas saistības.

Zemo apguves aktivitāti var arī izskaidrot ar citiem iemesliem, kas nav darbību sarežģītība, piem., ar nepietiekamu atbalsta veicināšanu, zināšanu nepietiekamu pārnešanu vai konsultāciju pakalpojumu izmantošanu.

Zemais agrovīdes pasākumu apguves līmenis intensīvās lauksaimniecības teritorijās bija viens no iemesliem, kāpēc Komisija 2011. gadā ierosināja noteikt KLP pirmā pīlāra “zaļo” komponentu, lai sasniegtu šādas teritorijas ar vienkāršiem, vispārinātiem, ārpuslīguma pasākumiem, kuru ietekme uz vidi būtu jāuzlabo, īstenojot mērķtiecīgākus agrovīdes pasākumus.

Attiecībā uz 2014.–2020. gada periodu Komisija veicināja mērķplānošanu, kas tika īstenota Polijā un Somijā.

Sk. arī Komisijas atbildi uz 92. punktu.

98

Lielākā daļa dalībvalstu abos plānošanas periodos izvēlas izmantot citus pasākumus, piemēram, darbības lauksaimniecības, vides un klimata jomā, lai sasniegtu ar ūdens resursu apsaimniekošanas prioritāti saistītos mērķus. Ar ūdens kvalitāti un ūdens resursu apsaimniekošanu saistītie mērķi un rādītāji abos periodos liecina, ka pat neīstenojot pasākumu “ŪPD maksājumi”, dalībvalstis plāno darbības, kam jāveicina šādu mērķu un rādītāju sasniegšana.

Obligāto pasākumu trūkums upju baseinu apsaimniekošanas plānos, problēmas to pasākumu noteikšanā bija viens no galvenajiem šķēršļiem attiecīgā pasākuma izmantošanai 2007.–2013. gada periodā.

99

Attiecībā uz soda sankciju piemērošanu ūdens aizsardzības nolūkā – dalībvalstis var izvēlēties tās piemērot (pārsniedzot savstarpējās atbilstības noteikumus), ja ir tāda vajadzība un gadījumos, kad var noteikt individuālu atbildību par piesārņojumu.

Komisija uzskata, ka principa “piesārņotājs maksā” piemērošana lauksaimniecībā nav saistīta ar nepārvaramām grūtībām. Piemēram, varētu iekasēt mēslošanas līdzekļu vai kūtsmēsļu nodokli. Vērienīgās rīcības programmās nitrātu samazināšanai un ŪPD pamatpasākumos varētu paredzēt skaidrus kontroles pasākumus piesārņojuma mazināšanai to rašanās vietā.

100

Regulā (ES) Nr. 1305/2013 ir paredzēti *ex ante* nosacījumi, kas īpaši attiecas uz lauku attīstību. *Ex ante* nosacījumi attiecībā uz ūdens apsaimniekošanas nozari (kas piemērojami ieguldījumiem, kuri ieplānoti atbilstoši 5. prioritātei) ir saistīti ar ūdens cenu noteikšanas politikas esamību un ar dažādu ūdens izmantošanas veidu pietiekamu ieguldījumu ūdens apsaimniekošanas pakalpojumu izmaksu atgūšanā tādā līmenī, kāds noteikts apstiprinātajā upju baseinu apsaimniekošanas plānā ieguldījumiem, kurus atbalsta programmas.

Citi īpaši ar lauku attīstību saistītie *ex ante* nosacījumi vides jomā attiecas uz labiem lauksaimniecības un vides apstākļiem, obligātajām mēslošanas līdzekļu un augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas prasībām, energoefektivitāti, atjaunojamo enerģiju.

102

Ja nav ieviesti attiecīgie juridiskie pamati, konkrētus lauku attīstības pasākumus nevar īstenot. Tā tas ir Ūdens pamatdirektīvas maksājumu pasākuma gadījumā, jo šo pasākumu var īstenot tikai tad, ja ir izstrādāti upju baseinu apsaimniekošanas plāni un to pasākumu programmas. Tomēr dalībvalstīm ir iespēja grozīt savas programmas visā plānošanas periodā.

Runājot par grozījumiem tiesību aktos saistībā ar pamatprasībām – kad pasākumu īstenošanas laikā tiek ieviestas izmaiņas attiecīgajā pamatprasībā, dalībvalstīm šādas izmaiņas jāatspoguļo pasākumu saturā (piem., jāmaina saistību un piemaksu līmenis, ja izmaiņas ietekmē šos elementus).

105

Attiecībā uz ES stratēģiju Baltijas jūras reģionam (*ESSBJR*) dalībvalstis izvēlējās ļoti “vieglu” pārvaldības struktūru. Darbs ir balstīts uz politikas jomu un horizontālās rīcības koordinātoru tīklu. To mērķis ir nodrošināt saskaņotību starp visām *ESSBJR* prioritātēm. Netika izveidotas jaunas iestādes vai Padomes struktūras. Izvēlēta pārvaldības struktūra nav pārāk sarežģīta vai apgrūtināša.

Kopumā makroreģionālo pieeju var uzskatīt par vērtīgu instrumentu reģionālo problēmu risināšanai mazākā ģeogrāfiskā teritorijā salīdzinājumā ar visas ES līmeni. Komisija uzskata, ka *ESSBJR* ir veiksmīgi palīdzējusi veicināt Baltijas jūras vides aizsardzību.

107

Katrs projekta izstrādātājs var brīvi pieteikties pamatprojekta statusam. *ESSBJR* rīcības plānā ir aprakstīta procedūra un iekļauta pieteikuma veidne. Šim nolūkam nepieciešams politikas jomas vai horizontālās darbības koordinatora veikts īss novērtējums, un starp novērtējuma kritērijiem ir arī tādi kā “pamatprojekta makroreģionālā ietekme” un ieguldījums “*ESSBJR* mērķu/rādītāju sasniegšanā”. Komisija iekšēji apspriežas par katru pieteikumu, un valsts koordinātoru grupa galu galā apstiprina pamatprojekta statusu. Politikas jomu un horizontālo darbību koordinatori iedrošina projekta izstrādātājus pieteikties pamatprojekta statusam.

108

Komisija ir novērojusi, ka projektu izstrādātāji ir ļoti ieinteresēti iegūt pamatprojekta statusu, domājams, tāpēc, ka tas palīdz projektos piesaistīt finansējumu makroreģionāliem projektiem un palielina to darba pamanāmību.

Komisija uzskata, ka ir iespējams identificēt īpašu pamatprojektu ieguldījumu barības vielu samazināšanā. Pamatprojektiem būtu jākalpo ļoti dažādiem mērķiem, piemēram, tādiem kā jaunu tīklu izveide, pieredzes apmaiņa, ieguldījums spēju veidošanā, daudzlīmeņu pārvaldības veicināšana un izmēģinājuma ieguldījumu veikšana. Rezultātus un ietekmi uz politikas mērķiem tik tiešām var pamanīt tikai ilgtermiņā. Šajā ziņā pat neliela mēroga projekti var būt svarīgi attīstības virzītāji. Piemēram, projekts *PRESTO* ne tikai ieguldīja notekūdeņu attīrīšanas metodēs, bet arī pievērsa uzmanību kompetences paaugstināšanai notekūdeņu attīrīšanas iekārtu operatoriem, iekārtu projektētājiem un to universitāšu darbiniekiem, kuri apmāca topošos notekūdeņu attīrīšanas inženierus.

Kopēja Komisijas atbilde uz 111. un 112. punktu

Komisija būtu vēlējusies redzēt ciešāku *ESSBJR* integrāciju Baltijas jūras reģiona ESIF programmās. Tā norāda, ka stratēģijas īstenošanas apņēmības līmenis ir dažāds attiecīgajās dalībvalstīs un reģionos, un tas atspoguļo atšķirīgās valstu un reģionu prioritātes.

Tomēr programmas sniedz iespējas finansēt *ESSBJR* īstenošanu. Piemēram, Lietuva atlases procesā dažas prioritātes piešķir projektiem, kas sniedz ieguldījumu *ESSBJR* (liekot uzsvāru uz sadarbības aspektu / starptautisko partnerību), un tā plāno vajadzības gadījumā organizēt īpašus uzaicinājumus. Arī Zviedrija plāno noteikt atlases kritērijus projektiem, kas ir būtiski *ESSBJR*, un piešķirt resursus teritorijām iniciatīvu un/vai projektu īstenošanai atbilstoši Stratēģijas rīcības plānā ietvertajai definīcijai. Konkrētais programmu īstenošanas process parādīs, cik tāl šīs iespējas tiks izmantotas.

Secinājumi un ieteikumi

115

ŪPD un *HELCOM* ir viens mērķis – Baltijas jūra bez eutrofikācijas. Ar laba stāvokļa nodrošināšanu atbilstoši ŪPD vajadzētu pietikt, lai sasniegtu *HELCOM* mērķi.

Dalībvalstu plāni barības vielu samazināšanai, kas balstīti uz to upju baseinu apsaimniekošanas plāniem, nav pietiekami vērienīgi, jo tie galvenokārt pievēršas "pamatpasākumiem", kas jau ieviesti ES direktīvu īstenošanai saistībā ar konkrētiem darbības veidiem, kas rada piesārņojumu ar barības vielām, – galvenokārt tas attiecas uz komunālo notekūdeņu attīrīšanu un lauksaimniecību, minētajos plānos nav arī izklāstīts, kā šos pasākumus paredzēts pastiprināt, lai varētu sasniegt labam stāvoklim atbilstošus barības vielu apstākļus. Ir iekļauti vien daži jauni pasākumi atbilstoši ŪPD 11. panta 3. punkta h) apakšpunktam, lai kontrolētu difūzos piesārņojuma avotus (jo īpaši trūkst difūzo fosfāta avotu kontroles pasākumu), un nav arī skaidrs, kāds varētu būt gaidāmais kopējais "papildu pasākumu" ieguldījums. Komisija norādīja uz šo jautājumu pirmo UBAP novērtējumā⁵ un pirmo pasākumu programmu novērtējumā⁶ kā uz svarīgu jomu, kurā nepieciešami uzlabojumi, un otrajos UBAP tā ir aicinājusi dalībvalstis attiecīgi rīkoties.

116

Dalībvalstis 2012. gada oktobrī paziņoja Komisijai savus vides mērķus atbilstoši Jūras stratēģijas pamatdirektīvai. Dažas dalībvalstis tiecās sasniegt vairāk nekā citas, nosakot ietekmes mazināšanas mērķus kā barības vielu ieplūdes slodzes samazināšanas mērķus (sk. arī 17. punktu).

5 http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/pdf/3rd_report/CWD-2012-379_EN-Vol2.pdf

6 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0120&from=LV>

1. ieteikums, a)

Komisija pieņem šo ieteikumu un uzskata, ka tas jau ir īstenots attiecībā uz Ūdens pamatdirektīvu (ŪPD), un tas tiks īstenots attiecībā uz Jūras stratēģijas pamatdirektīvu (JSPD).

Ziņošanai par otro upju baseina apsaimniekošanas plānu atbilstoši ŪPD nepieciešams, lai dalībvalstis ziņotu par barības vielu slodzes samazināšanu, kas vajadzīga, lai sasniegtu ŪPD noteiktajam labam stāvoklim atbilstošus barības vielu apstākļus (ieskaitot barības vielu slodzi, kas nepieciešama JSPD izpildei, ja dalībvalsts piemēro atbilstošo pieeju).

Attiecībā uz JSPD Komisija ņems vērā šo ieteikumu apvienojumā ar pašreizējā pasākumu programmu cikla analīzi, nosakot ziņošanas prasības nākamajam ciklam.

1. ieteikums, b)

Komisija pieņem šo ieteikumu, un tas pašlaik tiek īstenots.

Attiecībā uz ŪPD pēc uzraudzības un novērtēšanas trūkumu identificēšanas pirmajos UBAP notika divpusējas apspriedes ar dalībvalstīm. Ar dalībvalstīm tika panākta vienošanās par rīcību situācijas uzraudzības un novērtēšanas uzlabošanas jomā, un Komisija to pārskatīs otro UBAP novērtējumā, kas notiks 2017. gadā.

Atbilstoši JSPD dalībvalstis ir izstrādājušas uzraudzības programmas, lai novērtētu progresu laba vides stāvokļa un mērķu sasniegšanā. Komisijas Baltijas jūras uzraudzības programmu novērtējuma projekts liecina, ka lielākā daļa dalībvalstu ir iekļāvušas barības vielu ieplūdes uzraudzību (piemēram, uz zemes esošu barības vielu, atmosfērā esošu barības vielu, mēslošanas līdzekļu un citu ar slāpekli un fosforu bagātu vielu ieplūdes līmeņu uzraudzību).

Turklāt notiek darbs, kura rezultātā 2018. gadā būtu jābūt sagatavotām norādēm, lai salīdzinātu dalībvalstu noteiktos barības vielu standartus attiecībā uz ŪPD un JSPD, nolūkā nodrošināt, ka tie atbilst bioloģiskajiem standartiem, un lai saprastu, kā dalībvalstis tos izmanto pasākumu programmu izstrādē.

1. ieteikums, c)

Komisija norāda, ka šis ieteikums ir adresēts dalībvalstīm.

118

Komisija uzskata Vāciju un Somiju par Direktīvai atbilstošām saskaņā ar Komisijas atbilstības novērtējuma metodēm, jo to atbilstības līmenis ir 99 % vai augstāks. Pārējās četras dalībvalstis pie Baltijas jūras, kam tika prasīts nodrošināt pilnīgu atbilstību Direktīvai 2012. gadā, sasniedza augstu atbilstības līmeni, proti, 89 % un augstāku.

Gadījumos, kad ir pieejami pierādījumi par novēlotu īstenošanu vai atbilstību, Komisija izmantojusi *EU Pilot* līdzekli un uzsākusi pārkāpumu lietas, un tiek ievērotas parastās procedūras.

120

Komisija uzskata, ka tās rīcība ir bijusi atbilstoša. Līgumā un Tiesas pastāvīgajā judikatūrā ir skaidri noteikts, ka Komisijai ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz to, kad tai kā Līgumu sargātājai uzsākt un īstenot pārkāpumu procedūras. Dažos gadījumos alternatīvi instrumenti vai politiskais dialogs var būt efektīvāka pieeja nekā pārkāpumu procedūra.

Turklāt Komisija arī nolēma pirms izmēģinājuma projektu uzsākšanas pagaidām nogaidīt līdz vairāku pārejas termiņu beigām, lai, ņemot vērā efektivitātes apsvērumus, tiktu pievērsta lielāka saturiska vērība aptvertajām dalībvalstīm un aglomerācijām.

Visbeidzot, Komisija, uzsākot izmēģinājuma projektus un pārkāpumu lietas, ir ņēmusi vērā atšķirīgos īstenošanas periodus (14 gadi ES-15 dalībvalstīm salīdzinājumā ar 3–11 gadiem ES-10 dalībvalstīm, kas pievienojās 2004. gadā).

2. ieteikums, a)

Komisija pieņem šo ieteikumu un uzskata, ka tas jau ir īstenots aglomerācijās, kuru c. e. pārsniedz 2000. Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīva paredz, ka minētajās aglomerācijās jābūt ierīkotām savākšanas sistēmām vai individuālām vai piemērotām sistēmām, tāpēc Komisija uzskata, ka tiesiskais regulējums ES līmenī jau pastāv. Tomēr Komisija uzsver, ka tā nevar likt mājāsaimniecībām pieslēgties kanalizācijas tīkliem, jo par to atbild dalībvalstis, un tas ir valsts politikas lēmums.

2. ieteikums, b)

Komisija pieņem šo ieteikumu, jo tā pamatā ir ŪPD 9. panta formulējums. Komisija novērtēs šā ieteikuma īstenošanu vispārējā novērtējumā par otrajiem upju baseinu apsaimniekošanas plāniem, kas dalībvalstīm bija jāpieņem līdz 2015. gada 22. decembrim.

2. ieteikums, c)

Komisija pieņem šo ieteikumu un strādā, lai uzlabotu ziņošanas procesu atbilstoši Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvai, kas ir atbilstības novērtējuma pamats.

2. ieteikums, d)

Komisija pieņem šo ieteikumu.

2. ieteikums, e)

Komisija norāda, ka šis ieteikums ir adresēts dalībvalstīm.

2. ieteikums, f)

Komisija norāda, ka šis ieteikums ir adresēts dalībvalstīm.

123

Komisija uzsver, ka savstarpējā atbilstība nav mehānisms Eiropas vides tiesību aktu īstenošanas panākšanai, bet tās mērķis ir cita starpā "veicināt to, ka KLP vairāk atbilst sabiedrības priekšstatiem" (sk. Regulas (ES) Nr. 1306/2013 54. apsvērumu). Savstarpējā atbilstība sasaista kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) maksājumus ar konkrētu noteikumu ievērošanu, savukārt šādu noteikumu pārkāpumu gadījumā KLP maksājumus samazina. Savstarpējās atbilstības mehānismā principā būtu jāizmanto esošās kontroles sistēmas. Tomēr tai arī būtu jānodrošina minimāls kontroles līmenis, kad nozares tiesību aktu sistēma nav pietiekami efektīva.

124

Komisija atgādina, ka atbilstību upju baseinu apsaimniekošanas plānu obligātajām prasībām nevar nodrošināt ar agrovides pasākumiem, kas atbalsta tikai brīvprātīgas darbības. Tomēr daudzos LAP jau no paša sākuma bija iekļauti konkrēti pasākumi (ieguldījumi, apmācība, agrovides pasākumi), kas vērsti uz to, lai sasniegtu ar ūdens apsaimniekošanu saistītos mērķus.

2007.–2013. gadā atbalsts obligātajām kūtsmēsļu glabātavām bija pieejams tikai glabātavām, ko paredzēja jaunie Kopienas standarti, kuri izrietēja no dalībvalstu īstenotās Nitrātu direktīvas.

Periodā no 2014. līdz 2020. gadam īpašais pasākums attiecībā uz to darbību īstenošanu, kas saistītas ar Ūdens pamatdirektīvu, bija paredzēts vairākās programmās.

Turklāt 2014.–2020. gada programmu pieņemšanas gaitā Komisija izteicās par vajadzību dalībvalstīm vairāk izmantot mērķplānošanu, cita starpā ar ūdens apsaimniekošanu saistītos jautājumos.

Attiecībā uz soda sankciju piemērošanu ūdens aizsardzības nolūkā – dalībvalstis var izvēlēties tās piemērot (pārsniedzot savstarpējās atbilstības noteikumus), ja ir tāda vajadzība un gadījumos, kad var noteikt individuālu atbildību par piesārņojumu.

Komisija uzskata, ka principa “piesārņotājs maksā” piemērošana lauksaimniecībā nav saistīta ar nepārvaramām grūtībām. Piemēram, varētu iekasēt mēslošanas līdzekļu vai kūtsmēslu nodokli. Vērienīgās rīcības programmās nitrātu samazināšanai un ŪPD pamatpasākumos varētu paredzēt skaidrus kontroles pasākumus piesārņojuma mazināšanai to rašanās vietā.

Sk. arī Komisijas atbildes uz 91.–99. punktu.

125

KLP jaunā “zaļā” komponenta arhitektūra ar “zaļā” komponenta prasībām I pilārā ietekmē lauku attīstību. Darbībām, ko atbalsta atbilstoši minētajām “zaļā” komponenta prasībām, nevar piemērot lauksaimniecības, vides un klimata maksājumus, lai izvairītos no finansējuma dublēšanās.

Ja nav ieviesti attiecīgie juridiskie pamati, konkrētus lauku attīstības pasākumus nevar īstenot. Tā tas ir Ūdens pamatdirektīvas maksājumu pasākuma gadījumā, jo šo pasākumu var īstenot tikai tad, ja ir izstrādāti upju baseinu apsaimniekošanas plāni un to pasākumu programmas. Tomēr dalībvalstīm ir iespēja grozīt savas programmas visā plānošanas periodā.

Lai gan šādi grozījumi var radīt papildu administratīvo slogu, tie jāskata kopsakarībā ar to papildu pievienoto vērtību programmu mērķu un prioritāšu sasniegšanā.

3. ieteikums, a)

Komisija pieņem šo ieteikumu un pašlaik to īsteno. Kad dalībvalstis pārskata savas nitrātu jutīgās zonas un rīcības programmas nitrātu jomā, Komisija pieprasa, lai tiktu ņemta vērā ŪPD informācija par lauksaimnieciskās izcelsmes barības vielu piesārņojumu. Tas ir svarīgi, lai varētu kontrolēt piesārņojumu tā rašanās vietā, jo īpaši dalībvalstīs, kurās vietējie tiesību akti Nitrātu direktīvas īstenošanai ir vienīgais juridiskais instruments, kas kontrolē lauksaimnieciskās izcelsmes barības vielu zudumus.

Dalībvalstīm otrajos upju baseinu apsaimniekošanas plānos ir jāziņo, ciktāl Nitrātu direktīvas īstenošana ir pietiekama, lai samazinātu lauksaimnieciskās izcelsmes barības vielu piesārņojumu, un kādi vēl ŪPD pamata un papildu pasākumi tiks ieplānoti šīs problēmas risināšanai. Tas palīdzēs dalībvalstīm un Komisijai saprast, kurās jomās ir vajadzīga turpmāka rīcība.

3. ieteikums, b)

Komisija norāda, ka šie ieteikumi ir adresēti dalībvalstīm.

126

Attiecībā uz ES stratēģiju Baltijas jūras reģionam (*ESSBJR*) dalībvalstis izvēlējās ļoti “vieglu” pārvaldības struktūru. Netika izveidotas jaunas iestādes vai Padomes struktūras. Komisija uzskata, ka *ESSBJR* ir veiksmīgi palīdzējusi veicināt Baltijas jūras vides aizsardzību.

127

Komisija uzskata, ka ir iespējams identificēt konkrētu pamatprojektu ieguldījumu barības vielu samazināšanā. Pamatprojektiem ir ļoti dažādi mērķi, un pat maza mēroga projekti var būt svarīgi attīstības virzītāji. Konkrēti rezultāti un ietekme uz politikas mērķiem var būt redzama tikai ilgtermiņā.

128

Komisija piekrīt Revīzijas palātas analīzei un būtu vēlējusies redzēt ciešāku *ESSBJR* integrāciju Baltijas jūras reģiona ESIF programmās. Tā norāda, ka stratēģijas īstenošanas apņemības līmenis ir dažāds attiecīgajās dalībvalstīs un reģionos, un tas atspoguļo atšķirīgās valstu un reģionu prioritātes.

KĀ PASŪTĪT ES IZDEVUMUS

Bezmaksas izdevumi

- Viens eksemplārs:
ar *EU Bookshop* starpniecību (<http://bookshop.europa.eu>).
- Vairāk nekā viens eksemplārs vai plakāti/kartes:
Eiropas Savienības pārstāvniecībās
(http://ec.europa.eu/represent_lv.htm),
Eiropas Savienības delegācijās valstīs, kas nav ES dalībvalstis
(http://eeas.europa.eu/delegations/index_lv.htm),
ar *Europe Direct* dienesta starpniecību
(http://europa.eu/contact/index_lv.htm)
vai piezvanot uz tālruņa numuru 00 800 6 7 8 9 10 11 (zvanīšana bez maksas no jebkuras vietas Eiropas Savienībā) (*).

(*) Informāciju sniedz bez maksas, tāpat arī lielākā daļa zvanu ir bezmaksas (izņemot dažus operatorus, viesnīcas vai taksofonus).

Maksas izdevumi

- Ar *EU Bookshop* starpniecību (<http://bookshop.europa.eu>).

Baltijas jūra ir viena no piesārņotākajām jūrām pasaulē. Barības vielu slodzi rada galvenokārt lauksaimnieciskā darbība un komunālie notekūdeņi, un tās izraisītās eitrofikācijas apkarošana ir būtisks izaicinājums. Saskaņā ar Helsinku konvenciju visas ES dalībvalstis un citas valstis Baltijas jūras krastā, kā arī Eiropas Savienība, ir iesaistījušās Baltijas jūras vides aizsardzībā. ES tiesību akti dalībvalstīm nosaka pienākumu apkarot pārmērīgu barības vielu slodzi un panākt jūras ūdeņu labu vides stāvokli. ES līdzfinansē dažus no šiem pasākumiem. Palāta pārbaudīja, vai ES īstenotie pasākumi ir efektīvi palīdzējuši dalībvalstīm samazināt barības vielu slodzi Baltijas jūrā. Revidenti secināja, ka minētie pasākumi ierobežotā mērā sekmējuši virzību uz barības vielu samazināšanu Baltijas jūrā. Palāta sniedz vairākus ieteikumus, kā uzlabot to pasākumu efektivitāti, kurus īsteno, lai apkarotu eitrofikāciju Baltijas jūrā.

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Publikāciju birojs